

**T. C.
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
PSİKİYATRİ ANABİLİM DALI**

**DEPRESYON VE ANKSİYETE TANISI ALMIŞ ÇOCUKLAR İLE KONTROL
GRUBUNUN ANNE-BABALARININ BAĞLANMA STİLLERİNE GÖRE EVLİLİK
UYUMLARININ İNCELENMESİ**

Sibel YILDIZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Bursa-2005

T. C.
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
PSİKİYATRİ ANABİLİM DALI

DEPRESYON VE ANKSİYETE TANISI ALMIŞ ÇOCUKLAR İLE KONTROL
GRUBUNUN ANNE BABALARININ BAĞLANMA STİLLERİNE GÖRE EVLİLİK
UYUMLARININ BELİRLENMESİ

Sibel YILDIZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman: Prof. Dr. Suna TANELİ

Bursa-2005

İÇİNDEKİLER

TABLoların LİSTESİ.....	II
TÜRKÇE ÖZET.....	VI
İNGİLİZCE ÖZET.....	IX
GİRİŞ.....	1
GENEL BİLGİLER.....	4
Bağlanma ve Tarihsel Gelişimi	4
Bebeklikten Yetişkinliğe Bağlanmanın Gelişimi.....	11
Bağlanmanın Durağanlığı.....	19
Bağlanma Stilleri ve Evlilik.....	20
Bağlanma ve Problem Çözme	24
Bağlanma ve Depresyon.....	26
GEREÇ VE YÖNTEM.....	29
BULGULAR.....	35
TARTIŞMA VE SONUÇ.....	76
EKLER.....	87
SÖZLÜK.....	105
KAYNAKLAR.....	106
TEŞEKKÜR.....	116
ÖZGEÇMİŞ.....	117

TABLolarIN LİSTESİ

	SAYFA
Tablo 1: Kontrol ve grubundaki çocukların değişkenlere göre dağılımı	35
Tablo 2: Kontrol ve deney grubundaki çocukların yaşlarına göre ortalama (ort) ve standart sapma (S) değerleri	36
Tablo 3: Kontrol ve deney grubunun doğum yerine göre dağılımı	36
Tablo 4: Kontrol ve deney grubunun anne-babanın öz üvey olmasına göre dağılımı	37
Tablo 5: Kontrol ve deney grubundaki anne babaların eğitim düzeyine göre dağılımı	37
Tablo 6: Kontrol ve deney gruplarının mesleğe göre dağılımı	38
Tablo 7: Kontrol ve deney grubunun oturduğu yere göre dağılımı	38
Tablo 8: Kontrol ve deney grubunun evlilik biçimine göre dağılımı	39
Tablo 9: Kontrol ve deney grubun ilk evlilikleri olup olmadığına göre dağılımı	39
Tablo 10: Kontrol ve deney gruplarının geniş aile olup olmadıklarına göre dağılımı	40
Tablo 11: Kontrol ve deney grubunun tanışma ve evlenme arasındaki süreye göre dağılımı	40
Tablo 12: Kontrol ve deney gruplarının “Kendinizi eşinize duygusal olarak ne kadar yakın hissediyorsunuz?” değişkenine göre dağılımı	41
Tablo 13: Kontrol ve deney gruplarının “Eşinizi fiziksel olarak ne kadar çekici buluyorsunuz?” değişkenine göre dağılımı	41
Tablo 14: Kontrol ve deney grubunun “eşinizi ne kadar seviyorsunuz” değişkeni açısından dağılımı	42
Tablo 15: Kontrol ve deney grubunun “eşinize ne kadar destek oluyorsunuz” değişkinine göre dağılımı	42
Tablo 16: Kontrol ve deney grubunun “evliliğinize ne kadar bağlısınız” değişkenine göre dağılımı	43
Tablo 17: Kontrol ve deney grubunun “tartışmalar ne sıklıkla sizden kaynaklanıyor” değişkeni göre dağılımı	43
Tablo 18: Kontrol ve deney grupların ilişkideki doyum açısından dağılımları	44

Tablo 19:	Kontrol ve deney grupların “Eşiniz idealinizdeki eşe ne kadar uygun?” değişkenine göre dağılımı	44
Tablo 20:	Kontrol ve deney grubunun “Eşiniz size duygusal olarak ne kadar yakın? değişkenine göre dağılımı	45
Tablo 21:	Kontrol ve deney grubunun “Eşiniz sizi fiziksel olarak çekici buluyor mu?” değişkenine göre dağılımı	45
Tablo 22:	Kontrol ve deney grubunun “Eşiniz sizi ne kadar seviyor?” değişkenine göre dağılımı	46
Tablo 23:	Kontrol ve deney grubunun “Eşiniz size yeterince destek oluyor mu?” değişkenine göre dağılımı	46
Tablo 24:	Kontrol ve deney grubunun “Eşinizin sizinle her şeyi rahatlıkla konuşabildiğini düşünüyor musunuz?” değişkenine göre dağılımı	47
Tablo 25:	Kontrol ve deney grubunun “Eşinizin evliliğinize ne kadar bağlı olduğunu düşünüyorsunuz?” göre dağılımı	47
Tablo 26:	Kontrol ve deney grubunun “Eşinizin evlendikten sonra değiştiğini düşünüyor musunuz?” değişkenine göre dağılımı	48
Tablo 27:	Kontrol ve deney grubunun “Eşinizin sizi terk edeceği yönünde kaygılarınız var mı?” değişkenine göre dağılımı	48
Tablo 28:	Kontrol ve deney grubunun “Tartışmalarınız ne sıklıkla eşinizden kaynaklanıyor?” değişkenine göre dağılımı	49
Tablo 29:	Kontrol ve deney gruplarının aylık gelir, evlilik yılı, yaş farkı değişkenlerine göre ortalama ve standart sapma değerleri	50
Tablo 30:	Anne babaların yaş ve evlilik yaşı değişkenleri göre ortalama ve standart sapma değerleri	51
Tablo 31:	Ölçek puanlarına göre grupların değerlendirilmesi	52
Tablo 32:	Cinsiyete göre ölçek puanlarının değerlendirilmesi	54
Tablo 33:	Kontrol ve deney grubuna göre bağlanma stillerinin dağılımı	55
Tablo 34:	Kontrol ve deney grubunda bağlanma stillerinin cinsiyete göre dağılımı	55
Tablo 35:	Ölçekler ile bağlanma stilleri arasındaki ilişki	56
Tablo 36:	Kontrol grubu korkulu bağlanan anne babalar ile kontrol grubu saplantılı bağlananların problem çözme becerisi	58
Tablo 37:	Kontrol grubu korkulu bağlanan anne babalar ile kontrol grubu güvenli bağlananlar arasında ölçeklere göre ilişki	59

Tablo 38:	Kontrol grubu korkulu bağlanan anne babalar ile deney grubu saplantılı bağlananlar arasındaki ilişki	60
Tablo 39:	Kontrol grubu korkulu bağlanan anne babalar ile deney grubu kayıtsız bağlananlar arasında ölçeklere göre ilişki	60
Tablo 40:	Kontrol grubu korkulu bağlanan anne babalar ile deney grubu güvenli bağlananlar arasında ölçeklere göre ilişki	61
Tablo 41:	Kontrol grubu saplantılı bağlanan anne babalar ile kontrol grubu güvenli bağlanan anne babalar arasında ölçeklere göre ilişki	61
Tablo 42:	Kontrol grubu saplantılı bağlanan anne babalar ile deney grubu korkulu bağlanan anne babalar arasında ölçeklere göre ilişki	62
Tablo 43:	Kontrol grubunda saplantılı bağlanma stiline sahip anne babalar ile deney grubunda saplantılı bağlanma stiline sahip anne babalar arasında ölçeklere göre ilişki	62
Tablo 44:	Kontrol grubunda saplantılı bağlanma stiline sahip anne babalar ile deney grubunda kayıtsız bağlanma stiline sahip anne babalar arasında ölçeklere göre ilişki	63
Tablo 45:	Kontrol grubunda saplantılı bağlanma stiline sahip anne babalar ile deney grubunda güvenli bağlanma stiline sahip olan anne babalar arasında ölçeklere göre ilişki	63
Tablo 46:	Kontrol grubundaki kayıtsız bağlanma stiline sahip olan anne babalar ile kontrol grubundaki güvenli bağlanma stiline sahip olan anne babalar arasında ölçeklere göre ilişki	64
Tablo 47:	Kontrol grubundaki kayıtsız bağlanma stiline sahip olan anne babalar ile deney grubundaki korkulu bağlanma stiline sahip olan anne babalar arasında ölçeklere göre ilişki	64
Tablo 48:	Kontrol grubundaki kayıtsız bağlanma stiline sahip olan anne babalar ile deney grubundaki saplantılı bağlanma stiline sahip olan anne babalar arasında ölçeklere göre ilişki	65
Tablo 49:	Kontrol grubundaki güvenli bağlanma stiline sahip anne babalar ile deney grubundaki korkulu bağlanma stiline sahip olan anne babalar arasında ölçeklere göre ilişki	66

Tablo 50:	Kontrol grubundaki güvenli bağlanma stiline sahip olan anne babalar ile deney grubundaki saplantılı bağlanma stiline sahip olan anne babalar arasında ölçeklere göre ilişki	67
Tablo 51:	Kontrol grubundaki güvenli bağlanma stiline sahip olan anne babalar ile deney grubundaki kayıtsız bağlanma stiline sahip olan anne babalar arasında ölçeklere göre ilişki	68
Tablo 52:	Kontrol grubundaki güvenli bağlanma stiline sahip olan anne babalar ile deney grubundaki güvenli bağlanma stiline sahip olan anne babalar arasında ölçeklere göre ilişki	68
Tablo 53:	Deney grubundaki korkulu bağlanma stiline sahip olan anne babalar ile deney grubundaki saplantılı bağlanma stiline sahip olan anne babalar arasında ölçeklere göre ilişki	69
Tablo 54:	Deney grubundaki korkulu bağlanma stiline sahip olan anne babalar ile deney grubundaki kayıtsız bağlanma stiline sahip olan anne babalar arasında ölçeklere göre ilişki	69
Tablo 55:	Deney grubundaki korkulu bağlanma stiline sahip olan anne babalar ile deney grubundaki güvenli bağlanma stiline sahip olan anne babalar arasında ölçeklere göre ilişki	70
Tablo 56:	Deney grubundaki saplantılı bağlanma stiline sahip olan anne babalar ile deney grubundaki kayıtsız bağlanma stiline sahip olan anne babalar arasında ölçeklere göre ilişki	71
Tablo 57:	Deney grubundaki saplantılı bağlanma stiline sahip olan anne babalar ile deney grubundaki güvenli bağlanma stiline sahip olan anne babalar arasında ölçeklere göre ilişki	71
Tablo 58:	Kontrol grubu için ölçekler arası korelasyon	75
Tablo 59:	Deney grubu için ölçekler arası korelasyon	75

ÖZET

Bu çalışmanın amacı bağlanma stillerine göre evlilik uyumunu depresyon ve anksiyete tanısı alan çocuk ve ergenlerin anne babalarında ve hiçbir psikiyatrik tanı almamış olan çocuk ve ergenlerin anne babalarının belirlemektir. Ayrıca, ailelerin depresyon, anksiyete düzeylerin, problem çözme becerilerinin, ilişki yükleme biçimlerinin bağlanma stillerine göre evlilik ilişkilerini anlamaya yardımcı olacağı düşünülmüştür.

Depresyon ve anksiyete tanısı alan ve hiçbir psikiyatrik tanı almamış çocukların anne babalarının bağlanma stillerine göre evlilik uyumlarını karşılaştırmak için yaşları 27 ile 58 arasında değişen toplam 90 çiftle çalışılmıştır. Bursa Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı Anabilim Dalı'na başvurup depresyon ve anksiyete tanısı almış çocukların anne babalarından (çalışma grubu n=45) oluşan çalışma grubu, Uludağ Üniversitesi Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları ABD Genel Polikliniğine başvurup hiçbir psikiyatrik tanısı olmayan çocukların anne babalarıyla karşılaştırılmıştır. Gönüllülüğe dair Aydınlatılmış Onam'lar yazılı olarak alındıktan sonra tüm katılımcılara Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE), Evlilik Uyum Ölçeği (EUÖ), İlişki Yüklem Ölçeği (İYÖ) Problem Çözme Envanteri (PÇE), Beck Depresyon Ölçeği (BDÖ), Durumluluk ve Süreklilik Kaygı Ölçeği (STAI-I, STAI-II) ve ayrıca bu çalışma için tasarlanmış olan yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanmıştır. Üniversite Etik Kurulu çalışmayı onaylamıştır. Elde edilen veriler istatistik paket programı SPSS 13.0 kullanılarak değerlendirilmiştir.

Araştırma sonucunda elde edilenler bulgular şunlardır:

A- Çalışma grubu ile kontrol grubunun karşılaştırılması;

- Flört ederek evlenenlerin sayısı kontrol grubunda çalışma grubuna göre daha fazladır ($p<0,05$).
- Kontrol grubundaki anne babalar, çalışma grubundaki anne babalara göre eşlerini duygusal olarak daha fazla yakın hissetmektedirler ($p<0,05$).
- Kontrol grubundaki anne babalar, çalışma grubuna göre evliliklerini daha fazla doyum sağlayıcı olarak değerlendirmektedirler ($p<0,05$).
- Kontrol grubundaki anne babalar, çalışma grubuna göre eşlerinin ideallerindeki eşe daha uygun olduğunu belirtmişlerdir ($p<0,05$).

- Kontrol grubundaki anne babalar, çalışma grubuna göre eşlerinin kendilerini fiziksel olarak daha fazla çekici bulduğunu belirtmişlerdir ($p<0,05$).
- Kontrol grubundaki annelerde çalışma grubundaki anneler göre güvenli bağlanma stili daha fazladır ($p<0,05$); diğer yandan çalışma grubundaki annelerde ise korkulu bağlanma stili daha fazladır ($p<0,05$).
- Depresyon, durumluk anksiyete ve süreklilik anksiyetesi, çalışma grubunda (depresyon ve anksiyete tanısı almış olan çocukların anne babalarında) kontrol grubuna göre daha fazladır ($p<0,05$).

B- 90 çiftte bağlanma stillerinin korelasyonu (çalışma grubu + kontrol grubu)

- Güvenli bağlanma stiline sahip anne babaların evlilik uyumu saplantılı, korkulu veya kayıtsız bağlanma stiline sahip anne babalara göre daha yüksektir. ($p<0,05$).
- Korkulu veya saplantılı bağlanma stillerine sahip anne babalar, ilişkideki olumsuzlukları güvenli veya kayıtsız bağlanma stillerine sahip anne babalara göre eşlerine daha fazla yüklemektedirler ($p<0,05$).
- Korkulu bağlanma stiline sahip anne babaların problem çözme becerileri saplantılı, güvenli veya kayıtsız bağlanma stiline sahip anne babalara göre daha az etkilidir. ($p<0,05$).
- Güvenli bağlanma stiline sahip anne babaların depresyon puanı saplantılı, korkulu veya kayıtsız bağlanma stiline sahip anne babalara göre daha düşüktür ($p<0,05$).
- Güvenli bağlanma stiline sahip anne babaların durumluk ve süreklilik anksiyetesi saplantılı, korkulu veya kayıtsız bağlanma stiline sahip anne babalara göre daha düşüktür ($p<0,05$).
- Cinsiyete göre bakıldığında ise, kadınlarda depresyon, anksiyete ve evlilikteki olumsuzlukları eşe yükleme eğiliminin daha fazla ($p<0,05$) ve problem çözme becerilerinin erkeklerden daha iyi ($p<0,05$) olduğu görülmektedir.

Kontrol grubundaki anne babaların eşlerine karşı daha fazla olumlu algıları olmasına rağmen evlilik uyumu açısından gruplar arasında fark bulunmaması şaşırtıcıdır. Bu durum, katılımcıların bilerek veya bilmeyerek evlilik ilişkilerini yanlış değerlendirmelerinden veya çalışmada kullanılan test yöntemlerinin evlilik uyumunu belirlemede yetersiz kalmasından kaynaklanıyor olabilir. Ayrıca kontrol grubundaki anne babalarda görülen 'eşe karşı olumlu atıflar'ın, bu bireylerin çocuklarında depresyon ve anksiyete bozukluğuna karşı

koruyucu olup olamayacağı tartışılabilir. Bağlanma stillerinin, evlilik uyumu, depresyon, anksiyete, problem çözme becerisi ile korelasyonu literatürle uyumlu bulunmuştur.

Sonuç olarak; çocukların sağlıklı gelişimi için uygun ortamı sunabilmek amacıyla, anne-baba-çocuk ilişkisini ve anne babaların kendi aralarındaki ilişkiyi daha iyi anlamaya; ayrıca olumsuz anne-baba-çocuk ilişkisinin risk faktörlerini belirlemeye ihtiyaç vardır. Bu bilgiler, alanda önleyici çalışmalara yön vermelidir.

Anahtar Sözcükler: Klinik Psikoloji, Çocuk Psikiyatrisi, Çocuk, Ergen, Aile, Bağlanma, Bağlanma Stilleri, Evlilik, Evlilik Uyumu, Depresyon, Anksiyete, Problem Çözme, İlişki Yükleme Biçimi

SUMMARY

TO DETERMINE THE MARITAL ADJUSTMENT ACCORDING TO ATTACHMENT STYLES IN PARENTS OF CHILDREN WITH A DIAGNOSIS OF DEPRESSION AND ANXIETY AS COMPARED TO PARENTS OF CONTROL GROUP

The aim of this study was to determine the marital adjustment according to attachment styles in parents of children and adolescents with a diagnosis of depression and anxiety as compared to parents of children without a psychiatric disorder. It was also proposed that information about parental rate of depression and anxiety, type of problem solving skills and relationship attribution would help to understand the marital relationships as well as attachment styles.

Ninety couples aged between 27 – 58 years were studied in order to compare the marital adjustment according to attachment styles of parents of children with depression and anxiety as compared to parents of children without a psychiatric disorder. The study group consisting of parents whose children were admitted to Bursa Uludag University Department of Child and Adolescent Psychiatry and diagnosed with depression and anxiety (Study Group; n = 45 couples) was compared to parents of children without a psychiatric disorder who were admitted to Uludag University Department of Pediatrics (Control Group; n = 45 couples). Experiences in Close Relationships Inventory, Marital Adjustment Measure, Relationships Attribution Measure, Problem Solving Inventory, Beck Depression Inventory and State-Trait Anxiety Inventory as well as a semi-structured interview designed for this study were applied to all participants after written consent had been obtained. The institutional ethics committee had approved the study. Data have been evaluated using SPSS version 13.0.

Results of the study are as follows:

A – Comparison of Study Group versus Control Group:

- More couples in the Control Group dated before marriage than couples in the Study Group ($p < 0.05$).
- Parents in the Control Group feel emotionally closer to their spouses than parents in the Study Group ($p < 0.05$).

- Parents in the Control Group consider their marriage more satisfying than the Study Group ($p < 0.05$).
- Parents in the Control Group find their spouse more similar to their concept of an ideal partner than parents in the Study Group ($p < 0.05$).
- The belief that their spouse finds them attractive, is stronger in the Control Group than in the Study Group ($p < 0.05$).
- More mothers in the Control Group show a secure attachment style ($p < 0.05$) while more mothers in the Study Group show a fearful attachment style ($p < 0.05$).
- Depression, state anxiety and trait anxiety are higher in parents of children with depression and anxiety (Study Group) than in the Control Group ($p < 0.05$).

B – Correlation of attachment styles in all 90 couples (Study Group + Control Group):

- Marital adjustment is higher in parents with secure attachment style than in parents with either preoccupied, fearful or dismissing attachment style ($p < 0.05$).
- Attribution of negative aspects of the relationship to the spouse is higher in parents with fearful or preoccupied attachment styles than in parents with secure or dismissing attachment styles ($p < 0.05$).
- Parents with fearful attachment style are less effective in problem solving than parents with either secure, preoccupied or dismissing attachment style ($p < 0.05$).
- Depression is less in parents with secure attachment style than in parents with either preoccupied, fearful or dismissing attachment style ($p < 0.05$).
- State and trait anxiety are lower in parents with secure attachment style than in parents with either preoccupied, fearful or dismissing attachment style ($p < 0.05$).
- With regard to gender, women are more depressed and more anxious and attribute negative aspects of the relation more to their spouse than men ($p < 0.05$). On the other hand, women are better in problem solving than men ($p < 0.05$).

It is surprising, that marital adjustment did not differ significantly between the two groups, despite the fact that parents in the Control Group had a more positive perception of their spouse. This may have resulted from the interviewees knowingly or unknowingly misinterpreting their marital relationship or from inadequacy of the applied test tools to determine marital adjustment. On the other hand, it could be discussed whether positive attributions to the spouse as seen in the Control Group form a protective factor against

depression and anxiety disorder in the children of these individuals. The correlation of attachment styles with marital adjustment, depression, anxiety and problem solving skills have been found parallel to previous publications.

In conclusion, to provide an environment adequate for the healthy development of children, there is a need for a better understanding of the parent-child relationship and the relationship of the parents among themselves; to determine risk factors of an unfavorable parent-child relationship; which should lead to preventive efforts in the field.

Key Words: Clinical psychology, child psychiatry, child, adolescent, parent, attachment, attachment style, marriage, marital adjustment, depression, anxiety, problem solving, relationship attribution style.

GİRİŞ

Bebek doğduğu andan itibaren anne ya da anne yerine geçen birincil bakıcıyla ilişki kurmaya başlar. Erken yaşta anneye kurulan ilişki daha sonraki akran, eş gibi yakın çevreyle kurulan ilişkiler için bir temel oluşturmaktadır. Eğer bebeklikte birincil bakıcıyla kurulan ilişki sağlıklıysa; anne çocuktan gelen mesajları alıp zamanında duyarlılıkla yanıt veriyorsa çocukta annenin elde edilebilir ve güvenilebilirliğiyle ilgili bir inanç oluşmaktadır. Çocuk bu ilk deneyimlerini genelleyerek kendisi, diğerleri ve dünya hakkında olumlu bir bakış açısı geliştirmektedir. Daha sonra bu çocuk yetişkin yaşama geçtiğinde eş ilişkilerinde daha yapıcı, olumlu olmakta; eşinin elde edilebilir ve güvenilir olduğuna inanmaktadır. Ancak bebeklikte anne ile sağlıklı bir ilişki kurulamamış anne veya anne yerine geçen birincil bakıcı tutarsız ve duyarsızsa çocuk birincil bakıcının elde edilebilirliği konusunda şüpheye düşmektedir. Bu birey yetişkin yaşama geçtiğinde ise ya eşinin kendisini terk edeceği yönünde yoğun kaygılar yaşamakta bazen soğuk ve mesafeli bazen de çok yakın davranmaktadır ya da eşe ve yakın ilişkilere karşı oldukça duyarsız yaklaşmaktadır. Aslında burada kişi yoğun reddedilme ve terk edilme korkularını bastırarak ve diğerlerini umursamayarak kendini korumaya çalışmaktadır.

Bebek için başlangıçta sadece yeme, içme gibi temel ihtiyaçlarının karşılanması yeterliyken zihinsel kapasitesi arttıkça bu yetersiz gelmeye başlamaktadır. Bebek bakımını sağlayan birincil bakıcıyla olan bağlarını kuvvetlendirmek ve onunla duygusal bağlar geliştirme ihtiyacı duymaya başlamaktadır. Çocuğun sağlıklı ruhsal ve fiziksel gelişim sağlayabilmesi için ailesiyle kurduğu ilişki ve bu ilişkinin niteliği oldukça önemlidir. Bebek bakıcı ile yakınlığını güçlü tutarak, bir güvenli üs ya da koruma kaynağı olarak bakıcıyı kullanır ve çevreyi keşif için bir güven temeli sağlar. Bakıcı bebeğin davranışları için yanıtlarını düzenler ve bebeğin ihtiyaçlarını karşılamaya yönelir. Bebeğin hayatta kalması bebek ve bakıcının davranışsal sisteminin karşılıklı etkileşimine ve ilişkilerine bağlıdır (1).

Bebeklikteki bağlanma yetişkinliktekinin hem protipi hem de karşılıklı desteğin habercisidir. Bu açıdan bebek ebeveyn ilişkisi ile romantik ilişki süreçleri benzerlikler göstermektedir. Bir çocuğun bağlanma figürü yanında olduğunda ve gereksinimlerine duyarlılık gösterdiğinde kendini güvende hissetmesi gibi bir yetişkinde eşiyile birlikte olduğunda ve eş tarafından gereksinimlerine duyarlılıkla yanıt verildiğinde kendisini

güvende ve rahat hisseder. Bu durumda kişi kendisini mutsuz, gergin ve hasta hissettiğinde eş bir güven temeli sağlar. Aynı zamanda bebeklik ve yetişkin bağlanması arasında farklılıklar vardır. Bebek ve bakıcısı arasındaki ilişki tek yönlüdür. Bebek gereksinimlerin karşılanmasını ister bakıcıda bu isteğe duyarlılık gösterir. Yetişkin romantik ilişkilerindeki bağlanma süreci ise karşılıklıdır. Her iki bireyde hem bakım veren hem de bakım alan konumundadır. Ayrıca yetişkin bağlanması cinsel ilişkide bulunma ve ortak amaçları da içermektedir (2, 3).

Birçok araştırmacı bağlanma stillerinin evlilik ilişkileri ve romantik aşkla olan ilişkisi üzerine çalışmalar yapmıştır. Romantik aşk bir bağlanma yöntemi olarak kavramlaştırırsa yakın ilişkilerin birçok görünümünün bağlanmadan etkilenebileceği düşünülebilir. Ve bunlardan biri de partner seçimidir. Bireylerin kendi bağlanma stiline benzer bağlanma stiline sahip bireylerle birlikte olma eğiliminde olduğunu gösteren çalışmalar olduğu gibi bazı çalışmalarda bireylerin kendilerinden farklı bağlanma stiline sahip bireyleri eş seçtiğini bildirmektedir. Evlilik uyumu ve ilişki niteliği de bağlanma tarafından etkilenen diğer bir boyuttur. Yapılan çalışmalarda evlilik memnuniyeti ve güvenli bağlanma arasında anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Güvenli bağlanan kadın ve erkeklerin ilişki memnuniyeti yüksek bulunurken kaygılı ve kaçınan bireylerde daha düşük düzeydedir (4). Ayrıca kaygılı ve kaçınan bireyler daha az bağlılık, taahhüt, güven ve memnuniyet bildirmişlerdir (5).

Sonuçta; güvenli bağlanan ebeveynler çocuklarına karşı daha tutarlı davranmakta ilgi ve sevgi göstermekte, çocuğun kendini ifade etmesine, çevresini keşfetmesine izin vermekte ve çocuğa ihtiyaç duyduğunda destek sağlamaktadır. Ayrıca bu ebeveynler eş ilişkilerinde daha yapıcı, olumlu olmakta, ilişkilerinden daha fazla memnuniyet bildirmektedirler. Çocukta anne babasının güvenilir olduğu inancı gelişmekte ve daha sonra bu inancı genelleyerek kendisini, diğerlerini ve dünyayı güvenli olarak algılayıp olumlu bir bakış açısı geliştirmektedir. Böylece bu çocuk herhangi bir psikopatoloji için daha az risk taşımaktadır.

Güvensiz bir bağlanma stiline sahip olan ebeveynler çocuklarına karşı tutarsız davranmakta bazen ilgili ve sorumluluk sahibi gibi davranırken bazen de ilgisiz ve reddedici olarak davranmaktaydılar. Çocuğun istediği zaman keşif yapmasına izin vermemekte ve ihtiyaç duyduğunda destek olmamaktadır. Bu ebeveynler eş ilişkilerinde

bu tutarsız davranışları göstermektedir. Bazen eşine karşı ilgiyken bazen de reddedici davranabilmektedir. Bu nedenle de çocuk anne babasına karşı güven geliştirememekte bu güvensizliğini genelleyerek kendisi, diğerleri ve dünya hakkında olumsuz bir bakış açısı geliştirmektedir ve bu çocuk herhangi bir psikopatoloji gelişimi için daha fazla risk taşımaktadır.

Çalışmamızın amacı depresyon ve anksiyete tanısı almış çocuk ve ergenlerin anne babalarıyla herhangi bir psikiyatrik tanı almamış kontrol grubunun anne babalarının bağlanma stillerine göre evlilik uyumlarını incelemektir. Bununla birlikte bu anne babaların depresyon, anksiyete düzeyleri, ilişkide yükleme biçimleri ve problem çözme becerilerinin bağlanma stilleri ve evlilik uyumlarıyla olan ilişkisi de araştırılmıştır.

GENEL BİLGİLER

1. BAĞLANMA VE TARİHSEL GELİŞİMİ

1.1. Bowlby'nin Bağlanma Teorisi

Bağlanma, insanların, kendileri için önemli olan kişilere karşı geliştirmiş oldukları güçlü duygusal bağlar olarak tanımlanmaktadır (6-8). Bağlanmayla ilgili ilk çalışmalarda Bowlby yakın ilişkileri anlamaya ve araştırmaya yönelmiştir. Bowlby'in bağlanma kuramı Darwin'in kuramı, etoloji, gelişim psikolojisi ve psikodinamik yaklaşımlar üzerine kurulmuş bir kişilik gelişimi kuramıdır (9-11). Bowlby modern bağlanma teorisini geliştirirken ana amaçlarından biri Freud'un yakın ilişkiler ve gelişimi hakkındaki anlayışını korumaktı (12). Fakat Bowlby'i anne sevgisinin gelişiminde sözü geçen psikoanalitik hesaplardan memnun değildi. Freud'a göre bebeğin ilk sevgi nesnesi olarak anneyi seçmesi ihtiyaç ilişkisinden kaynaklanmaktaydı. Öğrenme teorisyenleri fiziksel ihtiyaçların tatminini vurgulayan benzer bir hesap sunmaktadır (13). Onlar çocuğun annesine olan bağlılığının annenin çocuğun birincil dürtülerini tatmin etmesine bağlı olduğunu belirtmişlerdir. Annenin varlığı ve açlık arasındaki yinelenen ilişkinin sonucu olarak o an için çocuk annesi tarafından beslenmiyorsa bile, annesini pozitif olarak algılamakta ve annesiyle karşılıklı etkileşim kurma çabası içine girmektedir. Bunun nedeni hazla annenin ilişkilendirilmesidir. Bu annenin varlığı ve temel birincil açlık dürtüsü arasındaki ilişkinin çocuk tarafından öğrenilmesi sonucu oluşmuştur. Bu ikincil dürtü olarak ifade edilir (14).

Bağlanma etolojik teorisi ise bu ikincil dürtü teorisini reddetmektedir. Özellikle Harlow' un bebek maymunlarla yapmış olduğu çalışmalar bu anlamda önemlidir. Harlow'un meşhur deneyinde, yavru maymunların, tel ağlarla örtülmüş vekil anne tarafından beslendiği bir oda hazırlamıştır. Ayrıca odaya üzerinde yumuşak kıyafetler olan başka bir vekil anne konmuştur. İkincil dürtü teorisinin önceden yaptığı tahmine göre, yavru maymunların süt sağlayan tel ağlarla kaplı vekil anneye bağlanacaklardı ama sonuç böyle olmamıştır. Yavru maymunlar acıktıklarında tel anneye yönelmişler boş zamanlarında ise yumuşak kıyafetleri olan anneyi tercih etmişlerdir. Burada vekil annenin

çekiciliği, daha fazla temel ihtiyacı tatmin etmesine bağlı değildir (6, 13-16). Ayrıca Etolog Kondraz Lorenz'in çalışmaları bağlanmada basımlama kavramını ortaya koymuştur. Kondraz Lorenz bu konudaki ilk gözlemini kaz yavruları üzerinde yapmıştır; civciv ilk yumurtadan çıktığında Lorenz yürümüş ve civciv onu izlemiştir. Daha sonra civcivlerin annesi Lorenz'in yanına geldiğinde bile kaz yavruları onu izlemeyi bırakmamıştır. Daha sonra birçok araştırmacı değişik kuşlar üzerinde çalışmış ve basımlamada kritik dönem olduğunu belirtmişlerdir. Buna göre civciv yumurtadan çıktıktan sonra 13 ile 16 saat arasındaki 3 saatlik zaman diliminde hareket eden bir nesneye maruz bırakılırsa basımlamada o derece güçlü olmaktadır. Ayrıca civciv hareket eden nesneye uzun süre izlemişse, basımlama kuvvetli, kısa süre izlemişse, basımlama zayıf olmaktadır (15, 17). Bazı psikologlar kritik dönemin bu kadar dar bir zaman süresi içinde olmadığını, daha geniş bir dönemi kapsadığını savunmaktadır. Diğer bazı psikologlar ise, insan yavrularının da basımlama davranışı gösterdiğini savunmuş ve örnek olarak anneye bağlanışını göstermişlerdir. Doğumdan sonra 24 saat ya da daha uzun süre ayrılık yaşayan anne ve bebeklerin daha az vücut ve göz teması kurdukları ve ayrılık yaşamayan gruptaki anne bebeklerin ise daha fazla göz teması kurdukları, daha fazla gülümsedikleri bulunmuştur (18).

Bağlanma sistemi, yeni doğanların onlara bakan kişilere/ kişiye fiziksel yakınlığın güçlü tutularak hem çocukların çevreden gelebilecek tehlikelerden korunmasına yardım etmekte, hem de onlara çevreyi keşfetmeleri için gerekli koşulları sağlamaktadır (2). Ayrıca bağlanma sistemi bebeğin güven ihtiyacından doğmuştur (19). Bebek özellikle bir rahatsızlık duyduğundan ya da çevreden tehdit algıladığında bakıcısına yakın olmak istemekte (yakınlık arama ve yakınlığı koruma) ve bakıcının yakınlığı ona bu tür stresli durumlarda güvenlik ve rahatlık duygusu vermektedir(güvenli sığınak). Bebek çevreyi keşfetme ve araştırma gibi davranışlara giriştiğinde, bakıcısının ne zaman isterse ve ihtiyaç duyduğunda güven için dönebileceği bir yer(güvenli üs) olduğunun farkındadır (11, 20). Bakıcının ulaşılabilirliği tehdit edildiğinde bağlanma sistemi otomatik olarak devreye girmektedir. Bu durumda bağlanma sistemi, ya bakıcı ile yeniden temasa geçme ve ilişkinin kurulmasını sağlar ya da çocukta kaygı ve huzursuzluk yatarak ayrılık protestosu tepkileri ortaya çıkar (21). Bağlanmanın işlevi çocuk ve yetişkinde benzer nitelikte olduğunu belirtilmiştir (19). Weiss'e göre (22) bebek-bakıcı bağının bu özellikleri çoğu evli ya da evli olmayan romantik ilişkiye uygulanabilir. İnsan eşinden rahat ve güven arar, eşiyile olmak ister ve eş elde edilemez olduğunda korktuğunda protesto eder.

Cassidy'e (9) göre Bowlby bağlanmayı 3 alana ayırmıştır: 1.) bağlanma davranışı, 2.) bağlanma bağı, 3.) bağlanma davranışsal sistemidir. Bağlanma davranışı, bir bağlanma figürünün ilerleyen yakınlık isteğini gösterir. Çocuk göz teması kurar, ağlar ya da ailesiyle ilişki kurma yöntemi olarak el hareketleri yapar. Bağlanma bağı bir duygusal bağı ima etmektedir. Bu bağı iki insan arasında değildir bireyin kendinden daha akıllı ve güçlü olarak algıladığı diğer insanlarla kurduğu bağıdır. Bağlanma davranışsal sistemi bir bireyin kullandığı belli davranışların repertuarını içerir. Bowlby bağlanma davranışsal sisteminin bir çevresel işleve hizmet ettiğini bildirmiştir. Bowlby bağlanma davranışsal sistemiyle etkileşim halinde olan 2 diğer davranışsal sistem bildirmiştir. Birincisi; keşif davranışsal sistemi, yaşamı sürdürmeye yardımcı olur, çocuğun çevreye uyumunu ve öğrenmesini sağlar. İkincisi; korku davranışsal sistemi, güveni ilerletir ve bağlanma sistemini aktive eder (9, 23). Bağlanma davranışsal sistemi düşük düzeyde aktifse diğer sistemler yüksek düzeyde aktive olacaktır ve bu kavram keşif yaparken bir güven temeli olarak annesini kullanan bebeğin fenomeniyle ilgilidir. Eğer bebeğin annesi hali hazır durumdaysa ve bebeğin sağlığı yerinde, karnı toksa bağlanma sistemi ya düşük düzeyde aktiftir ya da hiç aktif olmayabilir (24, 25). Çocuğun çevresinde yeni objeler varsa keşif sistemi aktive olacaktır ve bebek keşif için anneden ayrılacaktır. Çocuk anneden uzun süre ayrı kalırsa ya da uzaklaşırsa güvenliği için bağlanma sistemi yeniden aktive olur ve onu anneye doğru yönlendirir (23). Bağlanma davranışı tehlike ve sıkıntı durumlarında bebeği güvende tutmaya hizmet ettiğinden dolayı bağlanma sistemi korku durumlarında aktive olur (26-28). Bağlanma figürü korku ve sıkıntı zamanında rahatlığı koruma, sorumluluk duyma, elde edilebilir olduğunda bağlanma davranışı ilerler (3).

Sonuç olarak 1969'de önemli bir çalışma yayınlayan Bowlby etrafı bir bağlanma teorisi sunmuştur. Onun teorisini aşağıdaki gibi özetleyebiliriz:

1. İnsan yavrusu içgüdüsel tepki sisteminin bir parçası olarak sosyal ve önceden hazırdır.
2. Duygusal bağı düzenli bir şekilde gelişir ve genellikle ilk yılın ikinci yarısında oluşur.
3. Gelişimin normal kaynakları içinde anne hem bağlanma figürü hem de primer bakıcıdır.
4. Bir kez bağlanma ya da duygusal bağı iyi kurulmuşsa anneden ayrılıklar kaygı ve protesto ile sonuçlanır (13).

Uzayan ayrılıklar protestonun artmasıyla üzüntü, keder ve sonuçta anneden gözle görülür bir şekilde ayrılma ile sonuçlanır. Böylece çocuk anne geri döndüğünde isteksiz veya ilgisiz olabilir. Annenin erken yaşlardaki kayıpları daha sonraki yıllarda zararlı sonuçlara yol açabilir (13).

Özetle, Bowbly (29) ve Ainsworth göre bağlanma insanlar arasındaki duygusal bağın özel bir türüdür. Bu duygusal bağ;

- 1.) İnatçı ve ısrarlıdır
- 2.) Duygusal olarak anlamlıdır
- 3.) Bir başkası ile değiştirilemeyen özel bir insana gereksinim duyma
- 4.) Devamlı ve sürekli bir yakınlık için istek duyma
- 5.) İsteksiz ayrılıklarda sıkıntı duymayı içerir.

Bir bağlanma ilişkisinde bu kriterlerin 5’de gereklidir ve insanlarla ilişkilerde rahat, huzur ve güven arayışı vardır (30).

1.1.1. İçsel Çalışan Modeller

Bakıcı ile yineleyen etkileşimler sonucunda, bebekler ne bekleyeceklerini öğrenirler ve davranışlarını, buna göre ayarlarlar. Bu beklentiler birbiriyle ilintili kendileri ve diğerleri modellerini içeren bilişsel şemaları veya Bowlby’in deyişiyle “içsel çalışan modelleri” oluşturur (31, 32). Bowbly (7)’e göre çocuk bakıcısı ile olan deneyimlerini içselleştirerek kendisi ve diğerleri hakkında çalışan modeller geliştirir. Bu içsel çalışan modeller bağlanma-ilişki süreçleri ve kişisel dinamikleri düzenlemektedirler (33). Bu şema çocuğun anlamasını etkilemekte ve gelecek ilişkilerini belirlemektedir ve bakıcı ulaşılabilirliği ve tepkiselliğini kestirmede kullanılmaktadırlar (34). İçsel çalışan modeller genel olarak sosyal dünya, kendilik ve diğerleri hakkındaki inançlar temelinde oluştuğu ve bireyin yaşam kaynaklarını hatırlaması için yakın ilişkileri sürdürmesi ve işlemede etkili olmaktadır (35).

Çalışan modeller kişinin ilişkilerinde nasıl davranacağını, sosyal yaşamını nasıl yorumlayacağını, yeni durumlarda davranışların nasıl olacağını şekillenmesinde önemli rol oynamaktadır. Ayrıca bağlanmanın çalışan modellerinin mental sağlığı etkilediği varsayılmaktadır (27). Duygusal ve bilişsel unsurları içeren bu çalışan modeller

farkındalık dışındadır. Sonrasında bu modeller hangi bilgiler dikkat edileceği, hangilerinin içselleştirilip kaydedileceğini belirlemektedir (36).

İçsel çalışan modeller birbiriyle bağlantılı 2 farklı bilişsel şemayı içermektedir (6, 32). Bunlar kendilik modeli, bireyin, kendilik değerine ve başkaları tarafından sevebilirliğine ilişkin algıları; diğeri modeli ise, bireyin yakın çevresindeki insanların bağlanabilirliğine ve güven vericiliğine ilişkin algılarını içermektedir (2, 37). Olumlu çalışan modele sahip bireylerin kendilik değeri daha yüksek ve sosyal güveni daha fazladır. Diğerlerini güvenilir, bağlanılabilir olarak algılamaktadırlar. Yakınlıktan rahat ve yakın kişilerarası ilişki arama eğilimindedirler. Olumsuz çalışan modele sahip bireylerin kendilik değeri hakkında şüphe ve terk edilme hakkında endişeler vardır. Diğerlerini güvenilmez ve değersiz olarak algırlar. Sosyal yakınlık ve yakın olma konusunda korku duymaktadırlar (38).

Bowlby (7, 8)'ye göre içsel çalışan modeller birbirini tamamlayıcı niteliktedir. Yani bakıcıları için güvenilir, ulaşılır ve sevebilir diye bir şema oluşturan çocuk kendisi içinde güvenilir, sevmeye ve ilgilenilmeye değer bir varlık olduğu yolunda bir zihinsel model geliştirmektedir. Aksine bağlanma figürü çocuğun istek ve ihtiyaçlarına karşı duyarsız olduğunda ya da bunlara uyuşmayan tepkiler verdiğiğinde çocuk bağlanma figürünü reddedici, kendisini sevmeye, değer verilmeye değmez olarak algılar ve buna uygun beklentiler geliştirir (32, 39, 40). Bazen de çocuk kendine ve bağlanma figürüne ilişkin farklı zihinsel modeller geliştirir. Bu durum çocuğun algıladığı ile bakıcısının ona söylediği arasında çelişki olduğunda ortaya çıkmaktadır (39).

Zihinsel modeller çoğunlukla farkında olmaksızın işlev görmektedir. Bowlby (7) bağlanma sisteminin doğuştan devrede olduğunu belirtmiştir. Zihinsel modeller yaşamın ilk yıllarında daha esnek ve duruma bağlı olarak yeniden örgütlenebilir, görece değişken ve çevreye duyarlıdır. Ancak bir ya da daha fazla bakıcı ile aynı türden tekrarlayan etkileşimler sonucunda zihinsel modeller pekişir ve değişime karşı daha dirençli bir hal alabilir (7, 8).

Collins ve Read (41) çalışan modellerin 4 ilişki unsuru içerdiğini ve ilişki deneyimlerinin çalışan modelleri etkilediğini belirtmişlerdir; bağlanma-ilişki deneyimlerinin hatırlanması; bağlanmada ilişki içinde diğerleri ve benliğin beklentileri,

inanç ve davranışları; bağlanma-ilişki amaçları ve ihtiyaçları; bu amaçları başarmak için stratejiler ve planlar. Bütün bu 4 unsur tablo 1’de özetlendiği gibi bağlanma grupları karşısında çeşitlenir. Örneğin güvenli bireyler ailelerine sıcak ve etkili olarak hatırlamaya yönelirler; kaçınan bireyler, ailelerini soğuk ve reddedici olarak hatırlarlar ve kaygılı bireyler babalarını haksız olarak hatırlarlar.

Tablo 1. İçsel çalışan modeller içinde bağlanma grup farklılıkları (bu tablo Feeney J. Adult romantic attachment and couple relationships kaynağından) (42)

Güvenli	Kaçınan	Kaygılı/karasız
<i>Hatırlamalar</i> Aile sıcak ve etkilidir	Anne soğuk ve reddedici	Baba haksız
<i>Bağlanma-ilişkisel inanç ve davranışlar</i> Yüksek kendilik değeri	İnsanlardan şüphe	Diğerleri karmaşık ve anlaşılması güç
Genellikle diğerleri tarafından sevilir	Diğerleri güvenilirmez veya bağlanılmazdır	İnsanlar yaşamımız üzerinde biraz kontrole sahiptir.
Diğerleri genellikle iyi niyetli ve iyi kalpli	Ailenin ve diğerlerinin doğruluğu ve dürüstlüğü hakkında şüphe	
Diğerleri genellikle güvenilir değerli, bağlanılabilir	Sosyal yaşamda güven eksikliği	
Kişilerarası ilişkilere yönelme	Kişilerarası ilişkilere yönelmeme	
<i>Bağlanma-ilişki amaçları ve ihtiyaçları</i> Yakın ilişkileri arzulama	Uzak kalma ihtiyacı	Aşırı yakınlık arayışı
İlişkilerde yakınlık ve özerklik arama	Özerklik ihtiyacı için sınırlı yakınlık	Düşük düzeyde özerklik arayışı
	Başarı gibi amaçlara daha fazla ağırlıklı yer vermek	Reddedilme korkusu
<i>Planlar ve Stratejiler</i> Sıkıntılarını kabul etme	Öfkeyi engelleyerek sıkıntıları yönetme	Sıkıntı ve öfkenin daha yüksek gösterilmesi
Yapıcı yollarla negatif etkileri hafifletme	Minimal sıkıntı gösterme	Yarar elde etmek için uysal ve istekli davranma

1.2. Ainsworth ve Yabancı Ortam Testi

Bowlby'nin kuramını ilk kez laboratuvar ortamında sınanan kişi M.Ainsworth'dür. Ainsworth anne-bebek doğasını inceleyen 2 öncü çalışma yapmıştır. Bu çalışmalardan biri 1950'lerde Uganda da diğeri de 1960'lara başında Baltimore'de yapılmıştır. Bu 2 çalışma Ainsworth'un bağlanma teorisine yardım için temel hazırlamıştır ve çoğu ev incelemeleri için veri sağlamıştır (9, 43). Ainsworth'nun araştırmalarının ana amacı bağlanma kuramının duyarlılık denencesini sınamaktır. Bu amaçla da Ainsworth ve ark. " yabancı ortam" adını verdikleri deneysel bir yöntem kullanmışlardır (24). Bu teknikte önce bebek ve anne rahat bir laboratuvar odasına alınmış. Bebek önce kısa aralıklarla anneden ayrılmış, bir yabancıyla yalnız bırakılmıştır ve tekrar anneye bir araya gelmiştir (6, 16, 44). Böylece bebeğin bağlanma sistemi etkinleştirilmeye çalışılmıştır. Çocuğun ve annenin davranışları ayrılık öncesinde ve sonrasında dikkatlice gözlemlenmiştir (23). Bu deneyler sonucunda Ainsworth ve ark. 2'si güvensiz 1'i güvenli olmak üzere 3 tip bağlanma stili belirlemişlerdir. Bunlar; güvenli, kaygılı-kararsız ve kaçınandır (2, 24, 34, 44, 45). Güvenli olarak sınıflandırılan bebekler anneleriyle birlikteyken çevreyi keşif için istekli davranmışlar, anneleri yokken az sıkıntı davranışı sergilemişler ve anneleri ortama geri döndüğünde de kızgınlık belirtisi göstermeden hemen yakın teması geçmişler ve tekrar çevreyi keşfe yönelmişlerdir (6). Kaygılı- kararsız bebekler anneleriyle birlikteyken çok fazla keşif davranışı göstermemişler, anneden ayrılıkla birlikte yoğun endişe yaşamışlar ve anne geri döndüğünde ise hem anneye yakın olmak istemişler hem de anneye karşı yoğun öfke ve kızgınlık yaşamışlardır. Kaçınan bebekler ise annelerinden ayrı olduklarında daha az sıkıntı belirtisi göstermişler, sıkıntılı bile olsalar keşif davranışı göstermişler, anneleriyle bir araya geldiklerinde yakınlaşmayı reddetmişler ve uzaklaşmışlar, dikkatlerini oyuncak ya da diğeri nesnelere üzerine yöneltmişlerdir (19, 23, 33, 44, 46).

Bowlby'e göre bebekler onların davranışlarını rahatlatılma, korunma ve yatıştırılma ihtiyaçlarının bir belirtisi olarak yorumlayan, özerk davranış ve araştırmada bulunmalarına izin veren bunu destekleyen bir bakıcı beklentisi ile dünyaya gelirler. İşte çocuğun bu beklentisini karşılayan ana baba duyarlı ana-babadır. Duyarlılık denencesini sıncasına güvenli bağlanan bebeklerin anneleri yabancı ortamda çocuklarına karşı daha ilgili, rahatlatıcı, çocuğun çevreyi keşfi için özgür bırakan, aynı zamanda çocuğun ihtiyaçlarına karşı duyarlı bir davranış örüntüsü sergilemişlerdir (10, 19, 32, 33). Kaygılı-kararsız bebeklerin annelerinin sevgi ve ilgilerinde tutarsız, çocuğu yönlendirmeye hevesli,

müdahaleci olduğu gözlenmiştir (19). Son olarak kaçınan bebeklerin annelerinin ise çocuklarına karşı diğer annelere göre daha ilgisiz, mesafeli, daha fazla reddedici çocuğun yakınlık isteğine karşı duyarsız olduğu görülmüştür (1, 32, 46, 47). Ayrıca Bowlby (6) kaçınma düzeyi yüksek olan annelerin başkalarına ilişkin olumsuz algılarını çocuklarına da yansıtarak onları da olumsuz şekilde değerlendirdiklerini böylece onlara ilgi göstermekten kaçınarak, çocuklarının da başkalarının ulaşılmaz ve güvenilmez olduğu şeklinde bir zihinsel model geliştirmesine neden olduklarını belirtmiştir.

Son yıllarda araştırmalar 4'lü bir bağlanma stili üzerine odaklanmıştır. Main ve ark. (48) bu bağlanma stilini zihni karışık veya kaçınan/kaygılı olarak adlandırmışlardır. Bu bebekler Ainsworth'un tipolojisiyle sınıflandırılmamışlardır. Bu bebekler yabancı ortamda yeniden birleşme esnasında başı çevirme ile bakıcıya yakınlaşma, ayrılık esnasında bakıcı için ağlama ve daha sonra yeniden birleşme esnasında ondan uzaklaşma veya yakınlaşma gibi zihni karışık davranışlar sergilemişlerdir (23, 33, 49). Sıkıntı zamanında ise bağlanma figürüyle ilişkilerinde garip, aykırı ve uygunsuz davranışlar göstermişlerdir (50). Stresle baş etmede organize bir davranış gösterememe, yabancı durum testinde stereo tipik, asimetrik ve zamansız hareketlerin varlığı, donup kalma ya da hareketlerde yavaşlama dağınık bağlanma ölçütü sayılmaktadır (51). Main ve Soloman (48) zihni karışık stilin ailenin davranışlarının bir sonucu olduğunu bildirmiştir. Geçmişindeki travmatik olaylar hakkında kararsız olan aileler çocukta dizorganize davranışlara yol açabilecek korku, karışıklık veya acayip davranışlar gösterebilmektedirler (52).

2. BEBEKLİKTEN YETİŞKİNLİĞE BAĞLANMANIN GELİŞİMİ

2.1. Bebeklikte ve Çocuklukta Bağlanma

Bebekler bakım veren kişiyle etkileşimi sağlamaya yardımcı davranışlarla donanımlı olarak dünyaya gelirler. Bebeklik döneminde bağlanma aşamalar halinde gözlenmektedir. Doğumdan hemen sonra insan yavrusunun doğası gereğince başlayan bağlanma; meme arama, başı döndürme, emme, yutma, parmak emme, yakalama, anneye yönelme, beslenme saatlerini sezinleme, hazırlanma şeklinde kendini göstermektedir. Bebek bu dönemde annesinin uyarılarıyla hareket eder. Kişileri ayırt etme yetisi yoktur ya da çok

kısıtlıdır. Bağlanmanın ilk işaretleri 8-12 haftadan 6. aya kadar uzanan dönemde ortaya çıkar. Bu dönemde bebek anneye yönelmeye başlamaktadır. 7. ayla birlikte bebekler çevrelerindeki ilişki örüntülerini anlamlandırmaya başlarlar. Artık bebek tüm ilgisini tüm ihtiyaçlarını karşılayan kişiye yönlendirir. Bu dönemden itibaren bebekler yabancı kişilerle karşılaştıklarında korku, kaygı ya da kaçma davranışında bulunmaktadırlar. Annenin yokluğu gerginlik ve huzursuzluk, varlığa rahatlık duygusu verir. Bağlanma tam olarak 6-24 ay arasında şekillenmektedir. Bu dönemin ardından çocuk yaşamında gerek birincil bakıcısıyla gerekse diğer insanlarla geliştireceği karmaşık yapıdaki ilişkilere girecektir (17, 51, 53- 55).

Bağlanma anne ile bebek arasındaki ilişki ile şekillenmeye başlar (53, 56). Bağlanma örüntüsünün şekillenmesindeki ilk süreç; bebeğin açlık ve susuzluk gibi fizyolojik ihtiyaçlarını karşılamasıdır. Bunun ardından annenin bebeği ile geçirdiği zaman dilimi ve bu zaman dilimini nasıl kullandığı önem kazanmaktadır. Güvenli bağlanan çocuklar sıkıntı zamanında bağlanma figüründen rahatlık aramaya yönelirler ve çevreyi keşif için bağlanma figürünü bir güven temeli olarak kullanırlar. Kaçınan bağlanan çocuklar sıkıntı zamanlarında bağlanma figüründen rahat aramaya yönelmezler. Bu çocukların güven ve rahat ihtiyaçlarının sürekli olarak reddedildiği ve ihtiyaç zamanında diğerlerine güvenmemeyi öğrendikleri düşünülmektedir. Kaygılı/ kararsız bağlanan çocukların ayrılık kaygısını yüksek düzeyde yaşadıkları ve sıklıkla bağlanma figürüyle yakın fiziksel teması sürdürdükleri, yapıştıkları gözlemlenmiştir. Bu çocuklarında elde edilemez ve tutarsız olarak bakıcıyı deneyimledikleri ve elde edilemez bakıcının ilgisini kazanmak için abartılı duygusal açıklama stratejileri geliştirdikleri düşünülmüştür (50).

Sourfe ve ark (57). 12 aylıkken güvenli bağlanma geliştiren çocukların okul öncesi dönemde öğretmenleriyle ve akranlarıyla ilişkilerinin niteliğini araştırmışlardır. 12 aylıkken güvensiz bağlanmaya sahip olan çocukların güvenli çocuklara göre öğretmenleriyle daha fazla bağımlı ilişkiye sahip olduğu ve akran çevresinde daha az popüler, daha fazla asosyal ve daha fazla agresif oldukları bulunmuştur. Ayrıca yapılan çalışmalar anne bebek bağlanmasının birbiriyle benzerlik gösterdiği bulunmuştur. Örneğin Pederson ve ark.(58) 60 anne bebek çiftini yabancı ortam ve evde gözlemlemiş, 6 ay sonra AAI ile anneleri değerlendirmişlerdir. Annelerin AAI sınıflaması ve Yabancı Ortam sınıflaması arasında güçlü bir bağ bulunmuştur. Güvenli bağlanan anneler güvensiz bağlanan annelere göre evde çocuklarına karşı daha fazla duyarlı davranmışlardır.

Anneleriyle güvenli ilişki içinde bulunan bebekler ile güvensiz ilişki içindeki bebekler “Water’s Attachment Q sort” a göre değerlendirildiğinde daha fazla güvenli bulunmuşlardır. Kaçınan anneler kaygılı ve güvenli annelere göre daha az duyarlı davranmışlardır.

Matas, Arend ve Sroufe (59) , çocuklukta bağlanmanın sürekliliğine ilişkin ilk somut verileri sunan araştırmacılarıdır. Matas ve ark. 48 bebekte bağlanma stili ile oyun niteliği ve problem çözme davranışı arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. 18 aylıkken gözledikleri ve güvenli bağlanma stili içerisinde sınıflandırdıkları bebeklerin güvensiz olarak sınıflandırılanlara göre, 24 aylıkken tekrar izlendiklerinde daha hevesli, azimli ve uyumlu oldukları, problem çözmeye annelerinin önerilerinden daha etkili bir şekilde faydalandıkları, daha olumlu oldukları ve daha az saldırgan oldukları gözlenmiştir. Güvenli bebeklerin her iki güvensiz gruba göre daha fazla yaratıcı oyunla meşgul olduğu bulunmuştur.

Bebeklik ve daha sonraki yaşlarda bağlanma keşif davranışından etkilenmektedirler. Güvenli bebeklerin aileleri çocuklarının öğrenme ve çevreyi keşfi için güven sağlarlar. Anne çocuğun aktiviteleri izler ve ona emniyet, güven sağlar (11, 60). Kaygılı ve kaçınan bebeklerin aileleri sıklıkla bebeklerinin keşif ve oyunlarına engel olurlar. Kaygılı bebeğin annesi bebeğin otonomisini ve keşif davranışını engellediği ve bebeğin dikkatini keşif hedefinden uzaklaştırıp bakıcı üzerine çektiği bulunmuştur. Kaçınan bebeklerin aileleri çocukları keşfe odaklandığında onunla daha fazla etkileşime geçtiği, çocuğa yeni maddeler sunduğu ve dikkatini başka tarafa yönelttiği fakat çocuk sıkıntı ve rahatsızlık ifade ettiğinde geri çekildiği bulunmuştur. Güvensiz çocukların güvenli bağlanan çocuklarla karşılaştırıldığında daha düşük düzeyde merak gösterdikleri, daha kısa ve az keşiflerde buldukları, daha kısa periyotlarda bir puzzle kutusu ile ilgilenme ve oyun odasında keşif için daha az zaman harcadıkları gözlenmiştir (19).

2.2. Ergenlikte Bağlanma

Ergenlik döneminde çocuklar bireyselleşmeye ve özerkliklerini kazanmaya başlarlar fakat ihtiyaç duyduklarında da destek için ailelerine gereksinim duymaktadırlar. Ergen bu dönemde birincil bakıcısına daha az bağlı olabilmek için çaba sarfeder. Akran ilişkileri önem kazanır (14). Ebeveyne bağlanma akranına bağlanmaya dönüşür. Bununla birlikte

yetişkin bağlanma ilişkileri oluşmaya başlar. Akrana bağlanma ilişkisinin son basamağı da duygusal ilişkilerin gelişmesidir. Duygusal ilişki aynı zamanda üreme sisteminin çalışmasının bir yansımasıdır (34, 61).

Aileden akrana bağlanma davranışının geçişi herkes için kolay olmaz. Güvensiz bağlanan ergenler ile ailelerinde bağlanma ihtiyacı ve özerk olma isteği çok olmaktadır. Bu ergenler çatışma ve problem olduğunda bağlanma ilişkisinin sonlanacağına ilişkin kaygılara sahiptirler ve güvenleri azdır. Bu nedenle problemlerden kaçınılmaktadırlar. Güvenli bağlananlar ise hemen problemlerle yüzleşmekte ve onu çözmek için çaba sarfetmektedirler (62).

Aileyle olumlu ilişkiler “ hızla değişen dünyada ergenin rahat ve güveninin önemli bir alanı” olarak hizmet edebilir. Anneye güvenli bağlanma sağlıklı akran ilişkisi için ergene bir şablon sağlar ve arkadaş ve çift ilişkisini sürdürme gibi ergenin kişilerarası taslağını oluşturmasında yardımcı olur. Aileleriyle güvenli bir ilişki gerçekleştiren ergenler güvensiz bağlanan ergenlere göre daha yüksek kendilik değeri ve iyi olma geliştirmiş ve daha az depresyon ve sosyal anksiyete bildirmişlerdir. Kendilik değerinin düşük düzeyi madde kötüye kullanım, depresif mizaç, yaşamdan hoşnutsuzluk, genel iyi olmanın eksikliğiyle ilişkili bulunmuştur.(45). Ayrıca güvenli bağlanma akran ve arkadaş ilişkilerinde daha fazla başarılı olmanın habercisidir. Güvenli bağlanan ergenler akran grubunda daha fazla popüler ve yeterlidir (10). Anneye kurulan olumlu bağ agresif davranış, çalma, yalan söyleme, madde kötüye kullanımı gibi olumsuz davranışlara karşı ergeni koruyucu bir faktör gibi hizmet etmektedir. Ailesiyle güçlü duygusal bağlar kuran ergenler zayıf bağ kuran akranlarıyla karşılaştırıldığında aile içi kuralları ve düzeni daha fazla kabul etmektedir (45).

Güvenli ailesel bağlanmanın ergenin ihtiyaç duyduğunda çoklu yaşam değişikliklerinde rahatı ve güveni için bir kaynak sağladığı belirtilmiştir. Güvenli bağlanmanın olumlu kendilik değerinin gelişimini sağladığı, yaşam streslerine karşı ailesel tampon görevi gördüğü ve depresif belirtilere karşı koruyucu olduğu bulunmuştur (63). Ayrıca güvenli bağlanan aileye sahip çocukların sosyal olarak daha fazla yeterli olduğu bulunmuştur (55).

2. 3.Yetişkinlikte Bağlanma

Bağlanma teorisine göre bağlanma stilleri bağlanma figürüyle deneyimlerin bir sonucu olarak çocukluk ve ergenlik esnasındaki şekillenir (64). Hazan ve Shaver (65) romantik aşkı bir bağlanma yöntemi ve bir bağlanma figürü gibi partnere odağın gelişmesi olarak tanımlamışlardır. Onlar yetişkin bağlanmasının bebeklikle ilişkili olduğunu ve insanların aşktaki bağlanma stiline onların çalışan modeliyle ilişkili olduğunu bulmuşlardır (66). Yetişkin bağlanmasını belirlemek için geliştirilen ilk ölçümler Hazan ve Shaver (65)'in tek maddelik kendi kendini değerlendirme ölçeğidir. Bu tek maddelik ölçümlerde Hazan ve Shaver, Ainsworth ve arkadaşların bebeklik bağlanma davranışını yeniden ele alarak yetişkinlikteki romantik ilişkiye uyarlamışlardır. Katılımcılardan kendilerini en iyi tanımladığına inandıkları 3 paragraftan birini seçmeleri istenmiştir. Bu 3 bağlanma stili; güvenli, kaygılı/ kararsız ve kaçınandır (50, 52) ve bağlanma stillerine göre bireylerin romantik ilişkilere yaklaşımlarında farklılık olduğu belirtilmiştir (67). Çoğu araştırmacı güvenli bağlanmayı yakınlıktan kaçınma ve terkedilme korkularıyla karakterize etmiştir (22, 68). Güvenli bağlanma stiline sahip bireyler yakınlıkta rahat, terkedilme korkuları düşük düzeydedir (32, 66). Kendilerini sevilebilir ve diğerlerini güvenilebilir ve değerli olarak algırlar ve olumlu erken aile ilişkileri bildirmişlerdir (69). Romantik ilişkilerinde daha mutlu, destekleyicilerdir. Sosyal olarak yetenekli, bağlanma figürüne karşı sıcak ve ilişkileri hakkında olumlu beklentileri vardır (66). Kaygılı/kararsız bireyler aşırı düzeyde yakınlık aramakta ve diğerleri tarafından sevmeyecekleri ya da terk edilecekleri konusunda korku yaşamakta, kolayca aşık olmaktadır (1, 32, 49, 68). Ayrıca duygusal iniş çıkışlar yaşamakta, obsesif bir şekilde kıskançlık göstermekte (4, 68), aşırı bağımlılardır veya partnerleriyle tamamiyle bütünleşmek istemektedirler. Partnerlerinden sevgi elde etmek için onların sıkıntılarıyla yoğun bir şekilde ilgilenirler (1, 49, 50, 69-71) ve diğerlerinin onayını alma konusunda güçlü bir istek duymaktadırlar. Çünkü onların iyi bir insan oldukları hissi için diğerleri tarafından kabul edilmeye ihtiyaçları vardır (66). Ayrıca diğerlerini güvenilmez ve değersiz olarak görme eğilimindedirler. Sosyal yakınlık ve yakın olma konusunda korku duyarlar (38). Ailelerinden yeterince destek almadıklarını bildirmişlerdir (70). Kaçınan bireyler yakınlık ve karşılıklı yakın olmaktan rahatsızlık duyarlar (50). Diğerlerini güvenilmez ve ilgisiz olarak kabul ederler (69) ve destek için başkalarına bağlı olmaktan rahatsızlık duyarlar (66). İlişkilerinde düşük düzeyde kendini açma (72), duygusal yakınlık ve fiziksel sevgi, zayıf iletişim ve problem çözme becerisi gösterirler.

İlişkilerinde duygusal olarak uzak ve savunma halindedirler. Partnerlerine karşı negatif atıflarda bulunma olasılıkları fazladır, eleştirel ve yargılayıcı olabilirler (68).

Bebeklikteki bağlanmanın yetişkinliktekinin hem bir protipi hem de karşılıklı desteğin bir habercisi olduğunu bildirilmiştir (35). Araştırmacılar bebek-bakıcı bağlanması ve yetişkin romantik aşk arasındaki benzerlikleri vurgulamışlardır. Buna göre ayrılıkta sıkıntı duymak ve korku, hastalık zamanlarında koruma arama hem çocuklukta bakıcıya karşı hem de yetişkinlikte romantik eşe karşı gösterilen bağlanma davranışıdır. Ayrıca hem aile hem de romantik eş ilgi ve koruma sağlar ve dünyaya yaklaşım için bir güven temeli sağlar.(73). Aynı zamanda Hazan ve Shaver (65) yetişkin aşk ve bebek bağlanması arasında birkaç farklılık bildirmişlerdir. Çocuklukta bağlanma figürü anne ya da anne yerini alan birincil bakıcıyken yetişkinlikte akran ya da sıklıkla da romantik partnerdir (50). Çocuklukta bağlanma tek yönlüken yetişkinlikte karşılıklıdır (3, 39). Aile-çocuk ilişkisinde aile bakım sağlayan çocuk alan konumundadır. Yetişkin-yetişkin ilişkisinde ise bakım veren ve alan rolleri değişebilir. Her yetişkin rahat, güven ve destek kaynağı olarak diğerini kullanır. Problemler ilişki içindeki karşılıklılık eksikliğinden kaynaklanabilir (39). Ayrıca yetişkin aşkta cinsel birliktelik de vardır. Böylece romantik aşk 3 davranışsal sisteminden oluşmaktadır. Bağlanma, cinsellik, bakıcılık (11, 28, 67, 73, 74).

Son yıllarda ergen ve yetişkin yakın ilişkilerinde bağlanmanın rolünü inceleyen Bartholomew ve Harowitz (75) Bowlby'nin, bağlanma sisteminin benliğe ve başkalarına ilişkin içsel modelleri içerdiği görüşünden yola çıkarak “Dörtlü Bağlanma Modeli (DBM)”ni oluşturmuşlardır. Buna göre, benlik ve başkaları modelleri olumlu ve olumsuz olma durumuna göre dört kategoride değerlendirilmektedir (20, 21, 49 ,52, 75, 76). Benlik modelinin olumlu olması başkalarının onayından bağımsız olarak var olan, içselleştirilmiş öz saygı ve “sevebilirlik” duygusu olarak betimlenebilir. Benlik modelinin olumsuz olması düşük özsaygı ve başkalarından onay olma gereksinimiyle ilişkilidir (21, 75). Başkaları modelinin olumlu olması, yakın ilişkilerde destek ve yakınlık aramaktan çekinmemeye ve başkaları hakkında olumlu beklentilere sahip olmaya; başkaları modelinin olumsuz olması ise başkalarına ilişkin olumsuz beklentiler taşımaya karşılık gelmektedir (21). Bu bağlanma stilleri güvenli, saplantılı, .kayıtsız, korkuludur.(40, 76)

BENLİK MODELİ

(Bağımlılık/ kaygı)

	Olumlu (Düşük)	Olumsuz (Yüksek)
Olumlu (Düşük)	GÜVENLİ Yakınlık kurmada rahat ve Özerk	SAPLANTILI İlişkilerinde takıntılı
BAŞKALARI MODELİ (Kaçınma)	KAYITSIZ Yakınlığa karşı kayıtsız Ve karşıt-bağımlı	KORKULU Yakınlıktan korkan ve Sosyal açıdan kaçınan
Olumsuz (Yüksek)		

Şekil 1. Dörtlü Bağlanma Modeli (Bartholomew ve Horowitz' den (75) uyarlanmıştır).

1- Güvenli bağlanma stilinde hem benlik hem de başkaları modelleri olumludur. Bu stile sahip kişiler kendilerini değerli olarak algılar ve diğerlerini kabul eder ve destekleyici olarak görürler (75). Bu kişiler hem başkalarıyla kolaylıkla yakınlık kurar hem de özerk kalmayı başarabilirler (21, 77). İhtiyaç duyduklarında diğerlerinden destek alma konusunda rahattırlar.

2- Saplantılı bağlanma stili olumsuz benlik modeli ve olumlu başkaları modeliyle ilişkilidir (76). Bu grup Hazan ve Shaver'in kaygılı/kararsız stiliyle kavramsal olarak ilişkilendirilir. Kendilerini değersiz hissetme ve sevmeye değer görmeme eğilimindedirler. Başkalarının onay ve görüşüne bağımlıdırlar. Diğerlerine yakın olmayı isterler fakat ihtiyaç duyduklarında diğerlerinin hazır bulunması veya elde edilebilirliği konusunda güvenleri eksiktir. Bir insanın iyi olduğunu düşünüp yakınlaşmak isterler fakat reddedilecekleri veya terk edilecekleri konusunda yüksek düzeyde kaygı yaşarlar (77). Bu kişiler sürekli olarak ilişkileri konusunda takıntılıdır ve ilişkilerinde pek gerçekçi olmayan beklentilere sahiptirler (21).

3- Kayıtsız bağlanma stili benlik modelinin olumlu olduğu fakat başkaları modelinin olumsuz olduğu stildir (40). Bu stilde başkalarına karşı reddeder bir tutum vardır. Kişi özerkliğine aşırı derecede önem verir (21). Bağlanma figürünü elde edilemez ve

sorumsuz olarak kabul ederler. Diğerlerinden uzak durarak ve bağlanma ihtiyaçlarını reddederek olası bir reddedilmeye karşı olumlu kendilik imajını korumaktadırlar (40, 77). Başkalarına karşı güvensiz oldukları, başkalarını destekleyici olarak algılamadıkları, kendilerini başkalarına açma ve yakınlık kurmada isteksiz oldukları (72), akranları tarafından daha düşmanca algılandıkları bulunmuştur (21)

4- Korkulu stil her iki modelinde olumsuz olduğu stildir. Bu stile sahip kişilerin hem benlik hem de başkaları modeli olumsuzdur (76). Diğerlerine aşırı bağımlıdır (40). Bunlar kendilerini değersiz ve sevilmez olarak algılarken başkalarını da güvenilmez ve reddedici olarak algılar. Diğerleri tarafından kabul edilmeyi istemelerine rağmen reddedilme beklentileri ya da korkuları yüzünden yakın olmaktan korkarlar (75). Kendilerini başkalarına açma, yakınlık kurma ve stres anında başkalarından destek isteme konusunda rahatsızlık duydukları, kendine güvenlerinin az olduğu, sosyal ortamlarda atılganlık gösteremeyen kişiler oldukları bulunmuştur (72, 75).

Aslında kayıtsız ve korkulu stil Hazan ve Shaver'in (1987) gruplandığı kaçınan stile denk gelmektedir (21, 22, 75, 76).

Feeney, Noller ve Hanrahan (78) önemli özellikleri hem 3'lü hem de 4'lü bağlanma gruplarında tanımlanan bir yapı kullanarak beş maddelik bir yetişkin bağlanma grubu geliştirmişlerdir. Bu maddeler; güven, yakınlıktan rahatsız olma, onaylanma ihtiyacı, ilişkileri ile meşgul olma ve ikincil ilişkiler olarak adlandırılmıştır. Güven maddelerinde hem kendilik hem de diğerleri davranışları değerlendirilmiş ve açıkça pozitif kendilik ve sosyal dünyada olumlu diğerleri modeline sahip olan bireyleri temsil etmektedir. Diğer 4 madde Bartholomew ve Harowitz'in yetişkin bağlanma modelinin belli görünümünü temsil etmektedir. Yetişkin bağlanmasında bu yaklaşımın avantajı, bağlanma gruplarının açıkça resmedilmesini sağlamasıdır.

Brennan ve ark (79) bağlanma stilleri kendilik ölçümlerinin hepsini bir faktör analiziyle değerlendirmiş ve hepsinin iki boyutta incelenebileceğini keşfetmişlerdir. Bu iki boyuttan biri reddedilme, terk edilme ve ayrılık korkularını içeren bağlanmada kaygı ve diğeri yakınlıktan rahat olmama ve bağlı olmayı içeren bağlanmadan kaçınma boyutudur. Bu iki boyutlu yapıya göre güvenli bağlanma stili hem düşük kaygı hem de düşük kaçınma ile ilişkilidir. Bu alan eşin sevgisi desteği ve yakınlıktan rahat olma ve karşılıklı

bağlılığa güvenme ile karakterize edilmiştir. Kaygılı bağlanma stili yüksek kaygı ve düşük kaçınma ile ilişkilidir. Kaçınan bağlanma stili yüksek düzeyde kaçınma ve düşük düzeyde kaygı ile ilişkilidir (80, 81).

3. BAĞLANMANIN DURAGANLIĞI

Howes ve Hamilton'ın (82) yaptığı boylamsal 2 çalışmada çocuk bağlanma stillerinin zamanla “durağan bir yapılanma gösterip göstermediğini” test etmişlerdir. Birincisi 47 çocukla çalışılmış, 18-24 ayda anne bağlanmasının ılımlı düzeyde durağan olduğu bulunmuştur. 86 çocuğu kapsayan ikinci çalışmada bağlanmanın sabitliğini göstermiştir. 12-24 ay arasında aynı bağlanma sınıflamasını sürdüren çocukların oranı %72 olarak bulunmuştur. Ki^2 analizine göre kaygılı çocuklar kaçınanlardan daha fazla durağandır (4).

Çalışan modellerinin durağanlığını ilerleten birkaç faktör vardır. Bunlar;

- 1-Bireylerin benlik ve diğerleri hakkındaki inançlarına uygun çevreler seçmeye yönelmesi
- 2-Çalışan modellerin kendi kendini sürdürebilir olması. Örneğin diğerlerinin güvensiz olduğuna inanan birisi savunmacı yaklaşır ve reddedici olma olasılığı artar.
- 3- Bağlanma ilişki davranışlarının habersizce oluşabilir olması.
- 4-Kendini gerçekleştirmek için bu modellere olan eğilimdir (42).

Anlamli ilişki deneyimleri ve diğer önemli yaşam olayları bağlanma organizasyonunu değiştirebilmektedir. Bowlby (6) yetişkin yaşamda bağlanma stillerinin değişime uğrayabileceğini belirtmiştir. Bağlanma stillerinin değişimine yol gösteren 2 faktör vardır. Birincisi önemli yaşam geçişleri. Evlilik, evden ayrılma, bebek sahibi olma, boşanma, sevgiliden ayrılma gibi önemli olaylar bağlanma stillerinde önemli bir değişiklik yapabilir. İkinci faktörde bağlanma ilişkisinde geçmiş deneyimlerini yeniden yorumlamak ve anlamak değişime yol açabilir.

Waters ve ark. (12) 60 beyaz bebeği yabancı ortamda 12 aylıkken gözlemlemişler. Bu bebeklerin 50'siyle 20 yıl sonra Berkeley Yetişkin Bağlanma Envanteri kullanılarak tekrar görüşülmüş ve bebeklerin %72'si erken yetişkinlikte aynı güvenli ya da güvensiz

bağlanma sınıflandırılmasında yer aldığı gözlenmiştir. Bağlanma teorisi tarafından önceden tahmin edildiği gibi;

1-Bir ebeveynin kaybı

2-Ailesel ayrılık

3-Aile ve çocuğun kronik bir rahatsızlığı

4-Ailesel psikiyatrik bozukluk

5-Bir aile üyesi tarafından fiziksel ya da cinsel kötüye kullanım olarak tanımlanan negatif yaşam olayı bildiren bebeklerin %44'ünde bebeklikten erken yetişkinliğe bağlanma sınıflamasının değiştiği gözlenmiştir. Bu tür olayların varlığını rapor etmeyen annelerin bebeklerin sadece %22'sinde bağlanma sınıflamasının değiştiği bildirilmiştir.

4. BAĞLANMA STİLLERİ VE EVLİLİK

Romantik aşkı bir bağlanma yöntemi olarak kavramlaştırırsak yakın ilişkilerin birkaç boyutunun da bağlanma tarafından etkilenebileceğini düşünebiliriz. Eş seçimi ve evlilik uyumu bağlanma tarafından özellikle etkilenmektedir.

4.1. Eş Seçimi

Bağlanma stilleri sadece bireylerin romantik aşk ve evlilik ilişkilerini etkilemez aynı zamanda yakın ilişkilerde eş seçimlerini de etkiler. Bağlanma ve eş seçimi arasındaki ilişki 2 hipotez üzerinde çalışılmıştır. Birincisi; bireylerin kendi bağlanma stillerine benzer eş seçmeleri daha fazla olasıdır. İkincisi; güvensiz eşler güvenli eş seçme eğiliminde olacaktır (4).

Frazier ve ark. (83) bağlanma ve eş seçimi üzerindeki benzerlik hipotezini desteklemişler. 83 çifti kapsayan ilk çalışmada ilişkilerinde kaygı skorları daha düşük kadınların kaygısı düşük erkeklerle daha rahat olduklarını bulmuşlardır. 266 kişiyi kapsayan ikinci çalışmada güvenli bireylerin kaçınan bireylere göre güvenli ve kaygılı bireylerle olmaları daha fazla olasıdır. Kaygılı/ kararsız bireylerin diğer stillere göre kaygılıları daha fazla tercih ettiği ve güvenlilerden daha düşük oranda kaçınanları tercih ettikleri bulunmuştur. 146 kişiyi kapsayan 3. bir çalışmada 2. çalışmanın bulgularını

doğrulmaktadır ve kaçınan bireyler diğer stillere göre daha fazla güvenli bireyleri tercih etmişlerdir.

Bowbly'e (7) göre insanlar kendileriyle tutarlı ve uygun olması nedeniyle geçmiş ilişkilerine benzer yeni ilişkiler arayabilmektedirler. Collins ve Read'in (84) araştırmasına göre kaygılı kadınlar daha çok kaçınan erkeklerle birlikte olma eğilimindedirler ve kaygılı erkekler daha az güvenli kadınlarla birlikte olma eğilimindedirler.

Simpson (5) yaptığı bir çalışmada Collins ve Read (1990) da yapmış olduğu araştırma sonuçlarıyla tutarlı sonuçlar bulmuştur. Buna göre kaygılı bağlanan kadınlar kaçınan bağlanma bildiren erkeklerle birlikte olmakta ve kaygılı erkekler daha az güvenli kadınlarla birlikte olma eğilimindedirler. Güvenli bağlanma skorları yüksek olan kadınlar kaçınan skorları daha düşük olan erkeklerle birlikte olmaktadır. Kaçınan skorları yüksek olan kadınlar daha yüksek güvensizlik, daha az taahhüt ve güvenle karakterize eşler seçme eğilimindedirler.

Collins ve Read (84) bireyin ailesini algılama biçimi ve eş seçimi arasında bir ilişki bulmuşlardır. Buna göre aileleri sıcak olarak algılayan erkek ve kadın katılımcılar diğerlerine yakınlıktan rahat ve bağlı eşler bulmaktadır. Ailelerini soğuk ve tutarsız olarak tanımlayan katılımcıların ise terk edilme korkusu taşıyan ve yakınlıktan rahatsız olan eşler bulmaları daha fazla olasıdır.

4.2. Evlilik Uyumu

Bağlanma stillerindeki bireysel farklılıklar ve yakın ilişkilerin hem niteliksel hem de kişiler arası doğasındaki çeşitlilik yüzünden bağlanmadan etkilenen diğer şey evlilik uyumudur. Literatürde evlilik uyumunun tanımı ve kapsamıyla ilgili bir kavram karışıklığı vardır ama siz çalışmamızda evlilik uyumuyla, eşlerin karşılıklı olarak evlilikten belediklerini, ümit ettiklerini; ümit ettiklerini gerçekleştirebilmek için, tutum ve davranışlarında yaptıkları değişiklikleri ifade etmekteyiz. Evlilik uyumu; evlilikteki mutluluğu ve başarıyı getiren birkaç etkiyi kapsamaktadır. Bu etkenler arasında, eşler tarafından paylaşılan faaliyetler, eşlerin rol tamamlayıcılığının derecesi, evlilikteki çatışma düzeyi sayılmıştır (85- 87).

Birçok araştırma bağlanma stilleri ve ilişkinin doğası, niteliği arasındaki ilişkiyi açıklamaktadır. Bowlby'e (6) göre, bireylerin sabit ilişkileri hakkındaki olası güvensizlikleri daha fazla güvenilir, taahhütlü, karşılıklı bağlılığı ve memnuniyeti daha fazla ilişkiler geliştirmelerine engel olmaktadır. Kaçınan bireyler güven, karşılıklı bağlılık, iletişim ve memnuniyeti daha düşük, duygusal olarak mesafeli ilişkiler geliştirirken güvenli bireyler güven, karşılıklı bağlılık, iletişim, memnuniyetin daha fazla olduğu destekleyici ve sabit ilişkiler geliştirmektedirler. Ayrıca kaygılı/kararsız bireyler destekleyici, sabit ilişkiler geliştirmekten hoşlanmalarına rağmen romantik eşlerine karşı ambivalans davranışlar sergilemektedirler.

Yapılan çalışmalarda güvenli bağlanma ilişkiden memnun olma ile anlamlı olarak ilişkilidir. Güvenli bağlanan bireyler daha yüksek düzeyde ilişki memnuniyeti bildirirken, kaygılı bağlanan bireyler daha düşük düzeyde bildirmektedirler. Bu ilişki hem kadın hem de erkekler için bulunmuştur. Ayrıca bazı çalışmalarda güvenli bağlanma ve ilişki memnuniyeti arasındaki ilişki depresyon, işlevsel olmayan inançlar, kendilik değeri ve cinsel rol gibi diğer kişilik faktörleriyle açıklanamamıştır (88). Davies (4) çalışmasında da korkulu ve kayıtsız bireylerin ilişki memnuniyeti güvenli bağlanan bireylerinkinden daha düşüktür.

Collins ve Read'in (84) 71 çift üzerinde yapmış oldukları çalışmaya göre yakınlıktan rahat olan erkek eşler daha az çatışma, daha az kıskançlık, daha fazla güven ve iletişim bildirmekte ve ilişki memnuniyeti daha yüksek olan kadınlarla birlikte olmaktadır. Yüksek güven ve iletişim bildiren erkekler yakınlıktan rahat olan kadınlarla ilişkilendirilmiştir. Erkeklerin ilişki memnuniyetinin kadının kaygı düzeyiyle ilişkili olduğu bulunmuştur. Kadının düşük kaygısı ve erkeğin yakınlıktan rahat olması ilişki memnuniyetiyle anlamlı olarak ilişkili olduğu bulunmuştur. Parker ve Scannell (1) yaptığı çalışmada bağlanma stillerini yakınlıktan rahat olma ve terkedilme kaygısına göre değerlendirmişlerdir. Buna göre yakınlıktan rahat olan erkeklerin ilişkilerinde daha fazla memnun olduğu ve terkedilme kaygısı düşük olan kadınlarında ilişki memnuniyetinin daha fazla olduğu bulunmuştur. Evlilik sonrasında kadınlar evlilik öncesine göre eşlerinin onları sevip sevmemesi veya ayrılacağı konuları hakkında daha az ilgilidirler. Uzun süreli ilişkilerde kadınların terkedilme kaygıları azalmaktadır. Evliliği beklediklerinden daha zor bulan kadınların evlilik memnuniyeti daha düşük ve daha fazla kaygılıdır. Erkek evlilik öncesi yakınlıktan rahatsa evlilik memnuniyeti daha yüksektir.

Evlilik çalışmalarında güvenli bağlanma daha fazla evlilikte yakın ilişki, daha az evlilik çatışması ve evlilikte daha olumlu bir havanın oluşmasıyla ilişkili bulunmuştur. Ayrıca Mikulincer ve Florian (89) eşin bağlanma stili ve onların bildirdiği evlilikte yakınlık ve uyum arasında anlamlı bir ilişki olduğunu bildirmişlerdir. Güvenli stile sahip eşler yüksek düzeyde ailesel yakınlık ve uyum bildirirken kaçınan stile sahip eşler düşük düzeyde ailesel yakınlık ve uyum bildirmişlerdir. Kaygılı eşler ise yüksek ailesel yakınlık ve düşük düzeyde uyum bildirmişlerdir. Kirkpatrick ve Davis (90) 354 çifti kapsayan çalışmalarında güvenli bağlanan erkeklerin kaçınan erkeklere göre daha fazla ilişki memnuniyeti, yakınlık, güven/kabul ve ilgiyle anlamlı düzeyde ilişkili olduğunu bulmuşlardır. Güvenli ve kaygılı erkeklerin ilişki memnuniyeti arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Bu bulgular Collins ve Read'in (1990) bulguları desteklemiştir. Ayrıca bu çalışma Collins ve Read (84) in kaygılı eşlere sahip erkeklerin güvenli eşlere sahip erkeklere göre ilişki memnuniyetinin daha düşük olacağı bulgusunu desteklemektedir. Erkeğin bağlanması ve partnerin memnuniyeti arasında ilişki bulunamamıştır. Bu bulgu Collins ve Read'in kaygılı kadınlar güvenli kadınlara göre ilişkilerinde daha az memnun olduğu bulgusunu desteklemektedir. Simpson (5)'in araştırmasına göre kaygılı ve kaçınan bağlanma stiline sahip bireyler ilişkilerinde daha az bağlılık, güven, taahhüt ve memnuniyet bildirmişlerdir. Yüksek kaçınan bireyler kaygılı bireylere göre daha az bağlılık ve taahhüt bildirmişler. Ayrıca kaygılı bireyler ilişkilerinde daha az güven bildirmişlerdir.

Neyer ve Voigt (91) bireyin ailesiyle olan ilişki biçimi ve eş ilişkisi arasında bir ilişki bulmuştur. Buna göre geçmişte aileleriyle daha fazla zaman geçiren ve daha fazla güven hisseden bireyler bugünkü eş ilişkilerinde daha fazla memnuniyet, daha az çatışma ve güvensizlik hissi bildirmişlerdir. Ayrıca Pfaller ve ark (92) 238 üniversite öğrencisinin bağlanma stilleri ve aile dinamikleri arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Buna göre güvenli bağlanan bireylerin aile içi uyum, uyuşma ve memnuniyetleri kaçınan ve kaygılı bağlanan bireylerden daha yüksektir.

Davila ve Bradbury (93) göre güvensiz bağlanma kronik olarak mutsuz evliliklerde olmayla ilişkilendirilebilir. Evliliğinde mutsuz olan çiftler mutlu ve boşanmış çiftlere göre daha yüksek düzeyde terk edilme kaygısı bildirmişlerdir. Evliliğinde mutlu olan çiftler diğer mutsuz gruba göre daha fazla diğerlerine bağlanma da rahatlık bildirmişlerdir. Evliliklerinde mutlu olan çiftlerin güvensizliklerin azalması olasıyken mutsuz çiftlerin evli

kalma olasılıkları azalmaktadır. Aslında güvensiz çiftler kronik olarak mutsuz ilişki için risk altındadır.

Güvenli bağlanma daha fazla yapısal ilişki davranışı bildirimini ile ilişkilendirilmiştir. Örneğin, güvenli bağlanan bireylerin daha fazla partneri kabul ettiği (65), çatışma esnasında uzlaşmaya ve problem çözmeye açık oldukları, kendini açma konusunda daha fazla esnek oldukları bulunmuştur (72, 81). Güvenli bireyler romantik ilişkilerinde sadece daha yapıcı davranmaz aynı zamanda partner ilişkilerini de daha fazla olumlu olarak tanımlamaktadırlar. Partner davranışlarında bildirilen bağlanma stilleri farklılıkları 3 ilişki çabasını yansıtmaktadır. Bunlar;

1-Güvenli bireyler güvensiz bireyler ile eş olma eğilimindedirler.

2-Güvenli bireyler yapıcı davranış ve tavırlarla eşleri için en iyisini yapma eğilimindedirler. Bu çabanın bazı kanıtları Cohn, Silver, Cowan ve Pearson'ın çalışmalarıyla sağlanmıştır. Bir güvenli bir güvensiz bireyden oluşan çiftlerle bunların davranış benzerlikleri, çatışma ve olumlu davranış düzeyleri terimi içinde gözlemciler tarafından oranlanmıştır. Diğer bir deyişle güvenli bir birey güvensiz bireylerin olumsuz etkilerine tampon olabilir.

3-Güvenli bireyler partnerleri olumlu davranmasa bile daha olumlu partner davranışları sezebilir (81).

Sonuç olarak güvenli bağlanma;

- 1-) çift ilişkileri hakkında olumlu inanç
- 2-) daha sabit ilişki sürdürme eğilimi
- 3-) evlilik ve sevgili ilişkisinde daha fazla memnuniyet
- 4-) ilişkide yüksek düzeyde yakınlık, iletişim ve duygusal gereksinim
- 5-) eşle karşılıklı etkileşim ve olumlu iletişimin örneği ile ilişkilidir (88, 94).

5. BAĞLANMA VE PROBLEM ÇÖZME

Bir evliliğin yürütülmesinde hiçbir çatışma yaşanmayacağını düşüncesi oldukça gerçek dışı olmakla birlikte, doğru problem çözme stratejilerin kullanılması ilişki için yapıcı ve olumlu sonuçlar doğurmaktadır (95). Bu açıdan bağlanma stilleri ve bireylerin problem çözme stratejilerine bakıldığında bağlanma stillerine göre farklılıklar olduğu

gözlenmiştir. Güvenli bağlanan bireylerin bir çatışma çözümünde hem kendi hem de eşinin ihtiyaçlarını hesaba kattığı görülürken kaygılı/ kararsız bireylerin kaçınanlara göre yardım etmeye hazır bireysel odaklı stratejiler kullandıkları gözlenmiştir (73). Ayrıca çatışma çözümü güvensizler için daha zor olabilir çünkü kaçınan bireylerin çatışma çözümünden kaçınacağı beklenmekte ve kaygılı/ kararsız bireylerin çatışmayı devam ettirmesi ve kin tutması beklenmektedir (74).

Güvenli bağlanan kadınlar problem çözmede daha az reddedicidirler ve daha fazla güvenli temsillere sahip erkekler güvensiz erkeklere göre bir problem çözme etkileşiminde daha fazla destek sağlamakta daha az reddedici olmaktadır. Kadınlar problem çözme esnasında daha fazla reddedici daha az destek sağlayıcı olduğunda eşleri daha az güvenli ve psikolojik olarak elde edilemez olarak eşlerini tanımlamaktadırlar (96). Güvenli çalışan modele sahip çiftler güvensizlere göre daha fazla ilişki memnuniyeti bildirmektedirler (42).

Lin Shi (97) 448 kişiyi kapsayan çalışmasında bağlanma stilleri, çatışma çözümü ve ilişki memnuniyeti arasında anlamlı bir ilişki bulmuştur. Buna göre güvenli bağlanan bireylerin aktif problem çözücü olmaları ve güvensiz bağlanan bireylerin zıt davranışlar içinde olmaları daha olasıdır. Erkeklerin problem çözme davranışı olarak kaçınmayı kullanmaları daha olasıdır. İlişki memnuniyeti ve nazik uyuşmacı ve baskılı çatışma çözme stratejileri ve cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki vardır. Ayrıca Bouchard ve ark (98)'in araştırmasına göre de erkekler kadınlara göre daha fazla problem odaklı başa çıkma stratejileri kullanmakta kadınlar ise daha fazla pasif başa çıkma stratejileri kullanmaktadır.

Davis ve ark.(28)' a göre saplantılı bireylerin mutsuz ilişkilerini devam ettirmesi, eş tarafından terdedileceğini hissettiğinde daha fazla yapışması olasıdır. Bu bireylerde kaybedilen eş için duyulan istek ve onun hakkındaki düşüncelere saplanma oranı artış göstermektedirler. Kaygılı bağlanma ilişkisi kaybedilen eşe daha fazla saplanma, daha fazla kayıp üzerine odaklanma, aşırı düzeyde fiziksel ve duygusal sıkıntı yaşama, ilişkiyi tekrar oluşturmak için daha fazla çaba sarfetme, öfke, keşif aktivitelerini durdurma ve işlevsel olmayan başa çıkma stratejileriyle karakterize edilmişlerdir. Kaçınan bağlanma ilişkisi, terk edilmeye karşı daha az sıkıntı yaşama ve kaçınmayla ilişkilendirilmiştir.

Güvenli bağlanma ise aile arkadaş grupları gibi sosyal başa çıkma stratejileriyle ilişkilendirilmiştir.

Creasey (99) 155 romantik çiftle içsel çalışan modeller ve çatışma yönetimi davranışı arasındaki özel ilişkiyi romantik ilişkilerde incelemiştir. Buna göre güvenli içsel çalışan modele sahip genç yetişkinler romantik ilişkilerinde daha fazla olumlu davranışa sahiptirler. Güvensiz kadınlar çatışmadan kaçınabilmektedir, çünkü eşlerini kaybedeceklerinden endişe duyabilirler. İki güvensiz/ kararsız eş de çatışma çözümünde daha fazla negatif davranış göstermektedirler. Benzer sonuçlar Simpson ve ark. (100) çalışmasında elde edilmiştir. Buna göre kaygılı bağlanan kadın ve erkekler önemli bir problemden sonra daha az olumlu terimler içinde ilişkisini ve eşini tanımlamaktadır. Kaygılı kadınlar problem çözme esnasında daha fazla sıkıntı, stres, kaygı ve daha fazla negatif davranış göstermektedirler. Kaçınan erkekler ise daha az sıcaklık ve destek göstermektedirler.

Özetle güvenli bireyler problem çözümünde daha yapıcı iletişime girerken güvensiz bireyler kaçınma, agresyon ve çekilme göstermektedirler (72).

6. BAĞLANMA STİLLERİ VE DEPRESYON

Beck, depresyonun birincil bir mizaç hastalığı olmadığını fakat kişinin kendi, dünya ve gelecek hakkındaki hasta düşüncelerinin bir sonucu olduğunu belirtmiştir. Bowlby depresyona eğilimli bireylerin negatif bilişsel şemalarının gelişimine gelince Beck ile tartışmıştır. Beck'ten farklı olarak bu şemalar birincil bakıcı ile karşılıklı etkileşimde çocuğun deneyimlerinin anlaşılabilir bir sonucu olarak gelişmektedir (46).

Güvensiz bağlanma ve özgüvenin azalmasına yol açan ve depresif belirtileri artıran işlevsel olmayan davranışlar arasında ilişki bulunmuştur. Anne-çocuk arasındaki ilişkinin örnekleri senkronize ve asenkronize olarak adlandırılabilir. Senkronize ilişkide annelerin işaretleri okunabilir, bebeğin ihtiyaçlarını adlandırabilir ve yaklaşık olarak cevap verir ve okunabilir işaretler gönderebilir. Bir bebeğin güveni hissedilen anneye ait ilgiyle oluşur. Çocuğun gelişimi anne, çocuğu ve çevre arasındaki ilişkiden etkilenmektedir (54). Depresif anneler genellikle çocuklarının ihtiyaçlarına daha az ilgi ve dikkat göstermekte (98) ve bebeğin aktivitelerine karşı daha az destek vermektedirler. Depresif anneler daha

az güvenli bağlanan çocuğa sahiptir (46, 47, 54, 101). Çünkü çocuk kendini değersiz ve sevilmeyen olarak algılamaktadır. Çocuğun değersizlik ve suçluluk hisleri ya duygusal çekingenlik ya da içe kapanmayla sonuçlanabilir. Sonuçta bebek psikolojik ve fiziksel ihtiyaçlarını karşılamak için annesine bağlanmamayı öğrenir. Genellikle depresif annelerin daha az pozitif davranışlara ve daha az kolay okunur işaretlere yönelirler. Depresif anneden doğan bebekler daha az oryantasyon, daha zayıf motor hareket, daha az dinç davranışlara sahiptir (54). Ayrıca daha fazla pasif itaatsizlik gösterirler, yaşlarına uygun bireysel olgunlaşma daha azdır ve yaratıcı oyunlarla meşgul olmaları daha az olasıdır (101). Pesonen, ve ark. (102) 319 anne-bebek 173 baba-bebeği kapsayan çalışmalarında annelerin depresyon skalaları babalarinkinden daha yüksek bulmuşlardır. Babalar kendilerini daha fazla güvensiz/kaçınan bağlanma olarak bildirirken, kaygılı ve kaçınan bağlanma boyutları iki grup içinde de standarttır. Ailenin bağlanma stili depresif belirtilerle anlamlı olarak ilişkilidir. Daha depresif aileler daha fazla güvensiz bağlanma stili bildirmişler. Ayrıca depresif belirtileri olan ve güvensiz bağlanma stiline sahip anne babalar bebeklerini mizaç olarak daha fazla korkulu olarak algılamakta, daha fazla negatif tepki bildirmektedirler ve bu bebekler daha az gülme- gülümseme eğilimi ve daha fazla sıkıntı belirtisi göstermektedirler. Feeney ve ark. (103) 76 çift üzerine anne babalığa geçişte depresyon ve yetişkin bağlanmasını araştırmışlar. Güvenli bağlanma yakınlıktan rahat olma ve ilişkide kaygı terimi içinde değerlendirilmiştir. İlişkideki kaygı annenin depresif belirtileriyle artış göstermiştir. Annenin depresyonu hem kadının hem de erkeğin güvensiz bağlanması ve evlilik memnuniyetsizliğinin artmasıyla ilişkilendirilmiştir. Annenin depresyonu kadının yakınlıktan rahatsızlık duymasını ve erkeğin ilişkide kaygı yaşamasını artırmaktadır.

Araştırmacılar güvensiz bağlanma stillerine sahip bireylerin daha fazla depresif belirti bildirme eğiliminde olduğunu ve çift ilişkilerinde güvenli bağlanma stiline sahip bireylere göre daha az memnuniyet, güven, iletişim bildirdiklerini bulmuşlardır (104). Mikulincer, ve ark. (105) araştırmasına göre güvenli bağlanma semptomoloji oluşumuyla zıt yönlü ilişkiliyken kaygılı ve kaçınan bağlanma pozitif olarak ilişkilidir. Güvenli bağlanma uyumu kolaylaştırmakta ve iyi olmayı sağlamaktadır. Mikulincer ve Florian'a (89) göre bu uyumun rolü 3 kaynağa ayrılabilir. Birincisi; hayata karşı iyimser davranan güvenli insanlar, beklenilmeyen sıkıntılara karşı bir kalkan gibi görev yapar. İkincisi; olumlu bakış açısına sahip güvenli insanlar kendiliğe fayda hissi ile yaşam problemlerine

karşı durmaktadırlar. Üçüncüsü; güvenli insanlar yeni bilgilere ve yeni bilgilerle yüzleşmeye açıklardır ve daha gerçekçi başa çıkma stratejileri geliştirebilirler.

Yapılan çalışmalarda depresif kadınların depresif olmayan kadınlara göre daha fazla güvensiz olduğunu bulunmuştur. Kronik olarak depresif kadınların eşleri güvensizdirler ve erkeğin güvensizliği kadınların depresif belirtilerinin sürmesinin habercisidir (68).

Murphy ve Bates (106)'a göre negatif kendilik temsilleri (korkulu ve kaygılı bağlanma) depresyon ile ilişkilidir. Yani korkulu ve kaygılı bağlanma stiline sahip bireylerin depresif olma olasılığı daha yüksektir. Kaçınan ve kaygılı/kararsız insanlarda güvenlilere oranla daha fazla kaygı ve daha fazla hostile bulunmuşlardır (107).

GEREÇ VE YÖNTEM

Örnekleme :

Bu çalışma Eylül 2004-mayıs 2005 tarihleri arasında Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri ABD başvurup depresyon ve/veya anksiyete tanısı almış çocuk ve ergenlerin ana babaları ve Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları ABD genel polikliniğine başvuran çocuk ve ergenlerin anne babaları arasında yapılmıştır. Deney grubunda yer alacak çocuk ve ergenler belirlenirken birincil tanının depresyon ve/veya anksiyete olmasına, çocuğun her hangi bir kronik hastalığa sahip olmamasına dikkat edilmiştir. Kontrol grubundaki çocuk ve ergenlerde belirlenirken hastaneye her hangi bir kronik hastalık tedavisi için değil de akut bir rahatsızlıktan dolayı gelmiş olmalarına dikkat edilmiştir. Kontrol grubundaki çocuklar önce bir psikiyatrist tarafından değerlendirilip herhangi bir psikopatolojiye sahip olmadığı kararı alındıktan sonra aileleri araştırmaya dahil edilmiştir. Çocukların yaşları 4-22 arasında olup anne babalarının ikisinin birden araştırmaya kendi istekleriyle katılmaları şarttır.

Örnekleme katılan her birey Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Etik Kurulu'na onaylanan "Hasta Bilgilerine ve Materyaline Dayalı Tıbbi Araştırma İzin ve Onay Başvuru Formu"nu onayladıktan sonra, uygulamaya başlanmıştır.

Veri Toplama Araçları:

Araştırmada veri toplama aracı olarak Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri, Evlilik Uyum Ölçeği, İlişki Yükleme Ölçeği, Problem Çözme Envanteri, Beck Depresyon Ölçeği ve Stat Durumluluk-Süreklilik Kaygı Envanteri kullanılmıştır. Bu ölçeklerin dışında sosyal anket formu kullanılmıştır. Ayrıca hastalık tanıları DSM IV ve/veya ICD 10 tanı ölçütlerine göre psikiyatr tarafından konmuştur.

1. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE) : Bu ölçek Brennan ve ark.(1998) tarafından yetişkinlikteki bağlanma örüntüsünü ölçmek için geliştirilmiştir. Özgün adı "Experiences in Close Relationships" dir. Yetişkinlikte romantik ilişkilerdeki bağlanmayı ölçmekte kullanılan 60 ölçeğin faktör analizine tabi tutulması sonucu elde

edilmiştir. Analiz sonucunda ilişkilerde kaygı ve kaçınmayı yansıtan iki boyut elde edilmiştir. En yüksek faktör yüküne sahip 18'er maddenin seçimiyle toplam 36 maddelik bir ölçek elde edilmiştir. Katılımcılar hem bu iki boyut üzerinden değerlendirilebilmekte hem de bu boyutlardan aldıkları puanlar kullanılarak Bartholomew ve Horowitz'in (1991) önerdiği DBM ile uygunluk gösteren dört kategoriden biri içerisinde sınıflandırılabilir. Buna göre düşük kaygı düşük kaçınma puanı güvenli bağlanmayı, yüksek kaygı düşük kaçınma saplantılı, düşük kaygı yüksek kaçınma kayıtsız bağlanmayı, yüksek kaygı yüksek kaçınma korkulu bağlanma stilini temsil etmektedir (79).

YİYE, Sümer ve Güngör (2000) tarafından Türk üniversiteli öğrencileri örneklemini üzerinde gerçekleştirilen bir çalışmada kullanılmış, faktör örüntüsü ve DBM ile ilişkiler açısından önerilen doğrultuda bulgular elde edilmiştir. Bu ölçeğin iç tutarlılığı kaçınma için 0,81, kaygı için 0,84 olarak yüksek bulunmuştur. Değerlendirme yapılırken her iki boyuttan görece düşük puan alanlar güvenli; her iki boyuttan da yüksek puan alanlar korkulu bağlanma stiline sahip olarak sınıflandırılmışlardır. Düşük kaçınmaya yüksek düzeyde kaygının eşlik ettiği katılımcılar saplantılı; kaçınmaya düşük düzeyde kaygının eşlik ettiği kişiler de kayıtsız bağlanma stili içerisinde ele alınmışlardır (108).

2. Evlilik Uyum Ölçeği (EUÖ): Bu ölçek Locke ve Wallace(1959) tarafından, evlilik uyumunu ölçek amacıyla geliştirilmiş, 15 maddelik bir ölçektir. Özgün adı "Marital Adjustment Measure"dir. Ölçeğin orijinalinin geçerlik ve güvenilirlik çalışmasının yapıldığı örneklem, birbiriyle evli olmayan 118 evli erkek ve 118 evli kadından oluşmuştur. Bu ölçeğin iç tutarlık katsayısı 0,90 olarak bulunmuştur.

Locke ve Wallace'in geliştirdiği ölçekteki puanlar uyumsuzluktan ve uyumluluğa doğru artmaktadır. En düşük uyumsuzluk puanı 2, en yüksek uyum puanı 158 olarak belirlenmiştir. Hunt 1987'de söz konusu puanlamayı basitleştirerek, toplam puanı 60'a indirmiş ve güvenilirlik çalışması sonucunda Locke ve Wallece'in orijinal testi ile aynı sonuçları elde etmiştir (kadınlar için $r= 0,92$, erkekler için $r= 0,94$).

Türkiye'de EUÖ'nin güvenilirlik ve geçerlik çalışması Şennur Tutarel Kışlak tarafından yapılmıştır. Ölçeğin iki yarım güvenilirliğine bakılmıştır. Buna göre elde edilen korelasyon katsayısı 0,67, iç tutarlık katsayısı 0,80 olarak bulunmuştur. EUÖ'nin ölçüt geçerliğinin saptanmasında Aile Yapısını Değerlendirme Aracından (AYDA)

yararlanılmıştır. EUÖ ile AYDA'dan elde edilen toplam puanlar arası korelasyon hesaplanmış ve bu değer 0,66 olarak bulunmuştur. EUÖ'nin ayırt edici ve homojen maddelerden oluşmasını sağlamak amacıyla madde-test korelasyonu hesaplanmıştır. Analiz sonucunda 14 madde homojen ve ayırt edici özellik taşıırken 12. maddenin korelasyon katsayısı 0,16 olarak bulunmuş ve bu korelasyon 0,05 düzeyinde anlamlı bir ilişkiyi yansıtmamaktadır. Bunun çeviriden kaynaklanacağı düşünülerek, söz konusu maddenin çevirisi 5 uzman psikologa tekrar yaptırılmıştır ve uygulama esnasında benzer sorun tekrar yaşanmamıştır. Yapılan analizler sonucunda, ölçekten alınan puanlara bakılarak, uyumlu ve uyumsuz evli kişileri ayırt etmeyi sağlayan puan değerinin 43 olduğu bulunmuştur. Bu durumda, evli kişiler 43 ve üstü puan aldıklarında evliliklerinde uyumlu, 43 altında puan almışlarsa evliliklerinde uyumsuz olarak adlandırılmışlardır (109,110).

3. İlişki Yükleme Ölçeği (İYÖ) : Fincham ve Bradbury (1992) tarafından geliştirilen ölçeğin özgün adı “Relationships Attribution Measure”dir. Ölçekte yüklemeler dört olumsuz hipotetik eş davranışı ile değerlendirilmektedir. Bu ölçekte her bir davranış altı farklı ifade içermektedir. İfadelerin üçü nedensel (causal) yükleme boyutunu değerlendirmekte olup, bunlar odak, istikrarlılık ve genellik ile ilgilidir. Kalan diğer üç ifade ise sorumluluk/suçlama boyutunu içermektedir. Bu ifadeler niyet, güdü ve suçlama boyutlarını değerlendirmektedir. Ölçek, tamamen yanlış, yanlış, kısmen yanlış, kısmen doğru, doğru, tamamen doğru şeklinde likert tipi bir derecelendirmeye sahiptir. Her bir davranış sırasıyla 1 ile 6 arasında puan almaktadır. Ölçekte, yükleme boyutlarının her birinin alt puanı ve bunların yanında nedensel toplam, sorumluluk toplam ve yükleme toplam puanları da hesaplanabilmektedir.

Türkiye’de İYÖ’nin güvenirlik ve geçerlik çalışması Şennur Tutarel Kışlak tarafından yapılmıştır. İYÖ’nin ölçüt geçerliğinin belirlenmesinde AYDA ölçeğinden yararlanılmıştır. Her iki ölçeğin toplam puanları arasındaki korelasyon hesaplamaları sonucu, geçerlik değeri -0,66 olarak anlamlı düzeyde bulunmuştur (109,110).

4. Beck Depresyon Ölçeği (BDÖ): Bu ölçek, Beck ve ark. tarafından 1961 yılında geliştirilmiş olup, 1978 yılında revizyonu yapılmıştır. Özgün adı “Beck Depression Inventory (BDI)” dir. 1961 yılında geliştirilen formunda hastanın o anki durumunu, hasta ve klinisyen tarafından birlikte bireysel olarak değerlendirilmektedir. 1978 formu ise kendini değerlendirme formu şeklindedir. Ölçeğin özgün formunun güvenirliği 0,74,

geçerliği ise 0,75'dir. Ölçek, depresyonda görülen duygusal, somatik, bilişsel ve motivasyona dayalı belirtileri ölçen, belli bir kurama dayalı olmayıp, klinik gözlemlerden elde edilen veriler üzerine oluşturulmuştur. Ölçek 21 maddeden oluşmaktadır. Her bir madde de dört seçenek bulunmaktadır. 15 yaşın üzerinde ergen ve yetişkinlere uygulanabilen ölçek 21 belirti kategorisinden oluşmaktadır: Duygudurum, Kötümserlik, Başarısızlık Duygusu, Suçluluk Duygusu, Cezalandırılma Duygusu, Kendinden Nefret Etme, Kendini Suçlama, Kendini Cezalandırma Arzusu, Ağlama Nöbetleri, Sinirlilik, Sosyal İçedönüklük, Kararsızlık, Bedensel İmge, Çalışabilirliğin Ketlenmesi, Uyku Bozuklukları, Yorgunluk-Bitkinlik, İştahın Azalması, Kilo Kaybı, Somatik Yakınmalar, Cinsel Dürtü Kaybı. Kişiden uygulama günü dahil olmak üzere, geçirilen son bir hafta içinde, kişinin kendini nasıl hissettiğini en iyi ifade eden cümleyi seçerek işaretlemesi istenmektedir. Her madde 0-3 arasında puan alır. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 63'tür ve puanın yükselmesi depresyon şiddetinin ya da düzeyinin yüksekliğini gösterir.

BDÖ, ilk olarak 1980'de B.Tegin tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. Araştırmada kullanılan ölçek ise, N.Hisli (1988) tarafından geçerlik-güvenirlik çalışmaları yapılarak Türkçe'ye uyarlanan 1978 formudur. Ölçeğin güvenirliliği (yarıya bölme güvenirliliği) 0,74, geçerliği (ölçüt bağıntılı geçerlik) 0,63 olarak bulunmuştur. Hisli'nin (1988) poliklinik hastalarıyla yaptığı geçerlik-güvenirlik çalışmasında BDE'nin kesme noktası da incelenmiş, 17 ve üstündeki BDE puanlarının, tedavi gerektirebilecek depresyonu %90 üzerinde bir doğrulukla ayırt edebildiği görülmüştür (111, 112).

3.Durumluk-Sürekli Kaygı Ölçeği (STAI Form TX-I ve TX-II): Özgün adı "State-Trait Anxiety Inventory" olan ölçek C.D.Spielberger, R.L.Gorsuch, R.E. Lushene tarafından 1970 yılında geliştirilmiştir. 14 yaş ve üstü bireylere ve okuduğunu anlayabilecek düzeydeki hastalara uygulanabilen envanter, her biri 20 maddelik iki ölçekten oluşmaktadır. Durumluk Kaygı Ölçeği, bireyin belirli bir anda ve belirli koşullarda kendini nasıl hissettiğini; Sürekli Kaygı Ölçeği ise, bireyin içinde bulunduğu durum ve koşullardan bağımsız olarak, genellikle kendini nasıl hissettiğini belirler. Uygulamada kişiden maddelerin ifade ettiği duyuş, düşünce ya da davranışları Durumluk Kaygı Ölçeği'nde şiddet derecesine göre, Sürekli Kaygı Ölçeği'nde ise sıklık derecesine göre derecelendirme yapması istenir. 4'lü likert tipi derecelendirme yapılan ölçeklerde olumlu duyguları dile getiren "ters" maddeler ve olumsuz duyguları dile getiren "tersine çevrilmiş" ifadeler bulunmaktadır. Puanlama da doğrudan ifadeler için elde edilen toplam

puandan, ters ifadelerin toplam puanı çıkartılır ve bu sayıya değişmeyen bir değer eklenir. Bu değer Durumluk Kaygı Ölçeği için 50, Sürekli Kaygı Ölçeği içinse 35'dir. Ölçeklerden elde edilen toplam puan 20-80 arasında değişmekte olup, puanın yükselmesi anksiyete seviyesinin yüksek olduğunu gösterir.

Türkçe'ye uyarlaması N.Öner ve A.le.Compte (1985) tarafından yapılan ölçeğin güvenilirlik ve geçerlik çalışmaları yeterli düzeyde olup, iki ölçek puanları arasında ortalama 0,62 civarında ve 0,01 düzeyinde anlamlı korelasyon bulunmuştur (113).

4. Problem Çözme Envanteri (PÇE): Bireyin problem çözme becerileri konusunda kendisini algılayışını ölçmek amacıyla 1982' de P.P. Heppner ve C.H: Petersen tarafından geliştirilmiştir. 35 maddeden oluşan, 1-6 arası puanlanan likert tipi bir ölçektir. İç tutarlılık katsayısı 0,90, alt ölçekler için elde edilen katsayılar ise 0,72 ile 0,85 arasındadır. Ölçeğin madde- toplam puan korelasyonları ranjı 0,25 ile 0,71 arasında değişmektedir. Yapılan çalışmalar sonucunda ölçeğin 'problem çözme yeteneğine', 'yaklaşma-kaçınma', 'kişisel kontrol' olmak üzere üç faktörden oluştuğu belirtilmiştir. Bu üç faktör arasındaki korelasyon katsayısı ranjı 0,38 ile 0,49 arasında değişmektedir.

Ölçeğin Türkçe uyarlaması Nail Şahin, Nesrin H. Şahin ve Paul Heppner(1993) tarafından yapılmıştır. İç tutarlık katsayısı 0,88 olarak bulunmuştur. Yarıya bölme tekniğiyle elde edilen güvenilirlik katsayısı 0,81'dir. Ölçeğin, toplam puanı ile Beck Depresyon Envanteri arasındaki korelasyon katsayısı 0,33 ve STAI-T toplam puanı arasındaki korelasyon katsayısı 0,45 olarak bulunmuştur. Yapılan faktör analizi sonucuna göre ölçekte Aceleci Yaklaşım, Düşünen Yaklaşım, Kaçınan Yaklaşım, Değerlendirici Yaklaşım, Kendine Güvenli Yaklaşım, Planlı Yaklaşım olmak üzere 6 faktör bulunmuştur.

Ölçekten alınan puanların yüksekliği, bireyin problem çözme becerileri konusunda kendini yetersiz olarak algıladığını gösterir (111).

Sosyal Anket Formu: Sosyal Anket Formu araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Üç ayrı form hazırlanmıştır. Birincisinde araştırmaya katılan kişinin kendisiyle ilgili soruları, ikinci formda eşiyile ilgili soruları, üçüncüsünde çocuğuyla ilgili soruları yanıtlaması istenmiştir

Tanı görüşmesi: Örneklemdeki tüm olgularla DSM-IV ve/veya ICD-10 tanı kriterlerine göre psikiyatrik tanı görüşmesi yapılmıştır.

İstatistiksel Değerlendirme: Verinin istatistiksel analizi SPSS 13.0 istatistik paket programında yapılmıştır. Verinin normal dağılım gösterip göstermediği Shapiro-Wilk testi ile incelenmiştir. Normal dağılım gösteren veri için iki grup karşılaştırmalarında t-testi 2'den fazla grup karşılaştırmalarında tek yönlü varyans analizi uygulanmıştır. Normal dağılmayan veri için iki grup karşılaştırmasında Mann-Whitney U testi ve ikiden fazla grup karşılaştırmasında Kruskal Wallis testi kullanılmıştır. Değişkenler arasındaki ilişkiler Pearson korelasyon katsayısı ile incelenmiştir. Kategorik verinin incelenmesinde Pearson Ki-kare testi ve Fisher'in Kesin Ki-kare testi kullanılmıştır. Anlamlılık düzeyi $\alpha=0.05$ olarak belirlenmiştir.

BULGULAR

Araştırma sonucunda elde edilen verilerle ilgili tanımlayıcı bulgular ve istatistiksel analiz sonuçları aşağıdaki gibidir:

Çalışmamızda 45 aile kontrol grubunu, 45 aile deney grubunu oluşturmaktadır.

1. Kontrol ve Deney Grubundaki Çocukların Değişkenlere Göre Dağılımı

Tablo 1: Kontrol ve grubundaki çocukların değişkenlere göre dağılımı

Grupların değişkenlere göre dağılımı		Kontrol grubu		Deney grubu	
		f	%	f	%
Kaçınıcı çocuk	Birinci	33	73,3	31	70,5
	İkinci	4	8,9	6	13,6
	Üçüncü	6	13,3	6	13,6
	Dördüncü	1	2,2	1	2,3
	Dokuzuncu	1	2,2	0	0
İstenen bir gebelikli mi	Evet	42	93,3	41	91,1
	Hayır	3	6,7	4	8,9
Ayrılık	Evet	6	13,3	13	28,9
	Hayır	39	86,7	32	71,1
Eğitim düzeyi	Okula gitmiyor	12	26,7	1	2,3
	Ana sınıfı	1	2,2	0	0
	İlköğretim	18	40	18	41,9
	Lise	11	24,4	23	53,5
	Üniversite	3	6,7	1	2,3

Kontrol ve deney grubundaki çocuklar arasında kaçınıcı çocuk oldukları ve istenen bir gebelik olup olmadıkları açısından farklılığa rastlanmamıştır. Anneden ayrı yaşadığı dönemler olup olmadığı ve eğitim düzeyi açısından gruplar arasında istatistiksel düzeyde farklılığa rastlanmıştır ($p < 0,05$). Buna göre deney grubunda kontrol grubuna göre aileden ayrı yaşadığı dönemler olan çocukların sayısı daha fazladır. Deney grubunda lisede okuyan çocukların sayısı daha fazlayken kontrol grubunda okula gitmeyen çocukların sayısı daha fazladır.

Tablo 2: Kontrol ve deney grubundaki çocukların yaşlarına göre ortalama (ort) ve standart sapma (S) değerleri

	Kontrol grubu			Deney grubu			Toplam		
	n	Ort.	S	n	Ort.	S	n	Ort	S
Yaş	45	10,20	5,06	45	14,00	3,52	90	12,05	4,76

Kontrol grubundaki çocukları ortalama 10 yaş, deney grubunun ortalama yaşı 14'dür. Çalışmaya katılan çocuklarının yaşları ortalaması 10,20'dir. Gruplar arasında fark olup olmadığına bakıldığında istatistiksel düzeyde anlamlı bir farklılığa rastlanmaktadır ($p<0,05$). Buna göre deney grubundaki çocukların yaşları daha büyüktür

2. Kontrol ve Deney Grubundaki Anne Babaların Değişkenlere Göre Dağılımı

Tablo 3: Kontrol ve deney grubunun doğum yerine göre dağılımı

Gruplar											
		Kontrol anne		Kontrol baba		Deney anne		Deney baba		Toplam	
		f	%	F	%	f	%	f	%	f	%
Doğum yeri	İl	25	55,6	27	60	13	28,9	9	20	74	41,1
	İlçe	10	22,2	9	20	21	46,7	23	51,1	63	35
	Köy	10	22,2	9	20	11	24,4	13	28,9	43	23,9
Toplam		45	100	45	100	45	100	45	100	180	100

Deney ve kontrol grubunda yer alan anne babaların doğum yeri değişkenine göre dağılımları yukarıdaki tabloda verilmiştir. Buna göre örneklemin % 41,1'i ilde, %35'i ilçede, %23,9'u köyde doğmuştur.

Tablo 4: Kontrol ve deney grubunun anne-babanın öz üvey olmasına göre dağılımı

Gruplar	Anne				Toplam		Baba				Toplam	
	Öz		Üvey		f	%	Öz		Üvey		f	%
	f	%	f	%			f	%	f	%		
Kontrol anne	44	97,8	1	2,2	45	100	44	97,8	1	2,2	45	100
Kontrol baba	44	97,2	1	2,2	45	100	45	100	0	0	45	100
Deney anne	43	95,6	2	4,4	45	100	45	100	0	0	45	100
Deney baba	45	100	0	0	45	100	45	100	0	0	45	100
Toplum	176	97,8	4	2,2	180	100	179	99,4	1	,6	180	100

Deney ve kontrol grubunda yer alan bireylerin anne babalarının öz üvey olmasına göre dağılımlarına bakıldığında kontrol grubunda yer alan annelerin 44'ü öz anne babaya sahipken 1 denek anne babasının üvey olduğunu bildirmiştir. Kontrol grubu babaların hepsi öz babaya sahip olduğunu bildirirken 1 denek annesinin üvey olduğunu bildirmiştir. Deney grubunda yer alan annelerin 43'ü öz anneye sahipken 45'i öz babaya sahip olduğunu bildirmiştir. Deney grubundaki babaların hepsi anne babalarının öz olduğunu bildirmiştir. Bu veriler yetersiz olduğu için ölçeklerle ilişkisine bakılmamıştır.

Tablo 5: Kontrol ve deney grubundaki anne babaların eğitim düzeyine göre dağılımı

Gruplar	Eğitim düzeyi											
	Okuryazar /bilmiyor		İlkokul		Ortaokul		Lise		Üniversite/ dengi		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Kontrol anne	1	2,2	9	20	5	11,1	13	28,9	17	37,8	45	100
Kontrol baba	0	0	7	15,6	2	4,4	18	40	18	40	45	100
Deney anne	2	4,4	19	42,2	6	13,3	10	22,2	8	17,8	45	100
Deney baba	0	0	13	28,9	7	15,6	8	17,8	17	37,8	45	100
Toplam	3	1,7	48	26,7	20	27,2	49	27,2	60	33,3	180	100

Eğitim d¼zeyi açısından bakıldığında 3 kişi okuryazar/ bilmiyor, 48 kişi ilkokul mezunu, 20 kişi ortaokul, 49 kişi lise ve 60 denekte ¼niversite mezunudur. Eğitim d¼zeyi açısından gruplar arası farklılık vardır ($p<0,05$).

Tablo 6. Kontrol ve deney gruplarının mesleğe g¼re dağılımı

Gruplar	Mesleği																	
	Ev hanımı		İşçi		Memur		Serbest meslek		Emekli		İşsiz		ifti		Sanayici/İşadamı		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	F	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Kontrol anne	21	46,7	4	8,9	18	40,0	0	0,0	1	2,2	0	0,0	0	0,0	1	2,2	45	100,0
Kontrol baba	0	0,0	13	28,9	22	48,9	3	6,7	4	8,9	3	6,7	0	0,0	0	0,0	45	100,0
Deney anne	28	62,2	3	6,7	5	11,1	2	4,4	7	15,6	0	0,0	1	2,2	0	0,0	45	100,0
Deney baba	0	0	7	15,6	20	44,4	5	11,1	9	20,0	0	0,0	1	2,2	2	4,4	45	100,0
Toplam	49	27,2	27	15,0	65	36,1	10	5,6	21	11,7	3	1,7	2	1,1	3	1,7	180	100,0

Mesleğe g¼re bakıldığında kadınların 49'u ev hanımı, 7'si işçi, 23'¼ memur, 2'si serbest meslek, 8'i emekli, 1'i ifti, 1'sanayici/işadamı; erkeklerini ise 20'si işçi, 42'si memur, 8'i serbest meslek, 13'¼ emekli, 3'¼ işsiz, 1'i işsiz, 1'i ifti, 2'si sanayici/işadamıydı.

Tablo 7: Kontrol ve deney grubunun oturduğu yere g¼re dağılımı

Gruplar	Oturduğu yer							
	İl		İlçe		K¼y		Toplam	
	f	%	F	%	f	%	f	%
Kontrol grubu	57	63,3	26	28,9	7	7,8	90	100,0
Deney grubu	54	60,0	26	28,9	10	11,1	90	100,0
Toplam	111	61,7	52	28,9	17	9,4	180	100,0

Kontrol ve deney grubunun oturduğu yere göre dağılımına baktığımızda kontrol grubunda 57 kişi(%63,3) ilde, 26 kişi(% 26) ilçede, 7 kişi (% 7,8) köyde otururken, deney grubunda 54 kişi(% 60) ilde, 26 kişi(% 28,9) ilçede, 10 kişi(% 11,1) köyde oturmaktaydı.

Tablo 8: Kontrol ve deney grubunun evlilik biçimine göre dağılımı

Grup	Evlenme biçimi							
	Flört		Görücü		Diğer		Toplam	
	f	%	F	%	f	%	f	%
Kontrol grubu	58	64,4	26	28,9	6	6,7	90	100,0
Deney grubu	32	35,6	52	57,8	6	6,7	90	100,0
Toplam	90	50,0	78	43,3	12	6,7	180	100,0

Kontrol grubundaki bireylerin 58'i flört ederek, 26'sı görücü usulü ve 6'sı ise diğer yollarla evlenmişlerdir. Deney grubundaki bireylerin ise, 32'si flört ederek, 52'si görücü usulü ile ve 6 kişi diğer yollarla evlenmişlerdir. Gruplar arasında istatistiksel düzeyde farklılık vardır. Kontrol grubundaki çiftler daha fazla flört ederek evlenmişlerdir. ($p<0,05$)

Tablo 9: Kontrol ve deney grubun ilk evlilikleri olup olmadığına göre dağılımı

Gruplar	İlk evliliği olup olmaması					
	Evet		Hayır		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Kontrol grubu	90	100,0	0	0,0	90	100,0
Deney grubu	82	91,1	8	8,9	90	100,0
Toplam	172	95,6	8	4,4	180	100,0

Kontrol ve deney grubunun ilk evlilikleri olup olmadığı değişkenine göre dağılımına baktığımız kontrol grubundaki anne babaların hepsinin (%100) ilk evliliği olduğu gözlenirken, deney grubundaki anne babaların 82'sinin (%91,1) ilk evliliği 8'inin (%8,9) değildir.

Tablo 10: Kontrol ve deney gruplarının geniş aile olup olmadıklarına göre dağılımı

Gruplar	Geniş aile					
	Evet		Hayır		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Kontrol grubu	19	21,1	71	78,9	90	100,0
Deney grubu	8	8,9	82	91,1	90	100,0
Toplam	27	15,0	153	85,0	180	100,0

Geniş aile olup olmadıklarına bakıldığında kontrol grubunun yer alan anne babaların 19'u (%21,1) geniş ailede yaşadıklarını bildirirken 71'i (%78,9) geniş aile olmadıklarını bildirmiştir. Deney grubunda yer alan anne babaların ise 8'i (%8,9) evet derken, 82'si (%91,1) hayır olarak cevaplandırmıştır.

Tablo 11: Kontrol ve deney grubunun tanışma ve evlenme arasındaki süreye göre dağılımı

	Tanışma ve evlenme arasındaki süre													
	6 ay ve daha az		7-12 ay		13-24 ay		25-36 ay		37-48 ay		49 ay ve üstü		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Kontrol grubu	20	22,2	19	21,1	23	25,6	6	6,7	4	4,4	18	20,0	90	100,0
Deney grubu	28	31,1	38	42,2	7	7,8	5	5,6	2	2,2	10	11,1	90	100,0
Toplam	48	26,7	57	31,7	30	16,7	11	6,1	6	3,3	28	15,6	180	100,0

Kontrol ve deney grubu tanışma ve evlenme arasındaki süre göre dağılımlarına bakıldığında kontrol grubundaki anne babaların 20'si (%22,2) 6 ay ve daha az, 19'u (%21,1) 7-12 ay arası, 23'ü (%25,6) 13-24 ay arası, 6'sı (%6,7) 25-36 ay, 4'ü (%4,4) 37-48 ay arası, 18'i (%20) 49 ay ve üstü olarak bildirmiştir. Deney grubunun ise 28'i (%26,7) 6 ay ve daha az, 38'i (%42,2) 7-12 ay arası, 7'si (%7,8) 13-24 ay arası, 5'i (%5,6) 25-36 ay, 2'si, (%2,2) 37- 48 ay arası, 10'i (%11,1) 49 ay ve üstü olarak bildirmiştir. Evlilik süresi açısından gruplar arası istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık vardır.

Tablo 12: Kontrol ve deney gruplarının “Kendinizi eşinize duygusal olarak ne kadar yakın hissediyorsunuz?” değişkenine göre dağılımı

Gruplar	Duygusal yakınlık						Toplam		P
	Hiç		Orta		Çok		f	%	
	f	%	F	%	f	%			
Kontrol grubu	3	3,3	26	28,9	61	67,8	90	100,0	,04
Deney grubu	12	13,3	20	22,2	58	64,4	90	100,0	
Toplam	15	8,3	46	25,6	119	66,1	180	100,0	

Kontrol ve deney grubu kendini eşine yakın hissetme değişkenine göre değerlendirildiğinde kontrol grubundaki anne babaların 3’ü(%20) hiç yakın hissetmemekte, 26’sı(%56,5) orta düzeyde, 61’i(%51,3) ise çok fazla yakın hissetmektedir. Deney grubundaki anne babaların ise 12’si(80) hiç yakın hissetmezken, 20’si (% 43,5) orta düzeyde 58’si (% 48,7) çok fazla yakın hissetmektedir. Gruplar arasındaki ilişkiye bakıldığında da istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmüştür($p<,05$). Kontrol grubundaki anne babalar eşlerini duygusal olarak daha yakın hissetmektedirler.

Tablo 13: Kontrol ve deney gruplarının “Eşinizi fiziksel olarak ne kadar çekici buluyorsunuz?” değişkenine göre dağılımı

Gruplar	Fiziksel çekicilik						Toplam	
	Hiç		Orta		Çok		f	%
	f	%	F	%	f	%		
Kontrol grubu	2	2,2	26	28,9	62	68,9	90	100,0
Deney grubu	7	7,8	36	40,0	47	52,2	90	100,0
Toplam	9	5,0	62	34,4	109	60,6	180	100,0

Deney ve kontrol grubuna eşini fiziksel olarak çekici bulma değişkenini açısından bakıldığında kontrol grubundaki anne babaların 2’si eşini fiziksel olarak hiç çekici bulmamakta, 26’sı orta düzeyde, 62’si ise çok fazla çekici bulmaktadır. Deney grubundaki anne babaların ise 7’si fiziksel olarak hiç çekici bulmazken, 36’sı orta düzeyde, 47’si çok

fazla çekici olmaktadır. Gruplar arasında fark olup olmadığına bakıldığında, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır.

Tablo 14: Kontrol ve deney grubunun “eşinizi ne kadar seviyorsunuz” değişkeni açısından dağılımı

Gruplar	Eş sevgi						Toplam	
	Hiç		Orta		Çok		f	%
	f	%	f	%	f	%		
Kontrol grubu	0	0,0	10	11,1	80	88,9	90	100,0
Deney grubu	6	6,7	17	18,9	67	74,4	90	100,0
Toplam	6	3,3	27	15,0	147	81,7	180	100,0

Deney ve kontrol grubundaki anne babaların “eşinizi ne kadar seviyorsunuz” değişkenine göre dağılımlarına bakıldığında kontrol grubundaki bireylerin 10’u(% 11,1) orta, 80’i (88,9) çok fazla; deney grubundaki bireylerin 6’sı hiç, 17’si orta, 67’si çok fazla olarak değerlendirmektedir. Gruplar arasında istatistiksel olarak fark olup olmadığına bakıldığında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Tablo 15: Kontrol ve deney grubunun “eşinize ne kadar destek oluyorsunuz” değişkenine göre dağılımı

Gruplar	Destek						Toplam	
	Hiç		Orta		Çok		f	%
	f	%	F	%	f	%		
Kontrol grubu	10	11,1	13	14,4	67	74,4	90	100,0
Deney grubu	7	7,8	23	25,6	60	66,7	90	100,0
Toplam	17	9,4	36	20,0	127	70,6	180	100,0

Kontrol ve deney grubunun eşinize ne kadar destek oluyorsunuz değişkenine göre dağılımına baktığımızda kontrol grubundaki anne babaların 10’u hiç, 13’ü orta düzeyde, 67’si çok fazla olarak değerlendirirken, deney grubundaki anne babaların 7’si hiç, 23’ü

orta düzeyde, 60'ı çok fazla olarak değerlendirmişlerdir. Gruplar arasında farklılık olup olmadığına bakıldığında istatistiksel anlamda farklılığa rastlanmamıştır.

Tablo 16: Kontrol ve deney grubunun “evliliğinize ne kadar bağlısınız” değişkenine göre dağılımı

Gruplar	Bağlılık						Toplam	
	Hiç		Orta		Çok		f	%
	f	%	F	%	f	%		
Kontrol grubu	0	0,0	5	5,6	85	94,4	90	100,0
Deney grubu	4	4,4	4	4,4	82	91,1	90	100,0
Toplam	4	2,2	9	5,0	167	92,8	180	100,0

Kontrol ve deney grubunda yer alan anne babaların evliliklerine olan bağlılıkları açısından bakıldığında kontrol grubundaki anne babaların 5'i orta, 85'i çok fazla bağlı olduklarını bildirmişlerdir. Deney grubundaki anne babaların ise 4'ü hiç, 4'ü orta, 82'si çok fazla bağlı olduklarını bildirmişlerdir. Gruplar arasında istatistiksel olarak farklılığa rastlanmamıştır.

Tablo 17: Kontrol ve deney grubunun “tartışmalar ne sıklıkla sizden kaynaklanıyor” değişkeni göre dağılımı

Gruplar	Tartışmalar ne sıklıkla sizden kaynaklanıyor						Toplam	
	Az		Orta		Çok		f	%
	f	%	F	%	f	%		
Kontrol grubu	17	18,9	70	77,8	3	3,3	90	100,0
Deney grubu	27	30,0	56	62,2	7	7,8	90	100,0
Toplam	44	24,4	126	70,0	10	5,6	180	100,0

Kontrol grubundaki anne babaların 17'si (%18,9) hiç, 70'i (% 77,8) orta, 3'ü (%3,3) çok fazla olarak değerlendirirken, deney grubundaki anne babaların 27'si(%30) hiç, 56'sı(

%62,2) orta, 7'si (%7,8) çok fazla olarak değerlendirdiler. Gruplar arasında istatistiksel anlamda farklılık yoktur.

Tablo 18: Kontrol ve deney grupların ilişkideki doyum açısından dağılımları

Gruplar	Doyum						Toplam		P
	Hiç		Orta		Çok		f	%	
	f	%	f	%	f	%			
Kontrol grubu	3	3,3	25	27,8	62	68,9	90	100,0	0,04
Deney grubu	9	10,0	34	37,8	47	52,2	90	100,0	
Toplam	12	6,7	59	32,8	109	60,6	180	100,0	

Kontrol ve deney grubunda yer alan anne babaların ilişkilerinin ne kadar doyum sağlayıcı algıladıklarına göre dağılımlarına bakıldığında kontrol grubunda yer alan anne babaların 3'ü (% 3,3)hiç, 25'i (%37,8) orta, 62'si(%68,9) çok fazla doyum sağlayıcı olarak tanımlamışlardır. Deney grubunda ise 9 kişi (%10) hiç, 34 kişi (%37,8) orta, 47 kişi (%52,2) çok fazla doyum sağlayıcı olarak bildirmiştir. Bakıldığında gruplar arasında istatistiksel düzeyde anlamlı bir farklılığa rastlanmıştır ($p<0,05$). Buna göre kontrol grubu ilişkilerini daha fazla doyum sağlayıcı olarak algılamaktadır.

Tablo 19: Kontrol ve deney grupların “Eşiniz idealinizdeki eşe ne kadar uygun?” değişkenine göre dağılımı

Gruplar	İdeal es						Toplam		P
	Hiç		Orta		Çok		f	%	
	f	%	F	%	f	%			
Kontrol grubu	4	4,4	26	28,9	60	66,7	90	100,0	0,00
Deney grubu	15	16,7	32	35,6	43	47,8	90	100,0	
Toplam	19	10,6	58	32,2	103	57,2	180	100,0	

Kontrol ve deney grubundaki anne babaların eşiniz idealinizdeki eşe ne kadar uygun değişkenine göre dağılımına baktığımızda kontrol grubundaki anne babaların 4'ü (%4,4) hiç, 26'sı (%28,9) orta, 60'sı (%66,7)çok fazla düzeyde bildirirken; deney grubundaki

anne babaların 15'i (%16,7) hiç, 32'si (%35,6) orta, 43'ü (%47,8) çok fazla olarak bildirmiştir. Gruplar arasında fark olup olmadığına bakıldığında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p<0,05$). Buna göre kontrol grubundaki bireyler deney grubuna göre eşlerini ideallerindeki eşe daha fazla uygun bulmaktadır.

Tablo 20: Kontrol ve deney grubunun “Eşiniz size duygusal olarak ne kadar yakın?” değişkenine göre dağılımı

Gruplar	Es yakınlığı						Toplam	
	Hiç		Orta		Çok		f	%
	f	%	F	%	f	%		
Kontrol grubu	10	11,1	27	30,0	53	58,9	90	100,0
Deney grubu	20	22,2	19	21,1	51	56,7	90	100,0
Toplam	30	16,7	46	25,6	104	57,8	180	100,0

Kontrol ve deney gruplarının “Eşiniz size duygusal olarak ne kadar yakın?” değişkenine göre dağılımına baktığımızda kontrol grubundaki anne babaların 10'u (%10) hiç, 27'si (%30) orta düzeyde, 53'ü çok olarak değerlendirmiştir. Deney grubu ise 20'si (%22,2) hiç, 19'u (%21,1) orta, 51'i (%56,7) çok olarak değerlendirmiştir. Gruplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır.

Tablo 21: Kontrol ve deney grubunun “Eşiniz sizi fiziksel olarak çekici buluyor mu?” değişkenine göre dağılımı

Gruplar	Eş çekiciliği						Toplam		P
	Hiç		Orta		Çok		f	%	
	F	%	F	%	f	%			
Kontrol grubu	6	6,7	23	25,6	61	67,8	90	100,0	0,00
Deney grubu	19	21,1	27	30,0	44	48,9	90	100,0	
Toplam	25	13,9	50	27,8	105	58,3	180	100,0	

Kontrol ve deney grubunda yer alan anne babalar eşinizi ne kadar çekici buluyorsunuz değişkenine göre değerlendirildiğinde; kontrol grubunda 6 (%6,7) kişi hiç,

23 (%25,6) kişi orta, 61 (%67,8) kişi çok fazla olarak değerlendirmiştir. Deney grubunda yer anne babaların ise, 19’u (%21,1) hiç, 27’si (%30) orta, 44’ü (%48,9) çok fazla olarak değerlendirmiştir. Kontrol ve deney grubu arasında farklılık olup olmadığına bakıldığında; gruplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığa rastlanmıştır($p<0,05$). Kontrol grubundaki bireyler deney grubuna göre eşlerinin kendilerini fiziksel olarak daha fazla çekici bulunduğunu belirtmişlerdir.

Tablo 22: Kontrol ve deney grubunun “Eşiniz sizi ne kadar seviyor?” değişkenine göre dağılımı

Gruplar	Eş sevgi						Toplam	
	Hiç		Orta		Çok			
	f	%	f	%	f	%	f	%
Kontrol grubu	6	6,7	11	12,2	73	81,1	90	100,0
Deney grubu	7	7,8	22	24,4	61	67,8	90	100,0
Toplam	13	7,2	33	18,3	134	74,4	180	100,0

Kontrol ve deney grubundaki anne babalar eşiniz sizi ne kadar seviyor? Değişkenine göre değerlendirildiğinde; kontrol grubundaki anne babaların 6’sı (%6,7) hiç, 11’i (%12,2) orta düzeyde, 73’ü (%81,1) çok fazla olarak bildirmiştir. Deney grubundaki anne babaların ise 7’si (%7,8) hiç, 22’si (%24,4) orta, 61’i (%67,8) çok fazla olarak bildirmiştir. Gruplar arasında istatistiksel olarak fark olup olmadığına bakıldığında anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır.

Tablo 23: Kontrol ve deney grubunun “Eşiniz size yeterince destek oluyor mu?” değişkenine göre dağılımı

Gruplar	Eş destek						Toplam	
	Hiç		Orta		Çok			
	f	%	f	%	f	%	f	%
Kontrol grubu	12	13,3	23	25,6	55	61,1	90	100,0
Deney grubu	19	21,1	25	27,8	46	51,1	90	100,0
Toplam	31	17,2	48	26,7	101	56,1	180	100,0

Kontrol ve deney grubundaki anne babaların “Eşiniz size yeterince destek oluyor mu?” değişkenine göre dağılımına baktığımızda, kontrol grubunda yer alan anne babalarının 12’si (%13,3) hiç, 23’ü (%25,6) orta düzeyde, 55’si (%61,1) çok fazla olarak derecelendirmiştir. Deney grubunda yer alan anne babaların ise 19’u (%21,1) hiç, 25’i (%27,8) orta düzeyde, 46’sı (%51,1) çok fazla olarak derecelendirmiştir. Gruplar arasında fark olup olmadığına bakıldığında; deney ve kontrol grubu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır.

Tablo 24: Kontrol ve deney grubunun “Eşinizin sizinle her şeyi rahatlıkla konuşabildiğini düşünüyor musunuz?” değişkenine göre dağılımı

Gruplar	Eş konuşma						Toplam	
	Hiç		Orta		Çok			
	f	%	f	%	f	%	f	%
Kontrol grubu	15	16,7	21	23,3	54	60,0	90	100,0
Deney grubu	23	25,6	24	26,7	43	47,8	90	100,0
Toplam	38	21,1	45	25,0	97	53,9	180	100,0

Kontrol ve deney grubunda yer alan anne babaların “Eşinizin sizinle her şeyi rahatlıkla konuşabildiğini düşünüyor musunuz?” değişkenine göre dağılımına baktığımızda, kontrol grubundaki anne babaların 15’i (%16,7) hiç, 21’i (%23,3) orta düzeyde, 54’ü (%60) çok fazla olarak değerlendirmiştir. Deney grubundaki anne babaların 23’ü (%25,6) hiç, 24’ü (%26,7) orta düzeyde, 43’ü (%47,8) çok fazla düzeyde olarak değerlendirmiştir. Gruplar arasında fark olup olmadığına bakıldığında istatistiksel açıdan anlamlı bir farka rastlanmamıştır.

Tablo 25: Kontrol ve deney grubunun “Eşinizin evliliğinize ne kadar bağlı olduğunu düşünüyorsunuz?” göre dağılımı

Gruplar	Eş bağlılık						Toplam	
	Hiç		Orta		Çok			
	f	%	f	%	f	%	f	%
Kontrol grubu	1	1,1	13	14,4	76	84,4	90	100,0
Deney grubu	6	6,7	8	8,9	76	84,4	90	100,0
Toplam	7	3,9	21	11,7	152	84,4	180	100,0

Kontrol ve deney grubunda yer alan anne babaların grubunun “Eşinizin evliliğinize ne kadar bağlı olduğunu düşünüyorsunuz?” göre dağılımına baktığımızda kontrol grubundaki anne babaların 1’i (%1,1) hiç, 13’ü (%14,4) orta düzeyde, 76’sı (%84,4) çok fazla düzeyde bildirmiştir. Deney grubundaki anne babaların 6’sı (%6,7) hiç, 8’i (%8,9) orta düzeyde, 76’sı (%84,4) çok fazla olarak bildirmiştir.

Tablo 26: Kontrol ve deney grubunun “Eşinizin evlendikten sonra değiştiğini düşünüyor musunuz?” değişkenine göre dağılımı

Gruplar	Eş değişme						Toplam	
	Hiç		Orta		Çok			
	f	%	f	%	f	%	f	%
Kontrol grubu	42	46,7	20	22,2	28	31,1	90	100,0
Deney grubu	49	54,4	16	17,8	25	27,8	90	100,0
Toplam	91	50,6	36	20,0	53	29,4	180	100,0

Kontrol ve deney grubunun “Eşinizin evlendikten sonra değiştiğini düşünüyor musunuz?” değişkenine göre dağılımına baktığımızda kontrol grubunun 42’si (%46,7) hiç, 20’si (%22,2) orta düzeyde, 28’i (%31,1) çok fazla olarak derecelendirmiştir. Deney grubundaki anne babaların ise 49’u (%54,4) hiç, 16’sı (%17,8) orta düzeyde, 25’i (%27,8) çok fazla düzeyde olarak derecelendirmiştir. Gruplar arasında farklılık olup olmadığına bakıldığında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır.

Tablo 27: Kontrol ve deney grubunun “Eşinizin sizi terk edeceği yönünde kaygılarınız var mı?” değişkenine göre dağılımı

Gruplar	Eş terketme						Toplam	
	Hiç		Orta		Çok			
	f	%	F	%	f	%	f	%
Kontrol grubu	83	92,2	4	4,4	3	3,3	90	100,0
Deney grubu	86	95,6	0	0,0	4	4,4	90	100,0
Toplam	169	93,9	4	2,2	7	3,9	180	100,0

Kontrol ve deney grubu “Eşinizin sizi terk edeceği yönünde kaygılarınız var mı?” değişkenine göre değerlendirildiğinde kontrol grubundaki anne babaların 83’ü (%92,2) hiç, 4’ü (%4,4) orta düzeyde, 3’ü (%3,3) çok fazla olarak bildirmişlerdir. Deney grubundaki anne babaların 86’sı (%95,6) hiç, 4’ü çok fazla olarak değerlendirmiştir.

Tablo 28: Kontrol ve deney grubunun “Tartışmalarınız ne sıklıkla eşinizden kaynaklanıyor?” değişkenine göre dağılımı

Gruplar	Eş tartışma						Toplam	
	Hiç		Orta		Çok		f	%
	f	%	F	%	f	%		
Kontrol grubu	13	14,4	53	58,9	24	26,7	90	100,0
Deney grubu	22	24,4	44	48,9	24	26,7	90	100,0
Toplam	35	19,4	97	53,9	48	26,7	180	100,0

Kontrol ve deney grubunun “Tartışmalarınız ne sıklıkla eşinizden kaynaklanıyor?” değişkenine göre dağılımına baktığımızda kontrol grubunda yer alan anne babaların 13’ü (%14,4) hiç, 53’ü (%58,9) orta düzeyde, 24’ü (%26,7) çok fazla olarak değerlendirmiştir. Deney grubunda yer alan anne babaların ise 22 (%24,4) hiç, 44’ü (%48,9) orta düzeyde, 24’ü (%26,7) çok fazla olarak değerlendirmişlerdir. Gruplar arasında farklılık olup olmadığına bakıldığında gruplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır.

3. Sayısal Değerler İçin Grupların Karşılaştırılması

Kontrol ve deney gruplarının, aylık gelir, evlilik yılı, yaş farkı, yaş, evlilik yaşı değişkenleriyle karşılaştırılması sonucunda elde edilen veriler aşağıdaki gibidir.

Tablo 29: Kontrol ve deney gruplarının aylık gelir, evlilik yılı, yaş farkı değişkenlerine göre ortalama ve standart sapma değerleri

	Kontrol grubu			Deney grubu			Toplam			P
	n	Ort.	S	n	Ort.	S	Ort	S	Ort.	
Aylık gelir	74	1481,32	1402,78	79	1114,25	908,82	153	1291,79	1184,38	0,12
Evlilik yılı	90	14,03	8,53	90	18,31	5,52	180	16,17	7,48	<0,001
Yaş farkı	90	3,94	2,67	90	4,74	2,90	180	4,34	2,81	0,10

Buna göre kontrol grubunun ortalama aylık gelir düzeyi 1.400.000.000 (1400 YTL), deney grubunun ise 1.114.000.000 (1114 YTL)'dir. Gruplar arasında istatistiksel açıdan farklılık olup olmadığı bakıldığında anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır.

Evlilik yılı açısından gruplara bakıldığında kontrol grubunun ortalama evlilik yılı 14 yıl, deney grubunun ise 18 yıldır. Ortalama evlilik süresi 16 yıldır. Gruplar arasında istatistiksel açıdan farklılık olup olmadığına bakıldığında anlamlı bir farklılığa rastlanmıştır ($p < 0,05$). Buna göre kontrol grubunun evlilik yılı deney grubundan daha azdır.

Yaş farkı açısından gruplara bakıldığında kontrol grubundaki anne babalar arasındaki yaş farkı ortalama 3,9 yaşken, deney grubunda ortalama yaş farkı 4,7 yaştır. Gruplar

arasında fark olup olmadığına bakıldığında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır.

Tablo 30: Anne babaların yaş ve evlilik yaşı değişkenleri göre ortalama ve standart sapma değerleri

		Gruplar										
		Kontrol grubu				Deney grubu				Toplam		
		Kontrol anne		Kontrol baba		Deney anne		Deney baba				
	n	Ort.	S	n	Ort.	S	Ort.	S	Ort.	n	Ort	P
Yaş	45	36,53	7,72	39,44	8,54	40,33	6,15	44,35	6,43	40,16	7,74	<0,001
Evlilik yaşı	45	21,93	3,88	25	4,11	21,42	4,42	25,82	4,58	23,54	4,62	<0,001

Kontrol grubu ve deney grubundaki anne babaların yaşlarına bakıldığında kontrol grubundaki annelerin yaşları ortalama 36,5, babaların yaşı ortalama 39,4'dür. Deney grubundaki annelerin yaşı ortalama 40,3, babaların yaşı ortalama 44,3 yaşıdır. Ortalama yaş 40'tır. Gruplar arasında farklılık olup olmadığına bakıldığında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığa rastlanmaktadır ($p<0,05$). Bu farklılık kontrol anne ve deney anne grubu, kontrol anne deney baba, kontrol baba deney baba, deney anne deney baba grupları arasında görülmektedir.

Evlilik yaşı değişkeni açısından gruplara bakıldığında kontrol grubu annelerin evlilik yaşı ortalama 22 yaş, babaların evlilik yaşı 25 yaş; kontrol grubu annelerin evlilik yaşı 21,4 yaş, babaların 25,8 yaşıdır. Gruplar arasında farklılık olup olmadığına bakıldığında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığa rastlanmaktadır ($p<0,05$). Kontrol ve deney grubu arasındaki ilişkiye bakıldığında ise istatistiksel düzeyde anlamlı bir farklılığa rastlanmamaktadır.

4. Ölçek Puanlarına Göre Grupların Değerlendirilmesi

Tablo 31: Ölçek puanlarına göre grupların değerlendirilmesi

	Kontrol grubu			Deney grubu			Toplam			
	n	Ort.	S	n	Ort.	S	Ort	S	Ort.	P
YİYE(kaçınma)	90	53,03	16,66	90	56,33	14,80	180	54,68	15,80	0,16
YİYE(kaygı)	90	64,25	16,39	90	68,40	18,99	180	66,32	17,82	0,11
EUÖ	90	43,97	8,21	90	40,85	11,06	180	42,41	9,84	0,05
İYÖ(top)	90	71,41	16,01	90	75,16	22,28	180	73,28	19,43	0,27
İYÖ(nedensel)	90	40,01	8,35	90	41,31	10,84	180	40,66	9,67	0,36
İYÖ(sorumluk)	90	31,40	10,37	90	35,14	13,27	180	33,27	12,02	0,06
PÇE	90	83,05	23,44	90	85,16	23,99	180	84,11	23,68	0,14
BDÖ	90	8,48	8,64	90	14,57	12,92	180	11,53	11,38	<0,001
STAI I	90	34,74	9,02	90	41,73	11,38	180	38,23	10,82	<0,001
STAI II	90	40,06	7,76	90	43,67	9,36	180	41,87	8,76	0,00

Ölçek puanlarına göre gruplar karşılaştırıldığında kontrol grubunun YİYE kaçınma boyutundan elde ettiği değer ortalama 53 puan, deney grubunun elde ettiği değer ortalama 56 puandır. Gruplar arasında farklılık olup olmadığına bakıldığında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır. YİYE kaygı boyutuna göre gruplara bakıldığında kontrol grubunun elde ettiği ortalama değer 64, deney grubunun elde ettiği değer ise 68'dir. Buna göre gruplar arasında farklılık olup olmadığına bakıldığında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır.

Evlilik Uyum Ölçeğinden (EUÖ) kontrol grubunun elde ettiği ortalama değer 44 puan, deney grubunun elde ettiği ortalama değer 41 puandır. Gruplar arasında fark olup olmadığına bakıldığında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığa rastlanmamaktadır. Ancak değer kritik değere yakındır.

İlişkide Yükleme Ölçeğinden (İYÖ) kontrol grubunun elde ettiği toplam değer ortalama 71,4, deney grubunun elde ettiği ortalama değer 75'dir. Bu ölçeğin alt boyutlarından biri olan nedensel yükleme boyutundan kontrol grubunun elde ettiği

ortalama puan 40, deney grubunun elde ettiği ortalama puan 41'dir. Diğer alt boyutu olan sorumluluk yükleme boyutundan kontrol grubunun elde ettiği ortalama puan 31,4, deney grubunun elde ettiği ortalama puan 35'dir. Gruplar arasında İYÖ ve alt boyutları için farklılık olup olmadığına bakıldığında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır. Sadece sorumluluk yükleme puanı kritik değere yakındır.

Problem Çözme Envanterinden kontrol grubunun elde ettiği ortalama değer 83, deney grubunun elde ettiği ortalama 85'dir. Gruplar arasında fark olup olmadığına bakıldığında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır.

Beck depresyon ölçeğinden kontrol grubunun elde ettiği puan ortalama 8,5, deney grubunun elde ettiği ortalama puan 14,5'dir. Gruplar arasında farklılık olup olmadığına bakıldığında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığa rastlanmıştır ($p<0,05$). Bu farklılık kontrol grubu anneler ile deney grubundaki anneler, kontrol grubundaki babalar ile deney grubundaki anne babalar ve deney grubundaki anneler ile babalar arasındadır.

STAI I ve STAI II ölçeklerine göre grupların elde ettiği ortalama puanlara bakıldığında kontrol grubunun STAI I ortalama puanı 34,7, STAI II ortalama değeri 40; deney grubunun STAI I elde ettiği ortalama değer 41,7, STAI II'den elde ettiği ortalama değer 43,6'dır. Gruplar arasında farklılık olup olmadığına bakıldığında STAI I ve STAI II ölçekleriyle istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığa rastlanmıştır. Buna göre kontrol grubunun durumluk ve süreklilik anksiyetesi deney grubuna göre daha düşüktür.

5. Cinsiyete Göre Ölçek Puanlarının Değerlendirilmesi

Tablo 32: Cinsiyete göre ölçek puanlarının değerlendirilmesi

	Kadınlar			Erkekler			P
	n	Ort.	S	n	Ort.	S	
YİYE(kaçınma)	90	54,0	1,7	90	55,7	1,6	0,47
YİYE(kaygı)	90	66,6	1,7	90	66,0	2,0	0,91
EUÖ	90	42,0	1,0	90	42,8	1,0	0,67
İYÖ(top)	90	76,2	2,2	90	70,3	1,7	0,04
İYÖ(nedensel)	90	42,1	1,1	90	39,2	0,88	0,04
İYÖ(sorumluk)	90	34,7	1,3	90	31,8	1,1	0,08
PÇE	90	79,2	2,5	90	88,9	2,3	0,02
BDÖ	90	14,2	1,4	90	8,8	,76	0,00
STAI I	90	39,1	1,1	90	37,6	1,1	0,26
STAI II	90	44,1	0,9	90	39,9	0,8	0,00

Cinsiyete göre ölçeklere baktığımızda toplam yükleme, nedensel yükleme, problem çözme, depresyon ve süreklilik kaygı açısından kadınlar ve erkekler arasında istatistiksel düzeyde anlamlı bir farklılığa rastlanmaktadır ($P<0,05$). Buna göre kadınların toplam yükleme, nedensel yükleme, depresyon ve süreklilik kaygı düzeyi erkeklerden daha yüksektir ve problem çözme becerileri daha iyidir.

6. Bağlanma Stillerine Göre Grupların Değerlendirilmesi

Kontrol ve deney grubunun bağlanma stillerini belirlemek için YİYE leğinde Cluster Number of Case testi uygulanmıştır. Buna göre 4 bağlanma stili belirlenmiştir.

Tablo 33: Kontrol ve deney grubuna göre bağlanma stillerinin dağılımı

Gruplar	Bağlanma stilleri									
	Korkulu		Saplantılı		Kayıtsız		Güvenli		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Kontrol grubu	7	7,8	32	35,6	27	30	24	26,7	90	100
Deney grubu	16	17,8	35	38,9	26	28,9	13	14,4	90	100
Toplam	23	12,8	67	37,2	53	29,4	37	20,6	180	100

Kontrol ve deney grubuna göre bağlanma stillerine dağılımına bakıldığında gruplar arası istatistiksel düzeyde anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır.

Tablo 34: Kontrol ve deney grubunda bağlanma stillerinin cinsiyete göre dağılımı

Gruplar	Bağlanma stilleri									
	Korkulu		Saplantılı		Kayıtsız		Güvenli		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Kontrol anne	3	6,7	15	33,3	10	22,2	17	37,8	45	100
Kontrol baba	4	8,9	17	37,8	17	37,8	7	15,6	45	100
Deney anne	10	22,2	19	42,2	12	26,7	14	31,1	45	100
Deney baba	6	13,3	16	35,6	14	31,1	9	20	45	100
Toplam	23	12,8	67	37,2	53	29,4	37	20,6	180	100

Bağlanma stillerinin kontrol ve deney grubunda cinsiyete göre dağılımına bakıldığında kontrol grubu erkekler ve deney grubu erkeklerde bağlanma stillerinin dağılımı açısından istatistiksel düzeyde anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır. Kontrol anne ve deney anneler arasında bağlanma stillerinin dağılımı açısından istatistiksel düzeyde anlamlı bir farklılığa rastlanmıştır ($p < 0,05$). Buna göre kontrol grubu annelerde güvenli bağlanma stili daha fazlayken deney grubu annelerde korkulu bağlanma stiline daha fazla rastlanmaktadır. Ayrıca deney ve kontrol grubunda yer alan eşlerin bağlanma stilleri arasında istatistiksel düzeyde anlamlı bir farklılık yoktur.

Tablo 35: Ölçekler ile bağlanma stilleri arasındaki ilişki

Ölçekler	Bağlanma stilleri															P
	Korkulu			Saplantılı			Kayıtsız			Güvenli			Toplam			
	N	Ort	S	n	Ort	S	Ort	S	Ort	n	Ort	S	n	Ort.	S	
EYÖ	23	36,6	9,02	67	41,5	10,0	53	42,2	9,66	37	46,6	9,05	180	42,4	9,84	0,00
İYÖ (top)	23	82,1	22,01	67	78,07	19,2	53	67,9	17,4	37	66,8	17,8	180	73,2	16,4	0,00
İYÖ(neden sel)	23	44,6	10,3	67	43,3	9,4	53	37,2	8,7	37	38,2	8,9	180	40,6	9,6	0,04
İYÖ(sorum luluk)	23	37,4	12,9	67	34,7	11,5	53	31,6	11,3	37	30,2	12,5	180	33,2	12,02	0,00
PÇE	23	96,9	24,2	67	82,3	23,8	53	86,4	24,0	37	75,8	19,1	180	84,1	23,6	0,00
BDÖ	23	16,4	9,8	67	13,1	10,8	53	11,6	4,9	37	5,4	4,9	180	11,5	11,3	0,00
STAI I	23	40,9	13,4	67	40,4	10,7	53	37,8	9,9	37	33,1	8,6	180	36,2	10,8	0,00
STAI II	23	47,3	8,6	67	44,1	8,2	53	40,9	8,9	37	35,7	5,3	180	41,8	8,7	0,00

Bağlanma stillerine göre evlilik uyumuna baktığımızda istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığa rastlanmaktadır. Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için Mann-Whitney Test yapılmıştır. Buna göre korkulu-güvenli, saplantılı-güvenli, kayıtsız-güvenli bağlanma stiline sahip bireylerin evlilik uyumları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık vardır ($p<0,05$). Güvenli bireylerin evlilik uyum puanı korkulu, saplantılı, kayıtsız bireylerinkinden daha fazladır.

Bağlanma stillerine göre ilişkide yükleme biçimi toplam puanına baktığımızda istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığa rastlanmaktadır ($p<0,05$). Buna göre korkulu ve saplantılı bağlanma stillerine sahip anne babalar, güvenli ve kayıtsız bağlanma stillerine sahip anne babalar ile karşılaştırıldığında ilişki yükleme biçimi toplam puanı açısından istatistiksel anlamlı bir farklılığa rastlanmıştır ($p<0,05$). Yani korkulu ve saplantılı bağlanma stillerine sahip anne babalar ile güvenli ve kayıtsız bağlanma stillerine sahip anne babalar karşılaştırıldığında ilişkide eşe olumsuz yükleme yapmaları daha fazla olasıdır. İlişki yükleme biçiminin alt boyutları olan nedensel ve sorumluluk yükleme boyutlarıyla bağlanma stilleri arasındaki ilişkiye baktığımızda istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığa rastlanılmıştır ($p<0,05$). Korkulu ve saplantılı bağlanma stili ile güvenli ve kayıtsız bağlanma stili arasında nedensel yükleme alt boyutu ile karşılaştırıldığında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığa rastlanmaktadır. Yani korkulu bağlanma stiline sahip bireylerin güvenli ve kayıtsız bağlanma stili sahip bireylerle karşılaştırıldığında eşlerine karşı nedensel yüklemeler yapmaları daha fazla olasıdır. Korkulu bağlanma stilini sorumluluk yükleme alt boyutu açısından kayıtsız ve güvenli bağlanma stili ile karşılaştırıldığında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığa rastlanmaktadır ($p<0,05$). Ayrıca saplantılı bağlanma stili, güvenli bağlanma stili arasında sorumluluk yükleme alt boyutu ile karşılaştırıldığında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığa rastlanmaktadır ($p<0,05$).

Bağlanma stilleri ile problem çözme envanteri arasındaki ilişkiye bakıldığında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığa rastlanılmıştır. Buna göre korkulu-saplantılı, korkulu-güvenli, korkulu-kayıtsız, kayıtsız-güvenli bağlanma stilleri arasında istatistiksel düzeyde anlamlı bir farklılık vardır ($p<0,05$). Yani korkulu bağlanma stiline sahip bireyler diğer üç stille karşılaştırıldığında problem çözme becerileri daha düşüktür. Ayrıca kayıtsız bireylerde güvenlilerle karşılaştırıldığında problem çözme becerileri daha düşüktür.

Bağlanma stilleri ile depresyon arasındaki ilişkiye bakıldığında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığa rastlanılmaktadır ($p<0,05$). Buna göre korkulu-kayıtsız, korkulu-güvenli, saplantılı-güvenli, kayıtsız-güvenli bağlanma stilleri arasında farklılık vardır. Yani güvenli bağlanma stiline sahip bireylerin diğer 3 güvensiz stili göre depresyonda olma olasılığı daha düşüktür. Korkulu bağlanma stiline sahip bireyler depresyon puan en yüksek olan gruptur.

Bağlanma stilleri ile durumluk anksiyete (STAI I) arasındaki ilişkiye bakıldığında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığa rastlanmaktadır ($p<0,05$). Buna göre korkulu-güvenli, saplantılı-güvenli, kayıtsız-güvenli bağlanma stilleri arasında anlamlı bir farklılık vardır ($p<0,05$). Yani güvenli bağlanma stiline sahip bireylerin durumluk anksiyetesi diğer 3 güvensiz bağlanma stiline sahip bireylerinkinden daha düşüktür.

Bağlanma stilleri ile süreklilik anksiyete (STAI I) arasındaki ilişkiye bakıldığında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığa rastlanmaktadır ($p<0,05$). Buna göre korkulu-kayıtsız, korkulu-güvenli, saplantılı-güvenli, kayıtsız-güvenli bağlanma stilleri arasında anlamlı bir farklılık vardır ($p<0,05$). Yani güvenli bağlanma stiline sahip bireylerin süreklilik anksiyetesi diğer 3 güvensiz bağlanma stiline sahip bireylerinkinden daha düşüktür. Ayrıca kayıtsız bağlanma stiline sahip bireylerin süreklilik kaygısı korkulu bağlanma stiline sahip bireylerinden daha düşüktür.

5.1. Kontrol ve Deney Grubunun Bağlanma Stillerine Göre Ölçeklerle Olan İlişkisi

Kontrol ve deney gruplarının bağlanma stillerine göre ölçeklerle olan ilişkisi şöyledir:

Tablo 36: Kontrol grubu korkulu bağlanan anne babalar ile kontrol grubu saplantılı bağlananların problem çözme becerisi

	Kontrol grubu korkulu bağ.			Kontrol grubu saplantılı bağ.			P
	n	Ort.	S	n	Ort.	S	
PÇE	7	100	15,3	32	82,7	22,4	0,03

Kontrol grubu korkulu bağlanan anne babalar ile kontrol grubu saplantılı bağlananlar arasında ölçeklere göre ilişkiye bakıldığında problem çözme envanteri açısından istatistiksel düzeyde anlamlı bir farklılığa rastlanmıştır ($p<0,05$). Buna göre kontrol grubu saplantılı bağlanan anne babaların problem çözme becerisi korkulu bağlanan anne babalara göre daha iyidir.

Tablo 37: Kontrol grubu korkulu bağlanan anne babalar ile kontrol grubu güvenli bağlananlar arasında ölçeklere göre ilişki

	Kontrol grubu korkulu bağlanma stili			Kontrol grubu güvenli bağlanma stili.			P
	n	Ort.	S	n	Ort.	S	
İYÖ (toplam)	7	84,4	18,9	24	65,5	10,5	0,01
İYÖ (nedensel)	7	43,7	5,1	24	37,6	7,9	0,03
İYÖ(sorumluluk)	7	39,1	13,3	24	27,9	6,7	0,00
PÇE	7	100	15,3	24	75	22,4	0,00
Depresyon	7	12,1	10,8	24	4,04	3,6	0,01
STAI II	7	45,5	9,9	24	34,8	5,1	0,00

Kontrol grubu korkulu bağlanan anne babalar ile kontrol grubu güvenli bağlananlar arasında ölçeklere göre ilişkiye bakıldığında yükleme toplam, nedensel ve sorumluluk yükleme, problem çözme envanteri, depresyon, süreklilik kaygı açısından istatistiksel düzeyde anlamlı bir farklılığa rastlanmıştır ($p<0,05$). Buna göre kontrol grubu korkulu bağlanan anne babaların yükleme toplam, nedensel ve sorumluluk yükleme, depresyon, süreklilik kaygıları güvenli bağlanan gruba göre daha yüksek düzeydedir. Ayrıca problem çözme becerileri daha kötüdür.

Tablo 38: Kontrol grubu korkulu bağlanan anne babalar ile deney grubu saplantılı bağlananlar arasındaki ilişki

	Kontrol grubu korkulu bağ.			Deney grubu saplantılı bağ.			P
	n	Ort.	S	n	Ort.	S	
PÇE	7	100	15,3	35	82,0	25,3	0,02

Problem çözme envanterine göre kontrol grubu korkulu bağlanan anne babalar ile deney grubu saplantılı bağlananlar arasındaki ilişkili bakıldığında istatistiksel düzeyde anlamlı bir farklılığa rastlanmıştır ($p<0,05$). Buna göre korkulu bağlanan anne babalar saplantılı bağlanan anne babalara göre problem çözme becerileri daha düşüktür.

Tablo 39: Kontrol grubu korkulu bağlanan anne babalar ile deney grubu kayıtsız bağlananlar arasında ölçeklere göre ilişki

	Kontrol grubu korkulu bağ.			Deney grubu kayıtsız bağ.			P
	n	Ort.	S	n	Ort.	S	
İYÖ(toplam)	7	84,4	18,9	26	69,9	17,9	0,03
İYÖ(nedensel)	7	45,2	7,2	26	38,7	8,3	0,01

Kontrol grubu korkulu bağlanan anne babalar ile deney grubu kayıtsız bağlananlar arasında ölçeklere göre ilişkili bakıldığında toplam yükleme, nedensel yükleme, açısından istatistiksel düzeyde anlamlı bir farklılığa rastlanmıştır ($p<0,05$). Buna göre kontrol grubundaki korkulu bağlanan anne babaların ilişkideki olumsuzlukları eşine yüklemesi deney grubundaki kayıtsız bağlanan anne babalara göre daha fazladır.

Tablo 40: Kontrol grubu korkulu bağlanan anne babalar ile deney grubu güvenli bağlananlar arasında ölçeklere göre ilişki

	Kontrol grubu korkulu bağ.			Deney grubu güvenli bağ.			P
	n	Ort.	S	n	Ort.	S	
PÇE	7	100	15,3	13	86,9	23,3	0,00

Kontrol grubu korkulu bağlanan anne babalar ile deney grubu güvenli bağlananlar arasında ölçeklere göre ilişkiye bakıldığında problem çözme envanteri açısından istatistiksel düzeyde anlamlı bir farklılık vardır ($p<0,05$). Buna göre kontrol grubunda saplantılı bağlanma stiline sahip anne babaların problem çözme becerisi deney grubundaki güvenli bağlanma stiline sahip anne babalarinkine göre daha kötüdür.

Tablo 41: Kontrol grubu saplantılı bağlanan anne babalar ile kontrol grubu güvenli bağlanan anne babalar arasında ölçeklere göre ilişki

	Kontrol grubu saplantılı bağlanma stili			Kontrol grubu güvenli bağlanma stili.			P
	n	Ort.	S	n	Ort.	S	
EUÖ	32	42,3	8,5	24	47,7	6,9	0,01
Depresyon	32	9,9	10,8	24	4,04	3,6	0,00
STAI II	32	42,6	7,3	24	34,8	5,1	0,00

Kontrol grubu saplantılı bağlanan anne babalar ile kontrol grubu güvenli bağlanan anne babalar arasında ölçeklere göre ilişkiye bakıldığında evlilik uyumu, depresyon ve sürekli kaygı ölçeği açısından istatistiksel düzeyde anlamlı bir farklılığa rastlanmıştır ($p<0,05$). Buna göre saplantılı bağlanan anne babaların evlilik uyumu güvenli bağlanan anne babalarinkine göre daha düşükken, depresyonları ve süreklilik kaygıları daha yüksektir. Ayrıca yüklenme toplam, sorumluluk yüklenme ve nedensel yüklenme değerleri kritik değere yakındır.

Tablo 42: Kontrol grubu saplantılı bağlanan anne babalar ile deney grubu korkulu bağlanan anne babalar arasında ölçeklere göre ilişki

	n	Kontrol grubu saplantılı bağ.		Deney grubu korkulu bağ.			p
		Ort.	S	N	Ort.	S	
PÇE	32	82,7	22,4	16	95,4	27,5	0,02
Depresyon	32	9,9	10,8	16	18,3	9,02	0,00
STAI II	32	42,6	7,3	16	48,1	8,1	0,03

Kontrol grubu saplantılı bağlanan anne babalar ile deney grubu korkulu bağlanan anne babalar arasında ölçeklere göre ilişkiye bakıldığında problem çözme envanteri, depresyon ve süreklilik kaygı ölçeği açısından istatistiksel düzeyde anlamlı bir farklılığa rastlanmıştır ($p<0,05$). Buna göre kontrol grubundaki saplantılı bağlanan anne babalar deney grubundaki korkulu bağlanan anne babalara göre depresyonları, süreklilik kaygıları daha düşük düzeydedir. Ayrıca kontrol grubundaki saplantılı bağlananların problem çözme becerileri deney grubundaki korkulu bağlanan anne babalara göre daha iyidir.

Tablo 43: Kontrol grubunda saplantılı bağlanma stiline sahip anne babalar ile deney grubunda saplantılı bağlanma stiline sahip anne babalar arasında ölçeklere göre ilişki

	n	Kontrol grubu saplantılı bağ.		Deney grubu saplantılı bağ.			p
		Ort.	S	N	Ort.	S	
Depresyon	32	9,9	10,8	35	16,05	10,2	0,00
STAI I	32	34,6	9	35	45,7	9,6	0,00

Kontrol grubunda saplantılı bağlanma stiline sahip anne babalar ile deney grubunda saplantılı bağlanma stiline sahip anne babalar arasında ölçeklere göre ilişkiye bakıldığında depresyon ve durumluluk kaygı düzeyleri açısından gruplar arasında istatistiksel düzeyde anlamlı bir farklılığa rastlanmıştır ($p<0,05$). Buna göre kontrol grubundaki saplantılı

bağlanma stiline sahip anne babaların depresyon ve durumluk kaygısı deney grubundaki saplantılı bağlanma stiline sahip anne babalarinkine göre daha düşüktür.

Tablo 44: Kontrol grubunda saplantılı bağlanma stiline sahip anne babalar ile deney grubunda kayıtsız bağlanma stiline sahip anne babalar arasında ölçeklere göre ilişki

	Kontrol grubu saplantılı bağlanma stili			Deney grubu kayıtsız bağlanma stili.			P
	n	Ort.	S	n	Ort.	S	
İYÖ (nedensel)	32	41,7	8,3	26	35,6	9,05	0,00

Kontrol grubunda saplantılı bağlanma stiline sahip anne babalar ile deney grubunda kayıtsız bağlanma stiline sahip anne babalar arasında ölçeklere göre ilişkiye bakıldığında nedensel yükleme puanı açısından istatistiksel düzeyde anlamlı bir farklılığa rastlanmıştır ($p<0,05$). Buna göre kontrol grubunda saplantılı bağlanma stiline sahip olan anne babaların ilişkideki olumsuzlukları eşine nedensel yüklemeleri deney grubunda kayıtsız bağlanma stiline sahip anne babalara göre daha yüksektir.

Tablo 45: Kontrol grubunda saplantılı bağlanma stiline sahip anne babalar ile deney grubunda güvenli bağlanma stiline sahip olan anne babalar arasında ölçeklere göre ilişki

	Kontrol grubu saplantılı bağlanma stili			Deney grubu güvenli bağlanma stili.			P
	n	Ort.	S	n	Ort.	S	
STAI II	32	42,6	7,3	13	37,2	5,5	0,01

Kontrol grubunda saplantılı bağlanma stiline sahip anne babalar ile deney grubunda güvenli bağlanma stiline sahip olan anne babalar arasında ölçeklere göre ilişkiye bakıldığında süreklilik kaygı açısından istatistiksel düzeyde anlamlı bir farklılığa rastlanmıştır ($p<0,05$). Buna göre kontrol grubundaki saplantılı bağlanma stiline sahip anne babaların süreklilik kaygısı deney grubundaki güvenli bağlanma stiline sahip olan anne babalara göre daha yüksektir.

Tablo 46: Kontrol grubundaki kayıtsız bağlanma stiline sahip olan anne babalar ile kontrol grubundaki güvenli bağlanma stiline sahip olan anne babalar arasında ölçeklere göre ilişki

	Kontrol grubu kayıtsız bağlanma stili			Kontrol grubu güvenli bağlanma stili.			P
	n	Ort.	S	n	Ort.	S	
EUÖ	7	42,6	8,7	24	47,7	6,9	0,02
PÇE	7	86,0	25,1	24	75	22,4	0,03
Depresyon	7	9,7	7,1	24	4,04	3,6	0,00
STAI I	7	36,7	9,05	24	31,4	6,8	0,04
STAI II	7	4,01	7,3	24	34,8	5,1	0,00

Kontrol grubundaki kayıtsız bağlanma stiline sahip olan anne babalar ile kontrol grubundaki güvenli bağlanma stiline sahip olan anne babalar arasında ölçeklere göre ilişkiye bakıldığında evlilik uyumu, problem çözme envanteri, depresyon, durumluluk ve süreklilik kaygı ölçekleri açısından istatistiksel düzeyde anlamlı bir farklılığa rastlanmıştır ($p < 0,05$). Buna göre kayıtsız bağlanma stiline sahip olan anne babaların depresyon, durumluluk ve süreklilik kaygı düzeyi güvenli bağlanma stiline sahip olan anne babalara göre daha yüksekken, evlilik uyumları ve problem çözme becerileri daha düşüktür.

Tablo 47: Kontrol grubundaki kayıtsız bağlanma stiline sahip olan anne babalar ile deney grubundaki korkulu bağlanma stiline sahip olan anne babalar arasında ölçeklere göre ilişki

	Kontrol grubu kayıtsız bağlanma stili			Deney grubu korkulu bağlanma stili.			P
	n	Ort.	S	n	Ort.	S	
Depresyon	27	9,7	7,1	16	13,5	18,7	0,00
STAI II	27	40,1	7,3	16	48,1	8,1	0,00

Kontrol grubundaki kayıtsız bağlanma stiline sahip olan anne babalar ile deney grubundaki korkulu bağlanma stiline sahip olan anne babalar arasında ölçeklere göre

ilişkiye bakıldığında depresyon ve süreklilik kaygı ölçekleri açısından istatistiksel düzeyde anlamlı bir farklılığa rastlanmıştır ($p<0,05$). Buna göre kontrol grubundaki kayıtsız bağlanma stiline sahip olan anne babaların depresyon ve süreklilik kaygıları korkulu bağlanma stiline sahip olan anne babalara göre daha düşüktür.

Tablo 48: Kontrol grubundaki kayıtsız bağlanma stiline sahip olan anne babalar ile deney grubundaki saplantılı bağlanma stiline sahip olan anne babalar arasında ölçeklere göre ilişki

	Kontrol grubu kayıtsız bağlanma stili			Deney grubu saplantılı bağlanma stili.			P
	n	Ort.	S	n	Ort.	S	
İYÖ (toplam)	27	69,9	17,08	35	81,6	21,2	0,01
İYÖ (nedensel)	27	38,7	8,3	35	44,8	10,1	0,02
Depresyon	27	9,7	7,1	35	16,05	10,2	0,00
STAI I	27	36,7	9,05	35	45,7	9,6	0,00
STAI II	27	40,1	7,3	35	45,4	8,8	0,01

Kontrol grubundaki kayıtsız bağlanma stiline sahip olan anne babalar ile deney grubundaki saplantılı bağlanma stiline sahip olan anne babalar arasında ölçeklere göre ilişkiye bakıldığında toplam yükleme, nedensel yükleme, depresyon, durumluluk ve süreklilik kaygı ölçekleri açısından istatistiksel düzeyde anlamlı bir farklılığa rastlanmıştır ($p<0,05$). Buna göre kontrol grubundaki kayıtsız bağlanan anne babaların olumsuzlukları eşe yükleme, nedensel yükleme, depresyon, problem çözme, durumluluk, süreklilik kaygı puanları deney grubundaki saplantılı bağlanma stiline sahip olan anne babalara göre daha düşük düzeydedir.

Tablo 49: Kontrol grubundaki güvenli bağlanma stiline sahip anne babalar ile deney grubundaki korkulu bağlanma stiline sahip olan anne babalar arasında ölçeklere göre ilişki

	Kontrol grubu güvenli bağlanma stili			Deney grubu korkulu bağlanma stili.			P
	n	Ort.	S	n	Ort.	S	
EUÖ	24	47,7	6,9	16	36,5	9,5	0,00
İYÖ (toplam)	24	65,5	10,5	16	81,1	23,7	0,01
İYÖ (nedensel)	24	37,6	7,9	16	44,3	11,5	0,03
İYÖ(sorumluluk)	24	27,9	6,7	16	36,7	13,0	0,00
PÇE	24	75,0	22,4	16	95,4	27,5	0,00
Depresyon	24	4,04	3,6	16	18,3	9,02	0,00
STAI I	24	31,4	6,8	16	41,6	13,7	0,01
STAI II	24	34,8	5,1	16	48,1	8,1	0,00

Kontrol grubundaki güvenli bağlanma stiline sahip anne babalar ile deney grubundaki korkulu bağlanma stiline sahip olan anne babalar arasında ölçeklere göre ilişkiye bakıldığında evlilik uyumu, toplam yükleme, nedensel yükleme, problem çözme, depresyon, sorumluluk ve süreklilik kaygı ölçekleri açısından istatistiksel düzeyde anlamlı bir farklılığa rastlanmıştır ($p<0,05$). Buna göre kontrol grubundaki güvenli bağlanma stiline sahip olan anne babaların toplam yükleme, nedensel yükleme, sorumluluk yükleme, depresyon, sorumluluk ve süreklilik kaygıları deney grubundaki korkulu bağlanma stiline sahip olan anne babalara göre daha düşükken evlilik uyumları ve problem çözme becerileri daha iyidir.

Tablo 50: Kontrol grubundaki güvenli bağlanma stiline sahip olan anne babalar ile deney grubundaki saplantılı bağlanma stiline sahip olan anne babalar arasında ölçeklere göre ilişki

	Kontrol grubu güvenli bağlanma stili			Deney grubu saplantılı bağlanma stili.			P
	n	Ort.	S	n	Ort.	S	
EUÖ	24	47,7	6,9	35	40,7	11,3	0,00
İYÖ (toplam)	24	65,5	10,5	35	81,6	21,2	0,00
İYÖ (nedensel)	24	37,6	7,9	35	44,8	10,1	0,00
İYÖ(sorumluluk)	24	27,9	6,7	35	36,8	12,5	0,00
Depresyon	24	4,04	3,6	35	16,0	10,2	0,00
STAI I	24	31,4	6,8	35	45,7	9,6	0,00
STAI II	24	34,8	5,1	35	45,4	8,8	0,00

Kontrol grubundaki güvenli bağlanma stiline sahip olan anne babalar ile deney grubundaki saplantılı bağlanma stiline sahip olan anne babalar arasında ölçeklere göre ilişkiye bakıldığında evlilik uyumu, toplam yükleme, nedensel yükleme, sorumluluk yükleme, depresyon, durumluluk ve süreklilik kaygı ölçekleri açısından istatistiksel düzeyde anlamlı bir farklılığa rastlanmıştır ($p<0,05$). Buna göre kontrol grubundaki güvenli bağlanma stiline sahip olan anne babaların ilişkideki olumsuzlukları eşine yüklemesi, nedensel yükleme, sorumluluk yükleme, depresyon, durumluluk ve süreklilik kaygıları deney grubundaki saplantılı bağlanma stiline sahip olan anne babalara göre daha düşükken evlilik uyumları daha yüksektir.

Tablo 51: Kontrol grubundaki güvenli bağlanma stiline sahip olan anne babalar ile deney grubundaki kayıtsız bağlanma stiline sahip olan anne babalar arasında ölçeklere göre ilişki

	Kontrol grubu güvenli bağlanma stili			Deney grubu kayıtsız bağlanma stili.			P
	n	Ort.	S	n	Ort.	S	
PÇE	24	47,7	6,9	26	86,9	23,2	0,01
Depresyon	24	4,04	3,6	26	13,5	18,7	0,00
STAI I	24	31,4	6,8	26	39,0	10,8	0,00
STAI II	24	34,8	5,1	26	41,8	10,3	0,01

Kontrol grubundaki güvenli bağlanma stiline sahip olan anne babalar ile deney grubundaki kayıtsız bağlanma stiline sahip olan anne babalar arasında ölçeklere göre ilişkiye bakıldığında problem çözme envanteri, depresyon, durumluluk ve süreklilik kaygı ölçekleri açısından istatistiksel düzeyde anlamlı bir farklılığa rastlanmıştır ($p<0,05$). Ayrıca evlilik uyumu açısından kritik değere yakındır. Buna göre kontrol grubundaki güvenli bağlanma stiline sahip olan anne babaların depresyon, durumluluk ve süreklilik kaygıları deney grubundaki kayıtsız bağlanma stiline sahip olan anne babalara göre daha düşükken problem çözme becerileri daha yüksektir.

Tablo 52: Kontrol grubundaki güvenli bağlanma stiline sahip olan anne babalar ile deney grubundaki güvenli bağlanma stiline sahip olan anne babalar arasında ölçeklere göre ilişki

	Kontrol grubu güvenli bağlanma stili			Deney grubu güvenli bağlanma stili.			P
	n	Ort.	S	n	Ort.	S	
Depresyon	24	4,04	3,6	13	8,0	6,1	0,02

Kontrol grubundaki güvenli bağlanma stiline sahip olan anne babalar ile deney grubundaki güvenli bağlanma stiline sahip olan anne babalar arasında ölçeklere göre ilişkiye bakıldığında depresyon ölçeği açısından istatistiksel düzeyde anlamlı bir farklılığa rastlanmıştır ($p<0,05$). Buna göre kontrol grubundaki güvenli bağlanma stiline sahip olan

anne babaların depresyon düzeyleri deney grubundaki güvenli bağlanma stiline sahip olan anne babalara göre daha düşüktür.

Tablo 53: Deney grubundaki korkulu bağlanma stiline sahip olan anne babalar ile deney grubundaki saplantılı bağlanma stiline sahip olan anne babalar arasında ölçeklere göre ilişki

	Deney grubu korkulu bağlanma stili			Deney grubu saplantılı bağlanma stili.			P
	n	Ort.	S	n	Ort.	S	
PÇE	16	95,4	27,5	35	82,0	25,3	0,02

Deney grubundaki korkulu bağlanma stiline sahip olan anne babalar ile deney grubundaki saplantılı bağlanma stiline sahip olan anne babalar arasında ölçeklere göre ilişkiye bakıldığında problem çözme envanteri açısından istatistiksel düzeyde anlamlı bir farklılığa rastlanmıştır ($p < 0,05$). Buna göre deney grubundaki korkulu bağlanma stiline sahip olan anne babaların problem çözme becerileri deney grubundaki saplantılı bağlanma stiline sahip olan anne babalara göre daha düşüktür.

Tablo 54: Deney grubundaki korkulu bağlanma stiline sahip olan anne babalar ile deney grubundaki kayıtsız bağlanma stiline sahip olan anne babalar arasında ölçeklere göre ilişki

	Deney grubu korkulu bağlanma stili			Deney grubu kayıtsız bağlanma stili			P
	n	Ort.	S	n	Ort.	S	
İYÖ(toplam)	16	81,1	23,7	26	65,8	17,9	0,04
İYÖ(nedensel)	16	44,3	11,5	26	35,6	9,05	0,00
Depresyon	16	18,3	9,0	26	13,5	18,7	0,02

Deney grubundaki korkulu bağlanma stiline sahip olan anne babalar ile deney grubundaki kayıtsız bağlanma stiline sahip olan anne babalar arasında ölçeklere göre

ilişkiye bakıldığında toplam yükleme, nedensel yükleme ve depresyon açısından istatistiksel düzeyde anlamlı bir farklılığa rastlanmıştır ($p<0,05$). Buna göre deney grubundaki korkulu bağlanma stiline sahip olan anne babaların ilişkideki olumsuzlukları eşine yüklemesi, nedensel yükleme, depresyonu deney grubundaki kayıtsız bağlanma stiline sahip olan anne babalara göre daha yüksektir.

Tablo 55 Deney grubundaki korkulu bağlanma stiline sahip olan anne babalar ile deney grubundaki güvenli bağlanma stiline sahip olan anne babalar arasında ölçeklere göre ilişki

	Deney grubu korkulu bağlanma stili			Deney grubu güvenli bağlanma stili			P
	n	Ort.	S	n	Ort.	S	
EUÖ	16	36,5	9,5	26	44,6	12,2	0,01
PÇE	16	95,4	27,5	26	77,3	11,0	0,00
Depresyon	16	18,3	9,0	26	8	6,1	0,00
STAI II	16	48,1	8,1	26	37,2	5,5	0,00

Deney grubundaki korkulu bağlanma stiline sahip olan anne babalar ile deney grubundaki güvenli bağlanma stiline sahip olan anne babalar arasında ölçeklere göre ilişkiye bakıldığında evlilik uyumu, problem çözme envanteri, depresyon ve süreklilik kaygı açısından istatistiksel düzeyde anlamlı bir farklılığa rastlanmıştır ($p<0,05$). Buna göre deney grubundaki korkulu bağlanma stiline sahip olan anne babaların evlilik uyumu, problem çözme becerileri deney grubundaki güvenli bağlanma stiline sahip olan anne babalara göre daha düşükken, depresyon ve süreklilik kaygıları daha yüksektir.

Tablo 56: Deney grubundaki saplantılı bağlanma stiline sahip olan anne babalar ile deney grubundaki kayıtsız bağlanma stiline sahip olan anne babalar arasında ölçeklere göre ilişki

	Deney grubu saplantılı bağlanma stili			Deney grubu kayıtsız bağlanma stili			P
	n	Ort.	S	n	Ort.	S	
İYÖ(toplam)	35	81,6	21,2	26	65,8	17,9	0,00
İYÖ(nedensel)	35	44,8	10,1	26	35,6	9,05	0,00
STAI I	35	45,7	9,6	26	39,0	10,8	0,02

Deney grubundaki saplantılı bağlanma stiline sahip olan anne babalar ile deney grubundaki kayıtsız bağlanma stiline sahip olan anne babalar arasında ölçeklere göre ilişkiye bakıldığında toplam yüklenme, nedensel, durumluluk kaygı açısından istatistiksel düzeyde anlamlı bir farklılığa rastlanmıştır ($p<0,05$). Buna göre deney grubundaki saplantılı bağlanma stiline sahip olan anne babaların ilişkideki olumsuzlukları eşine yüklemesi, nedensel yüklenme, durumluluk kaygı puanları deney grubundaki kayıtsız bağlanma stiline sahip olan anne babalara göre daha yüksektir.

Tablo 57: Deney grubundaki saplantılı bağlanma stiline sahip olan anne babalar ile deney grubundaki güvenli bağlanma stiline sahip olan anne babalar arasında ölçeklere göre ilişki

	Deney grubu saplantılı bağlanma stili			Deney grubu güvenli bağlanma stili			P
	n	Ort.	S	n	Ort.	S	
Depresyon	35	16,0	10,2	13	8,0	6,1	0,00
STAI I	35	45,7	9,6	13	36,1	10,9	0,00
STAI II	35	45,4	8,8	13	37,2	5,5	0,00

Deney grubundaki saplantılı bağlanma stiline sahip olan anne babalar ile deney grubundaki güvenli bağlanma stiline sahip olan anne babalar arasında ölçeklere göre ilişkiye bakıldığında depresyon, durumluluk ve süreklilik kaygı açısından istatistiksel düzeyde anlamlı bir farklılığa rastlanmıştır ($p<0,05$). Buna göre deney grubundaki

saplantılı bağlanma stiline sahip olan anne babaların depresyon, durumluluk ve süreklilik kaygıları deney grubundaki güvenli bağlanma stiline sahip olan anne babalara göre daha yüksektir.

6. Gruplara Göre Ölçekler Arası Korelasyon

6.1. Kontrol Grubu İçin Ölçekler Arası Korelasyon

Kontrol grubu için ölçekler arasındaki ilişkiye baktığımızda YİYE Kaçınma boyutuyla problem çözme envanteri ($r=0,29$; $p<0,05$) arasında pozitif yönde bir ilişki vardır. Yani yakınlıktan kaçınma arttıkça problem çözme envanterinden elde edilen puanda artmaktadır (Tablo 58).

YİYE kaygı boyutu ile toplam yükleme ($r=0,31$; $r<0,05$), nedensel yükleme ($r=0,32$; $p<0,05$), sorumluluk yükleme ($r=0,23$; $p<0,05$), depresyon ($r=0,26$; $p<0,05$) ve süreklilik kaygı ($r= 0,38$; $p<0,05$) ölçekleri arasında pozitif bir ilişki vardır. Yani ilişkideki kaygı arttıkça eşe yükleme, depresyon ve süreklilik kaygı artmaktadır.

Kontrol grubunda EUÖ ile toplam yükleme ($r= -0,51$; $p<0,05$), nedensel yükleme ($r= -0,33$; $p<0,05$), sorumluluk yükleme ($r= -0,05$; $p<0,05$), depresyon ($r= -0,42$; $p<0,05$) durumluluk ($r= -0,22$; $p<0,05$) ve süreklilik kaygı ($r= -0,22$; $p<0,05$) ölçekleri arasında negatif bir ilişki bulunmuştur. Buna göre evlilik uyumu arttıkça toplam yükleme, nedensel yükleme, sorumluluk yükleme, depresyon, durumluluk ve süreklilik kaygı azalmaktadır.

Kontrol grubunda İYÖ toplam puanı ile nedensel yükleme ($r=0,88$; $p<0,05$), sorumluluk yükleme ($r= 0,81$, $p<0,05$), depresyon ($r=0,35$; $p<0,05$), durumluluk ($r=0,34$; $p<0,05$) ve süreklilik kaygı ($r= 0,36$; $p<0,05$) ölçekleri arasında pozitif yönde bir ilişki vardır. İlişkide yükleme biçimi arttıkça nedensel yükleme, sorumluluk yükleme, depresyon, durumluluk ve süreklilik kaygı artmaktadır. İYÖ ile problem çözme envanteri ($r= 0,22$; $p<0,05$) arasında pozitif bir ilişki vardır. Yükleme biçimi arttıkça problem çözme envanterinden elde edilen puan artmaktadır.

Kontrol grubunda problem çözme envanteri ile YİYE kaçınma boyutu ($r=0,29$; $p<0,05$), toplam yükleme ($r=0,22$; $p<0,05$) , sorumluluk yükleme ($r=0,32$; $p<0,05$),

durumluk ($r=0,27$; $p<0,05$) ve süreklilik kaygı ($r= 0,28$; $p<0,05$) ölçekleri arasında pozitif bir ilişki bulunmuştur. Problem çözme envanterinden alınan puanlar arttıkça toplam yüklenme, sorumluluk yüklenme, durumluluk ve süreklilik kaygı artmaktadır.

Kontrol grubunda BDÖ ile YİYE kaygı boyutu ($r=0,26$; $p<0,05$), toplam yüklenme ($r= 0,35$; $p<0,05$), nedensel yüklenme ($r=0,29$; $p<0,05$), sorumluluk yüklenme ($r=0,30$; $p<0,05$), durumluluk ($r=0,45$; $p<0,05$) ve süreklilik kaygı ($r=0,49$; $p<0,05$) ölçekleri arasında pozitif bir korelasyon vardır. Yani depresyon arttıkça ilişkideki kaygı, toplam yüklenme, nedensel yüklenme, sorumluluk yüklenme, durumluluk ve süreklilik kaygı artmaktadır. Ayrıca depresyon ile evlilik uyumu ($r= -0,42$; $p<0,05$) arasında negatif bir ilişki vardır.

Durumluluk kaygı ile süreklilik kaygı ($r=0,69$; $p<0,05$) arasında pozitif bir ilişki vardır. Yani durumluluk kaygı arttıkça süreklilik kaygıda artmaktadır.

6.2. Deney Grubu İçin Ölçekler Arası Korelasyon

Deney grubunun YİYE kaçınma boyutu ile problem çözme envanteri ($r= 0,28$; $p<0,05$) arasında pozitif yönde ilişkili bulunmuştur. YİYE kaygı boyutu ile yüklenme toplam puanı ($r=0,26$; $p<0,05$), nedensel yüklenme($r=0,26$; $p<0,05$), STAI II ($r=0,36$; $p<0,05$) ölçekleri arasında pozitif yönde bir ilişki vardır.

Deney grubunda EUÖ ile yüklenme toplam puanı ($r= -0,55$; $p<0,05$), nedensel yüklenme ($r= -0,54$; $p<0,05$), sorumluluk yüklenme ($r= -0,42$; $p<0,05$), durumluluk ($r= -0,25$; $p<0,05$) ve süreklilik kaygı ($r= -0,27$; $p<0,05$) puanları arasında negatif yönde bir ilişki vardır. Buna göre evlilik uyumu arttıkça toplam yüklenme, nedensel yüklenme, sorumluluk yüklenme, durumluluk ve süreklilik kaygı azalmaktadır.

İYÖ toplam puanı ile nedensel yüklenme ($r=0,92$; $p<0,05$), sorumluluk yüklenme ($r=0,75$; $p<0,05$) , durumluluk ($r= 0,28$; $p<0,05$) ve süreklilik kaygı ($r=0,22$; $p<0,05$) ölçekleri arasında pozitif yönde bir ilişki vardır. İlişkide yüklenme biçimi arttıkça nedensel yüklenme, sorumluluk yüklenme, durumluluk ve süreklilik kaygı artmaktadır.

Problem çözme envanteri ile YİYE kaçınma boyutu ($r=0,28$; $p<0,05$), arasında pozitif bir ilişki bulunmuştur. Problem çözme envanterinden alınan puanlar arttıkça YİYE

kaçınma boyutu, boyutundan elde edilen puanlar artmaktadır. Problem çözme ile sorumluluk yükleme ($r = -0,25$; $p < 0,05$) ve depresyon ($r = -0,34$; $p < 0,05$) arasında negatif yönde bir ilişki vardır. Buna göre problem çözme envanterinden elde edilen puanlar arttıkça depresyon ve sorumluluk yükleme puanı azalmaktadır.

BDÖ ile sorumluluk yükleme ($r = 0,35$; $p < 0,05$), durumluk ($r = 0,30$; $p < 0,05$) ve süreklilik kaygı ($r = 0,39$; $p < 0,05$) ölçekleri arasında pozitif bir korelasyon vardır. Yani depresyon arttıkça sorumluluk yükleme, durumluluk ve süreklilik kaygı artmaktadır.

Durumluluk kaygı ile süreklilik kaygı ($r = 0,48$; $p < 0,05$) arasında pozitif bir ilişki vardır. Yani durumluk kaygı arttıkça süreklilik kaygıda artmaktadır.

Tablo 58: Kontrol Grubu İçin Ölçekler Arası Korelasyon

	YİYE kaç		YİYE kay		EUÖ		İYÖ(Top)		İYÖ(nedensel)		İYÖ(sorumluluk)		PÇE		Depresyon		Anksiyete 1		Anksiyete 2	
	r	p	r	p	r	P	R	p	r	p	r	p	r	p	r	p	r	p	r	p
YİYEkaç	1		.75	.48	-.19	.06	.10	.30	-.05	.66	.12	.23	.29	.00	.12	.26	.16	.12	.17	.10
YİYE kay	.75	.48	1		-.19	.06	.31	.00	.32	.00	.23	.02	.19	.06	.26	.01	.18	.08	.38	.00
EUÖ	-.19	.06	-.19	.06	1		-.51	.00	-.33	.00	.51	.00	-.17	.10	-.42	.00	-.22	.03	-.22	.00
İYÖ(top)	.10	.30	.31	.00	-.51	.00	1		.81	.00	.88	.00	.22	.03	.35	.00	.34	.00	.36	.00
İYÖ(nedensel)	-.05	.66	.32	.00	-.33	.00	.81	.00	1		.45	.00	-.03	.76	.29	.00	.12	.22	.18	.07
İYÖ(sorumluk)	.12	.23	.23	.02	.51	.00	.88	.00	.45	.00	1		.32	.00	.30	.00	.43	.00	.40	.00
PÇE	.29	.00	.19	.06	-.17	.10	.22	.03	-.03	.76	.32	.00	1		-.54	.61	.27	.00	.28	.00
Depresyon	.12	.26	.26	.01	-.42	.00	.35	.00	.29	.00	.30	.00	-.54	.61	1		.45	00	.49	.00
Anksiyete 1	.16	.12	.18	.08	-.22	.03	.34	.00	.12	.22	.43	.00	.27	.00	.45	00	1		.69	.00
Anksiyete 2	.17	.10	.38	.00	-.22	.00	.36	.00	.18	.07	.40	.00	.28	.00	.49	.00	.69	.00	1	

Tablo 59:Deney Grubu İçin Ölçekler Arası Korelasyon

	YİYE kaç		YİYE kay		EUÖ		İYÖ(Top)		İYÖ(nedensel)		İYÖ(sorumluluk)		PÇE		Depresyon		Anksiyete 1		Anksiyete 2	
	r	p	r	p	r	p	R	p	r	p	r	p	r	p	r	p	r	p	r	p
YİYEkaç	1		-.62	.56	-.20	.05	.04	.70	-.06	.55	.04	.65	.28	.00	.06	.55	.08	.42	.13	.21
YİYE kay	-.62	.56	1		-.18	.08	.26	.01	.26	.01	.06	.54	.13	.19	.19	.07	.13	.21	.36	.00
EUÖ	-.20	.05	-.18	.08	1		-.55	.00	-.54	.00	-.42	.00	.02	.78	-.16	.11	-.25	.01	-.27	.00
İYÖ(top)	.04	.70	.26	.01	-.55	.00	1		.92	.00	.75	.00	-.08	.45	.13	.21	.28	.00	.22	.03
İYÖ(nedensel)	-.06	.55	.26	.01	-.54	.00	.92	.00	1		.62	.00	-.08	.40	.14	.17	.23	.02	.22	.03
İYÖ(sorumluk)	.04	.65	.06	.54	.42	.00	.75	.00	.62	.00	1		-.25	.01	.35	.00	.21	.03	.16	.11
PÇE	.28	.00	.13	.19	.02	.78	-.08	.45	-.08	.40	-.25	.01	1		-.34	.00	-.00	.93	.15	.13
Depresyon	.06	.55	.19	.07	-.16	.11	.13	.21	.14	.17	.35	.00	.34	.00	1		.30	00	.39	00
Anksiyete 1	.08	.42	.13	.21	-.25	.01	.28	.00	.23	.02	.21	.03	-.00	.93	.30	00	1		.48	.00
Anksiyete 2	.13	.21	.36	.00	-.27	.00	.22	.03	.22	.03	.16	.11	.15	.13	.39	00	.48	.00	1	

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu çalışmanın amacı Uludağ Üniv.Tıp Fak. Çocuk Ruh Sağlığı ve Hastaları ABD'na başvurup depresyon ve anksiyete tanısı almış çocuklar ile aynı üniversitenin Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları ABD genel polikliniğine başvurup klinik açıdan depresyon ve anksiyetesi olmayan çocukların anne babalarını çeşitli değişkenler açısından incelemek, bağlanma stillerine göre evlilik uyumlarının nasıl olduğunu ve gruplar arasında farklılık olup olmadığını belirlemektir. Aynı zamanda depresyon, anksiyete, problem çözme becerileri ve ilişkide yükleme biçimlerinin nasıl olduğunu bilmenin evlilik uyumlarını anlamak için yararlı olacağı düşünülmüştür.

Örnekleme oluşturan çocukların sayısı 90'dır. Anne babalardan çocuklarını da değerlendirmeleri istenmiştir. Yaş, eğitim durumu, anneden ayrı yaşadığı dönem olup olmadığı değişkenlerine göre gruplar arasında farklılığa rastlanmıştır ($p<0,05$). Kontrol grubundaki çocukların ortalama yaşı 10,2 iken, deney grubunu oluşturan çocukların ortalama yaşı 14'dür. Kontrol grubundaki çocuklarda okula gitmeyen grup daha fazla temsil edilirken, deney grubunda lise öğrencileri daha fazladır. Yani deney grubunda ergenler daha fazla ağırlıktadır. Bu durum çocukların depresyonu ergenlik dönemine bağlı olarak ortaya çıkan bir bocalamanın sonucu mu yoksa anne babanın evlilik niteliğinden mi kaynaklanıyor sorusunu aklımıza getirebilir. Deney grubundaki çocuklarda ailesinden ayrı yaşadığı dönem olan çocukların sayısı kontrol grubuna göre daha fazladır. Aileden ayrı yaşamış olan çocuk ailesi tarafından istenmediği önemsenmediğini düşünebilir. Böylelikle de kendilik değeri daha düşük ve hayata karşı bakış açısı daha olumsuz olabilir. Hem deney hem de kontrol grubundaki çocukların çoğu ilk çocuktur ve çoğu istenen bir gebeliktir.

Örnekleme birbiriyle evli olan 90 kadın ve 90 erkek olmak üzere toplam 180 kişiden oluşmaktadır. Bunlardan 45 kadın ve erkek çifti deney grubunu, 45 kadın ve erkek çifti de kontrol grubunu oluşturmaktadır. Aylık gelir düzeyi, evlenme yaşı, eşler arası yaş farkı açısından gruplar arasında farklılık bulunamamıştır. Kontrol grubunun ortalama aylık geliri 1481YTL, evlenme yaşı 23,4 , yaş farkı ise 3,9 yaştır. Deney grubundaki katılımcıların ortalama aylık geliri 1114YTL, evlenme yaşı 23,6 , yaş farkı 4,7'dir. Eğitim düzeyi, yaş ve evlilik yılı açısından gruplara bakıldığında kontrol grubunda üniversite mezunu olanların sayısı deney grubunda ise ilköğretim mezunu sayısı daha fazladır.

Kontrol grubunun ortalama yaşı 37 , deney grubunun ortalama yaşı 42 'dir. Kontrol grubunun ortalama evlilik yılı 14 yıl, deney grubununki ortalama 18 yıldır. Bu açıdan gruplar arasında farklılık vardır ($p<0,05$). Evlilik yılı açısından gruplar arasında farklılık olmasına rağmen aslında her iki grup da 10 seneyi aşkın bir evlilik deneyimine sahiptir.

Depresyon, anksiyete, evlilik uyumu, problem çözme ve ilişkide yükleme ölçeklerine göre kontrol ve deney grubu arasındaki ilişkiye bakıldığında sadece depresyon ve anksiyete ölçeklerinde gruplar arasında anlamlı bir farklılığa rastlanmıştır ($p<0,05$). Buna göre kontrol grubundaki anne babaların depresyonu deney grubundaki anne babalara göre daha düşüktür. Her iki grupta da kadınların depresyon düzeyi erkeklere göre daha fazladır (110, 114). Ayrıca kontrol grubunun durumluluk ve sürekli kaygısı deney grubuna göre daha düşüktür. Benzer sonuç Toros'un (115) çalışmasında da elde edilmiştir. Toros (115) engelli çocuğa sahip olan anne babalar ile normal çocuğa sahip anne babaları depresyon, anksiyete ve evlilik uyumu açısından karşılaştırmış. Çalışma da 21'i otistik bozukluk, 11'i down Sendromu, 19'u Serebral palsi tanısı almış çocuklar ve anne babaları deney grubu olarak ve hiçbir bedensel ve zihinsel engeli olmayan 21 çocuk ve anne babaları kontrol grubu olarak alınmıştır. Sonuç olarak deney grubundaki anne babaların depresyon ve anksiyetesinin kontrol grubuna göre daha yüksek olduğunu ve Evlilik Uyum Ölçeği (EUÖ) puanı düşük olan anne babaların depresyon ve anksiyetesinin, EUÖ puanı yüksek olan anne babalarinkine göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğunu bulmuştur. Deney grubundaki anne babaların depresyonu onun çocuğuyla ve birbirleriyle olan ilişkisini etkilemektedir. Depresif ebeveyn eşine ve çocuğuna karşı daha duyarsız davranmaktadır. Özellikle çocukta, değersizlik ve suçluluk duyguları artmakta buna bağlı olarak da içe çekinme görülmektedir. Ebeveyni tarafından reddedilen çocukta birincil bakıcıya bağlanmamayı öğrenmektedir. Deney grubunda olan anne babaların çocuklarına karşı daha ilgisiz ve duyarsız olması muhtemeldir. Bu da çocukta 'ben değersizim, ben sevilmeye layık değilim' inancını doğurmakta çocuğun kendilik değerleri daha düşük olmakta kendileri, diğerleri ve dünya hakkında daha negatif beklentiler geliştirmesine neden olmaktadır (102). Gruplar arasında evlilik uyumu açısından farklılığa rastlanmamıştır.

Katılımcılarından eşini duygusal olarak yakın hissetme, fiziksel olarak çekici bulma, sevmeye, destek olma, evliliğine olan bağlılık, tartışma, ilişkiden elde edilen doyum, eşin idealdeki eşe uygunluğu gibi değişkenler açısından kendisini ve eşini değerlendirmesi

istenmiştir. Buna göre kontrol grubu deney grubuna göre kendini eşine duygusal olarak daha yakın hissetmekte, ilişkisini daha fazla doyum sağlayıcı algılamakta, eşini idealindeki eşe daha uygun bulmaktadır. Ayrıca eşinin kendisini fiziksel olarak daha çekici bulduğunu düşünmektedir. Bu değişkenler açısından kontrol grubundaki anne babalar eşlerinin daha iyi tanımlarken evlilik uyumu açısından gruplar arasında farklılık olmaması şaşırtıcıdır. Bu durum ya kişilerin kendilerini ve ilişkilerini iyi gösterme eğiliminden kaynaklanıyor ya da bu değişkenler evlilik uyumunu tanımlamıyor olabilir. Anne baba arasında bu olumlu atıfların varlığının çocukta depresyon ve anksiyete bozukluğuna karşı koruyucu olabileceği düşünülebilir.

Bu çalışmada örnekleme bağlanma stillerinin dağılımına baktığımızda 23'ü (% 12,8) korkulu, 67'si (%37,2) saplantılı, 53'ü (%29,4) kayıtsız, 37'si (%20,6) güvenli bağlanma stiline sahipti. Bu sonuç önceki çalışmalardan biraz farklıdır. Örneğin Bartholomew ve Horowitz çalışmasında (75) yaşları 18-22 arasında değişen 40 kadın ve 37 erkek psikoloji öğrencisiyle çalışmıştır. Bu çalışmadaki örneklemin % 47'sini güvenli, % 21'ini korkulu, % 14'ünü saplantılı, % 18'ini kayıtsız olarak bulmuştur. Davies (4) çalışmasında da yaşları 20-62 arasında değişen, en az 6 aydır evli, birlikte yaşayan ve sevgili olan 67 gönüllü yer almaktadır. İlişki uzunlukları 1-23 yıl arasında değişmektedir. Katılımcıların 23'ü (%34,3) güvenli, 8'i (% 11,9) korkulu, 21'i (%31,3) saplantılı, 15'i (%22,4) kayıtsız bağlanma stiline sahiptir. Bu çalışmalarda güvenli bağlanma stili en yüksek sıklıkta bulunmuştur. Ancak bizim çalışmamızda saplantılı bağlanma % 37,2 ile en fazla yer alan stildir. Bu sonuç kültürel farklılıklardan kaynaklanabilir. Sümer ve Göngür'ün (21) Ankara'da üniversitede okuyan ve seçkisiz yolla seçilen yaşları ortalama 20.62 olan 82'si kız, 41'i erkek olmak üzere toplam 123 katılımcıyla yapmış olduğu çalışmada katılımcıların 47'si (%38) güvenli, 9'u (%7) korkulu, 40'ı (%33) saplantılı, 27'si (%22) kayıtsız bağlanma stiline sahip olduğu bulunmuştur. Bu sonuçlar Bartholomew ve Horowitz çalışmasıyla tutarlıdır. Bizim çalışmamızla Sümer ve Göngür'ün çalışması arasındaki bağlanma stilleri açısından oluşan farklılığın nedeni Sümer ve Göngür'ün çalışmasında örneklem bekar öğrencilerden oluşurken çalışma grubumuz evli çiftlerden oluşmaktadır. Bu durumda sonuçlar etkilenebilir. Ayrıca Yakın İlişilerde Yaşantılar Envanterindeki (YİYE) bazı maddeler ergenler ve evli çiftler tarafından farklı yorumlanabilir. Örneğin evli çiftler aktif olarak bir ilişki içinde olduklarından ilişkiye bakış açıları bekarlara göre daha farklı olacaktır. Özellikle de bizim örnekleminimizdeki çiftler uzun yıllardır evli ve bu ilişki için çok fazla yatırım yapmış durumdadırlar. Ancak

Sümer ve Güngör'ün çalışmasındaki çiftler bekar ve sadece 41'i(%33) şuan için bir ilişki yaşamakta ve ortalama ilişki süreleri 17 aydır. Bu açıdan bağlanma stillerinde farklılık olması muhtemeldir. Ertan'ın (116) yaşları 21 ile 75 arasında, ortalama evlilik süreleri 14,63 yıl olan 70 evli çiftle yapmış olduğu çalışmasına göre de katılımcıların 53'ü (% 37.8) güvenli, 14'ü (% 10) korkulu, 68'i (% 48.5) saplantılı, 6'sı (% 3,5) kayıtsız bağlanma stiline sahiptir. Saplantılı stilin örnekleme en fazla temsil edilen olması bizim çalışmamızla tutarlıdır.

Cinsiyete göre bağlanma stilleri arasındaki ilişkiye bakıldığında gruplar arasında farklılığa rastlanmamaktadır. Feeney ve Noller'in (70) psikoloji birinci sınıfta okuyan veya bir koruyucu öğretmenlik kursuna katılan çoğunluğu bekarlardan oluşan yaşları 17-58 arasında, 162'si erkek, 212'si kadın olmak üzere toplam 374 kişiyle ve Vetere ve Myers (117) yaşları 18 ile 54 arasında değişen 209'u kadın, 50'si erkek olmak üzere toplam 259 kişiyle yapmış olduğu çalışmalarda bağlanma stilleri açısından cinsiyet farklılığına rastlanmamıştır.

Bağlanma stillerine göre gruplar arasındaki ilişkiye bakıldığında kontrol grubu ve deney grubundaki babaların bağlanma stillerinin dağılım açısından aralarında farklılığa rastlanmamaktadır. Ancak deney ve kontrol grubundaki annelerin bağlanma stillerinin dağılımı farklılık göstermektedir. Kontrol grubunda deney grubuna göre güvenli bağlanma stiline sahip annelerin oranı daha fazladır. Bu bulgu bizim beklentimizle uyumludur. Litaratürde sorunlu çocukların annelerinin daha fazla güvensiz bağlanma stillerine sahip olacağı ve çocuklarına karşı daha ilgisiz ve tutarsız davranacağı bu çocuklarında daha fazla depresyon ve anksiyetesi, daha fazla dışsallaştırılmış problemleri olacağı ve daha düşük düzeyde karşılıklı etkileşime girecekleri bildirilmiştir (101).

Bu çalışmada bağlanma stilleriyle evlilik uyumu arasındaki ilişkiye bakıldığında güvenli bağlanan bireylerin diğer 3 güvensiz bağlanma stiline göre evlilik uyumlarının daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu bulgu birçok araştırma sonucuyla tutarlıdır. Örneğin, Stackert ve Burcik'in (118) yaşları 17-28 arasında değişen 50'si erkek, 68'i kadın toplam 118 üniversite öğrencisi üzerinde bir çalışma yapmıştır. Örnekleme oluşturan bireylerinden sadece 1 tanesi şuan evli diğer bütün katılımcılar bekar. Katılımcıların ilişki uzunlukları 1 ile 84 ay arasında değişmektedir. Bu çalışmanın sonucunda güvensiz bağlanma stiline sahip bireylerin güvenli bireyler ile karşılaştırıldığında ilişki

memnuniyetinin daha düşük olduğunu bulunmuştur. Hughes, Tomcik, Gordon (104) 51 evli çiftle yapmış olduğu çalışmaya göre güvenli bağlanan kadın ve erkekler güvensiz bağlananlara göre daha az depresyon ve daha fazla evlilik uyum ve güven bildirmişlerdir. Ayrıca güvenli bağlanan erkekler daha yüksek düzeyde iletişim bildirmişlerdir. Ertan'ın çalışmasında da (116) hem kritik hem de kritik olmayan evlilik dönemlerinde her iki çiftinde güvenli bağlanma gösterdiği grup diğer gruplara göre daha fazla evlilik uyumu bildirmiştir. Literatürden farklı olarak bizim çalışmamızda cinsiyet ve gruplar arasında evlilik uyumu açısından farklılığa rastlanmamıştır. Bunda da bağlanma stillerinin dağılımı açısından gruplar arasında farklılık olmamasının etkili olduğu düşünülebilir.

Bu çalışmada bağlanma stilleriyle ilişkide yüklenme biçimleri arasındaki ilişkiye bakıldığında korkulu ve saplantılı bağlanma stillerine sahip anne babaların güvenli ve kayıtsız bağlanma stillerine sahip anne babalara göre ilişkide eşe olumsuz yüklemeler yapmaları daha fazla olasıdır. Bu iki ölçek arasındaki ilişkiye başka çalışmalarda rastlanmamıştır. Aslında bu sonuç bizim beklentimizle uyumludur. Korkulu ve saplantılı bağlanan bireylerin kendilik algıları olumsuzdur ve ilişkilerinde yeterince sevilmedikleri ve değer verilmedikleri düşünülmektedirler. Eşlerinden gerçekçi olmayacak düzeyde ilgi ve sevgi beklentileri olması muhtemeldir. Bu nedenle de eşlerinin isteklerini yeterince karşılamadığını inandıkları için ilişkileri hakkında olumsuz bir bakış açısına sahiptirler. Kayıtsız bireyler ise deneyimleri sonucu eşin ulaşılabilir ve elde edilemez olduğuna dair bir inanç geliştirmiş durumdadırlar. Bu bireyler eşe karşı reddedici ve kendi özerkliğine düşkündür. Eşten fazla beklentisi olmadığı için de olumsuz yüklemeler yapmamaları olasıdır

Bağlanma stilleriyle problem çözme becerisi arasındaki ilişkiye bakıldığında korkulu bağlanma stiline sahip bireylerin problem çözme becerisinin güvenli, saplantılı, kayıtsız bağlanma stiline sahip bireylere göre daha düşük olduğu bulunmuştur. Ayrıca kayıtsız bireylerin güvenli bireylerle karşılaştırıldığında problem çözme becerileri daha kötü bulunmuştur. Lin Shi (97) 240'ı kadın, 208'i erkek olmak üzere toplam 448 üniversite öğrencisiyle çalışmıştır. Katılımcıların şimdi ya da geçmişte ciddi bir romantik ilişki içinde olmaları şarttır. Katılımcıların ortalama ilişki uzunlukları 24 aydır. Örneklemin %12 evli, %52'si şu an ciddi bir ilişki içinde fakat bekar, % 37'si geçmişte bir ilişkisi olmuş ve bekarıdır. Bu çalışmanın sonucunda bağlanma stilleri ile problem çözümü arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Güvenli bağlanan bireyler aktif problem çözücü olmakta, kaçınan

bireyler ise problem çözme davranışı olarak kaçınmayı kullanmaktadır. Davis, Shaver ve Vernan (28) çalışmasında ise katılımcılara internet yoluyla ulaşılmış olup 1.868'i erkek, 3.380'i kadınlardan oluşmaktadır. Yaşları 15-50 arasındadır (15'den küçük ve 50'den büyük katılımcılar araştırma dışı tutulmuş çünkü yaşın çoğu değişkenle ilişki olduğu görünmüştür.). Araştırma sonucuna göre güvensiz bağlanan bireylerin işlevsel olmayan başa çıkma stratejilerini kullanmaları daha olasıdır. Yani alkol, madde kullanımı gibi yıkıcı stratejileri kullanmaları daha sık görülmektedir. Kaçınan bireyler problem çözümü esnasında başa çıkma stratejisi olarak kaçınmayı daha fazla kullanmakta, arkadaş aile desteğine ise daha az ihtiyaç duymaktadır. Kaygılı bireyler arkadaş aile desteğine ve yıkıcı başa çıkma stratejilerine daha fazla başvurumaktadırlar. Güvenli bağlanan bireyler ise arkadaş, aile desteği gibi sosyal başa çıkmayı kullanmaları daha fazla olasıdır. Ayrıca Feeney'e (81)göre güvenli bağlanan bireyler çatışma çözümü esnasında daha fazla uzlaşmacı, problem çözmeye açık ve kendini açma konusunda daha esneklerdir. Mikulincer ve ark. (88) 'a göre güvenli bağlanma önemli yaşam streslerine karşı bir kalkan oluşturmakta ve problemlere karşı olumlu bakış açısı sağlayarak kişiyi korumaktadır. Korkulu bağlanan bireylerin ise kendilik ve diğerleri algısı olumsuzdur. Kendilerinin diğerleri tarafından sevilmediği ve diğerlerinin sevmeye değmez olduğuna dair bir inançları vardır ve ilişkileri konusunda oldukça negatiftirler Bu nedenle de bu kişilerin bir problemle karşılaştığında sağlıklı bir şekilde olayı değerlendirip çözümlenmesi muhtemelen zor olacaktır. Her iki grubu bakıldığında güvenli bireylerin problem çözme becerisinin daha iyi olduğu ve daha gerçekçi başa çıkma stratejileri kullandıkları ve bu nedenle de depresyon ve kaygı düzeylerinde daha düşük olduğu göze çarpmaktadır. Güvenli bağlanan bireylerin kendiliğine, diğerlerine ve dünyaya bakış açısı olumlu ve buna bağlı olarak kendine güvenleri, kendilik değerleri daha yüksektir. Bu nedenle de karşılaştıkları olumsuzluklar karşısında bununla başa çıkabilecek gücü kendilerinde bulup, doğru baş etme mekanizmalarını kullanabilirler.

Bu çalışmada bağlanma stilleriyle depresyon arasındaki ilişkiye bakıldığında güvenli bağlanan bireylerin diğer 3 güvensiz stille karşılaştırıldığında depresyon puanı daha düşüktür. Roberts, Gotlib ve Kassel'in (119) 152 üniversite öğrencisiyle (88'i kadın, 64'ü erkek) yapmış olduğu çalışmaya göre bağlanma stilleri ve depresyon arasında güçlü bir ilişki vardır. Güvensiz bağlanma stilleri ile depresyon arasında pozitif bir ilişki bulunmuştur. Yani daha depresif aileler daha fazla güvensiz bağlanma stili bildirmişlerdir (101). Scott ve Cordova (69) 91 evli çift üzerinde bir çalışma yapmıştır. Çalışmaya

katılan erkeklerin yaşları ortalaması 40, kadınların ise 38'dir. Ortalama evlilik süreleri 11,4 yıldır. Çiftlerin % 97,7'sinin ilk evliliğidir. Bu çalışmanın sonucunda eşlerin bağlanma stilleri arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Daha fazla güvenli bağlanma bildiren eşlerin depresif belirtileri ve evlilik uyumları arasında bir ilişkiye rastlanmamış, güvenli bağlanan bireylerin daha az depresif belirti ve daha yüksek evlilik uyumu bildirdiği bulunmuştur. Murphy ve Bates (106) yaşları 18-65 arasında değişen toplam 305 kişiyle bir çalışma yapmıştır. Katılımcıların % 24'ünün yaşı 20'nin altında, %52'sinin yaşı 20 ve 40 arasındadır. % 41'i bekar, %38'inin ilk evliliğidir. % 65'i şu an yakın/ cinsel ilişki sahibidir. Katılımcıların % 11'i 3 aydan daha uzun süre bir ilişki hiç yaşamamış, % 43'ü 3 aydan uzun 1-2 ilişki yaşamış, % 31'i ise 3 aydan uzun 3-4 ilişki yaşamışlardır. İlişki durumu ve ilişki sıklığı açısından cinsiyet farkına rastlanmamıştır. Bu çalışmaya göre korkulu bireylerin %47'si, kaygılıların %35'i, kayıtsız bireylerin %13'ü, güvenlilerin %7'si depresifti. Buna göre korkulu bireyler depresyonu en yüksek olan gruptur. Bu bizim bulgumuzla da tutarlıdır. Ailenin bağlanma stili depresif belirtileriyle anlamlı olarak ilişkili olmaktadır.

Bağlanma stilleri ile kaygı arasındaki ilişkiye bakıldığında güvenli bağlanma stiline sahip bireylerin anksiyetesi diğer 3 güvensiz stile sahip bireylere göre daha azdır. Kafetsios ve Nezek (120) British Üniversitesine yeni başlayan random yöntemiyle seçilmiş toplam 50 kişiye yeni bir sosyal ortalama girdiklerinde arkadaş ve diğer ilişkilerinin nasıl olduğu sorulmuş ve bunun sonucunda saplantılı bireylerin güvenlilere göre daha fazla kaygı, daha fazla negatif duygu, bildirmişlerdir. Ayrıca kendilerini daha az açtıkları bulunmuştur.

Araştırma kullanılan ölçekler arasındaki ilişkiye baktığımızda kontrol grubunda evlilik uyum arttıkça depresyon, durumluk ve süreklilik kaygı, ilişkideki olumsuzlukları eşe yükleme azalmaktadır. İlişkideki olumsuzlukları eşe yükleme arttıkça, depresyon, problem çözme, durumluk ve süreklilik kaygıda artmaktadır. Katılımcıların problem çözme becerisi arttıkça yakınlıktan kaçınma, ilişkideki olumsuzlukları eşe yükleme, sorumluluk yükleme, durumluk ve süreklilik kaygıda azalmaktadır. Kontrol grubundaki anne babaların depresyon düzeyi arttıkça YİYE kaygı boyutu, evlilik uyumu, ilişkideki olumsuzlukları eşe yükleme, sorumluluk ve nedensel yükleme, durumluk, süreklilik kaygısı da artış göstermektedir. Deney grubunda ise EUÖ arttıkça ilişkideki olumsuzlukları eşe yükleme, nedensel yükleme, sorumluluk yükleme, durumluk ve süreklilik kaygı azalmaktadır. İlişkideki

olumsuzlukları eşe yükleme arttıkça nedensel yükleme, sorumluluk yükleme, durumluluk ve süreklilik kaygı da artış göstermektedir. Problem çözme becerisi arttıkça yakınlıktan kaçınma sorumluluk yükleme azalmakta ve depresyon düzeyi artmaktadır. problem çözme ile depresyon arasındaki ilişki şaşırtıcıdır. Katılımcıların problem çözme becerisi arttıkça doğru sağlıklı problem çözme yolları kullandıkça depresyon düzeylerinin azalacağı düşünülmektedir. Deney grubundaki anne babaların depresyon düzeyi arttıkça sorumluluk yükleme, durumluk ve süreklilik kaygı düzeyi de artış göstermektedir. Kışlak (110) doktora tezinde 112 evli kadın ve 112 evli erkekten oluşan toplam 224 gönüllü denek üzerinde çalışmıştır. Kadınların ortalama yaşı 33, erkeklerin ortalama yaşı ise 36'dır. Kadınların evlilik yılı 1 ay- 46 yıl arasında (ort. 9 yıl), erkeklerin evlik yılı 15 gün- 44 yıl arasında (ort. 9.8 yıl) değişmektedir. Bu çalışmada EUÖ'den elde edilen toplam puan ile İlişki Yükleme Ölçeği (İYÖ)'den elde edilen nedensel, sorumluluk ve toplam yükleme puanları arasındaki korelasyon değeri anlamlıdır ($p<0,05$). Buna göre eşleriyle uyumsuz olanların uyumlu olanlara göre, olumsuz eş davranışlarına karşı daha fazla yükleme yaptıkları sonucuna varılmıştır. Bu kişilerin sorumluluk yüklemesini, nedensel yüklemeden daha fazla kullandıkları belirlenmiştir. Ayrıca depresif kişilerin depresif olmayanlara göre olumsuz eş davranışlarına karşı daha fazla yükleme yaptıkları belirlenmiştir. Bu kişilerin sorumluluk yüklemesini, nedensel yüklemeden fazla kullandıkları da ortaya çıkmıştır. Ayrıca Tezer (121) çalışmaya katılmaya gönüllü 103 evli çift (206 kişi) üzerinde çalışmıştır. Çiftlerin evlilik süresi 1-36 yıl arasında değişmektedir. Bu çalışmanın sonucunda çatışmanın nedenini eşine yükleme eğiliminde olan eşlerin evlilik doyumunun daha düşük olduğu bulunmuştur. Bu bulgular bizim sonuçlarımızla da tutarlıdır. Evlilik uyumu ile depresyon arasındaki ilişkiye bakıldığında negatif bir ilişki bulunmuştur. Kastro (87) yüksek lisans tezinde 30'ar evli çiftten oluşan iki grup üzerinde çalışmıştır. Toplam denek sayısı 120'dir. Deney grubu iki yıl içinde Şişli ve Nişantaşı semtlerindeki özel psikoterapi merkezlerine ve Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesine başvurmuş kişiler arasından seçilmiştir. 25-50 yaşları arasında, evli ve depresyon tanısı almış kişiler ve eşleri örnekleme dahil edilmiştir. Kontrol grubunu oluşturan kişiler ise terapiye başvurmamış ve tanı almamış çiftler arasından rasgele seçilmiştir. Deney grubuyla yaş, gelir düzeyi ve öğrenim düzeyi esas alınarak bire bir eşlenmiştir. Bu çalışma sonucunda deney grubu için depresyon ve evlilik uyumu arasında bir ilişki görülmemiştir. Kontrol grubu için ise depresyon ve evlilik uyumu arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki görülmüştür ($p<0,05$). Yani kontrol grubunda evlilik uyumu arttıkça depresyon azalmaktadır. Ayrıca Kastro'nun çalışmasında bizim çalışmamızla da tutarlı olarak bütün

gruplar için evlilik uyumu ile kaygı arasında da negatif yönde bir ilişki bulunmuştur. Depresyon ve kaygı arasındaki ilişki Feeney ve ark.(102) çalışmasında da ele alınmış ve ikisi arasında pozitif bir ilişki bulunmuştur ($p<0,05$). Buna göre annenin kaygısı arttıkça depresyonu da artış göstermektedir. Problem çözme becerisi azaldıkça ilişkideki olumsuzlukları eşe yükleme ve kaygı düzeyi artmaktadır. Bu sonuç beklentimizle tutarlıdır. Eğer kişinin problem çözme becerisi iyi değilse sorunların nedenini kendi dışındaki faktörleri yükleme eğilimindedir. “Benden değil ondan kaynaklanıyor, o böyle olması her şey daha farklı olurdu” gibi atıflarda bulunarak ilişkinin sorumluluğunu ve sorunların kaynağını karşıya yüklemekte kendisi bu sorumluluktan kurtulmaktadır. Sonuç olarak gruplar için ölçekler arasındaki ilişkiye baktığımızda literatüre uygun sonuçlar elde edilmiştir.

Özetle çalışma sonucunda kontrol ve deney grubunu oluşturan anne babaların bağlanma stilleri arasında çok fazla da farklılaşmadıkları ancak kontrol grubundaki annelerde güvenli bağlanma daha yüksekken korkulu bağlanmanın deney grubundaki annelerde daha fazla yaygın olduğu bulunmuştur. Ayrıca güvenli bağlanan anne babaların evlilik uyumu diğer 3 güvensiz bağlanma stiline göre daha yüksektir ve depresyon anksiyete düzeyleri daha düşüktür. Korkulu ve saplantılı bağlanma stillerine sahip anne babaların güvenli ve kayıtsız bağlanma stillerine sahip anne babalara göre ilişkideki olumsuzlukları eşe yüklemeleri daha fazla olasıdır. Korkulu bağlanma stiline sahip bireylerin diğer üç stile göre problem çözme becerileri daha düşüktür. Depresyon ve anksiyete tanısı almış çocukların anne babalarında depresyon ve anksiyete daha fazla görülmektedir. Cinsiyete göre baktığımızda ise kadınlarda depresyon, anksiyete ve evlilikteki olumsuzlukları eşe yükleme eğilimi daha fazla olduğu, problem çözme becerilerinin erkeklerden daha iyi olduğu bulunmuştur.

Güvenli bağlananlar, kendilerine ve diğerlerine ilişkin olumlu bir algıya sahiptirler. Diğerlerini tarafından sevildikleri ve değer verildiklerine inanırlar ve kendileri de diğerlerinin sevmeye değer olduğuna inanırlar. Kendilerini açma ve başkalarıyla yakınlık kurmada rahat ve sorunlarıyla baş etmede daha yapıcı ve gerçekçi yollar deneyen kişilerdir. Bu nedenle bu kişiler çocuklarına karşı da değer verici, duyarlı ve tutarlı davranırlar. İsteklerine zamanında ve tutarlı bir şekilde yanıt bulan çocukta da birincil bakıcının elde edilebilir olduğu ve kendinin sevmeye değer olduğu yönünde bir inanç gelişir. Gelişim dönemlerinde ilgi ve sevgi gören çocuk, sorunlarını anne babasıyla

paylaşarak daha yapıcı bir şekilde baş edebilmeyi öğrenir. Sorunlarıyla psikolojik belirtiler geliştirmeden ya da problem davranışlar ortaya çıkarmadan çözüm bulabilir. Güvensiz bağlanan anne babaların ise kendilik ve diğerleri algısı olumsuzdur. Diğerlerinin ve kendilerinin sevebilirliği konusunda şüphe duymaktadırlar. Sorunlarıyla sağlıklı bir şekilde başa çıkamamakta, herhangi bir psikopatoloji geliştirmeye daha açık durumdadırlar ve depresyon ve anksiyete sıklıkla gözlenmektedir. Bu anne babalar çocuklarıyla kurdukları ilişkilerinde ise tutarsız, duyarsız ve reddedici davranabilmektedirler. Çocuğun sevgi ve ilgi ihtiyacına zamanında ve duyarlı olarak yanıt vermemektedirler. Bu da çocukta kendilik değeri ve sevebilirliği konusunda şüphe yaratmakta, problemlerini çözme konusunda uygun başa çıkma mekanizmaları geliştirememektedir ve sorunlarıyla başa çıkarken psikolojik belirtiler ya da problem davranışlar ortaya çıkarmaktadırlar. Çünkü kendilerine olan güvenleri ve inançları düşüktür. Kısacası depresif anne babalarda güvensiz bağlanma stili daha yaygın olacak ve bu nedenle de bu ailelerin çocukların da güvensiz bağlanma ve depresyon için risk altındadır. Ancak güvenli bağlanan eşin tutum ve davranışları güvensiz bağlanan diğer eşin olumsuz algılarına karşı bir tampon oluşturup güvensiz eşinde bağlanma stilinde güvenliye doğru bir değişimime yol açabilir ve çocuğu güvensiz ebeveynin tutum ve davranışlarına karşı koruyabilir. Yani güvensiz bağlanma stilleri sağlıklı kişilerarası etkileşimler sonucunda değişebilir. Bu nedenle de depresyon ve anksiyetesi olan çocukları değerlendirilirken öncelikle aile içi dinamikleri, anne ve babasıyla kurmuş olduğu ilişki biçimi ve anne babanın birbiriyle kurmuş olduğu ilişkinin nasıl olduğu, anne babanın bağlanma stillerinin ve evlilik uyumlarının nasıl olduğu, herhangi bir psikopatolojiye sahip olup olmadıkları belirlenmeli, aile bütün olarak değerlendirilmelidir. Anne babalar çocuklarını yetiştirirken nasıl davranmaları gerektiği ve yanlış davranışların ne sonuçlar doğuracağı, evlilik hakkında ve aile içi iletişim nasıl olması gerektiği konusunda bilgilendirilmelidirler. Bu nedenle de ülke genelinde ana-baba okulları açılmalı ve bu bir ülke politikası olmalıdır.

Literatüre bakıldığında sorunlu ve normal çocukların anne babalarını farklı değişkenler açısından inceleyen benzer bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu çalışma anne baba ve çocukları kapsamı ve sorunlu ve normal çocukların anne babalarının bağlanma stillerine göre evlilik uyumlarını değerlendirmesi açısından bir ilktir. Ayrıca literatürde ilişki yükleme biçimleri ile bağlanma stilleri arasındaki ilişkiye bakan başka bir araştırmaya tarafımızdan rastlanmamıştır. Çalışmamızda ilişki yükleme ve bağlanma

stilleri arasında elde edilen sonuçlar daha sonraki çalışmalarda araştırmacılara yardımcı olabilir.

Araştırmada kullanılan ölçeklerin kendini değerlendirme formu olması araştırmanın sınırlılıklarındandır. Kendini değerlendirme ölçekleri bilinç düzeyindeki duygu ve düşünceleri ölçmektedir. Bu nedenle bireylerin savunuculuğuna karşı duyarsız kalmaktadır. Yine bununla ilişkili bir sınırlılıkta araştırmaya katılan anne babaların ölçek doldurma konusundaki yatkınlıklarının yeterli olmaması olabilir. Bu da güvenli veri toplama açısından sorun yaratabilir. Görüşme ve uygulamalar esnasında yapılan gözlemler sonucunda araştırmada yer alan bireylerin bazılarının ilişkilerini ve kendilerini olduğu gibi değil de “olmasını istedikleri” gibi değerlendirdikleri düşündürmüştür. Bu nedenle gelecek çalışmalarda bağlanma örüntülerin belirlenmesinde geçerlik ve güvenilirliği yüksek olan görüşme tekniklerine ağırlık verilmelidir. Ayrıca katılımcılar özellikle problem çözme envanterini ve ilişkilerde yüklenme ölçeğini doldururken çok zorlandıkları gözlenmiştir. Bu nedenle de bundan sonraki çalışmalarda bu ölçekler yerine anlaşılması daha kolay olan ölçeklerin kullanılması, elde edilen verilerin güvenilirliğinin daha fazla olmasını sağlayabilir.

Araştırmada örneklem sayısının az oluşu çalışmanın U.Ü.T.F Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve U.Ü.T.F. Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları ABD başvuran ailelerle kısıtlı kalması da diğer bir sınırlılığıdır. Çalışma sonrasında elde edilen bilgiler ancak daha geniş çapta yapılacak olan bir aile çalışması için ön çalışma olabilir Türkiye’ye genellenemez. Bu nedenle bundan sonra kültürel etkenler göz önünde bulundurularak Türkiye genelinde çoklu merkezlerde yürütölen ortak çalışmaları yapılabilir. Çalışmamızda deney ve kontrol grubundaki çocukların yaşları arasında farklılık vardır. Deney grubundaki çocuklar ergenlikte kontrol grubundaki çocuklar ise henüz çocukluk çağındadır. Bu farklılığın sonuçları etkileyip etkilemediğini bilemeyiz. Bu çelişkiyi ortadan kaldırmak için daha sonraki çalışmalarda yaş dönemi olarak aynı dönemdeki çocukların çalışmaya dahil edilmesinin daha sağlıklı olacaktır.

GÖNÜLLÜLERİ BİLGİLERDİRME VE ONAY FORMU

DEPRESYON VE ANKSİYETE TANISI ALMIŞ ÇOCUKLAR İLE KONTROL GRUBUNUN ANNE BABALARININ BAĞLANMA STİLLERİNE GÖRE EVLİLİK UYUMLARININ İNCELENMESİ

Sayın Bay / Bayan

İnsan doğduğu andan itibaren yaşamını sürdürebilmek için anne veya annenin yerine geçebilecek bir bakıcının yardımına ve ilgisine muhtaçtır ve yaşaması bakıcıya bağlıdır. Bakım sağlayan kişi sadece yeme, içme , temizlik gibi bebek için temel olan ihtiyaçları sağlamaz. Aynı zamanda bebekle bakıcı arasında duygusal bir takım bağlarda oluşur. Bebek birisine bağlanmaya onun ilgi ve sevgisine sahip olmaya ihtiyaç duymaktadır. Kişi yetişkin yaşama geçtiğinde de bu birisine veya birilerine bağlanma ihtiyacı biraz şekil ve nesne değiştirmiş olarak devam etmektedir. Birey bebekken annesiyle kurduğu ilişkiyi yetişkin yaşamında da eşiyile oluşturmaya çalışmaktadır. Yalnız bebeklikte anneye kurulan ilişki tek yönlüdür yani çocuk hep alıcı konumundadır; yetişkinlikte ise kişi ikili ilişkilerinde hem alıcı hem de verici konumuna gelmektedir. Kısacası erken yaşlarda bağlanma figürü yada birincil bakıcıyla kurulan ilişkinin niteliği yaşamın sonraki yılların da kurulacak yakın ilişki içinde temel oluşturmaktadır.

Bu çalışmada depresyon ve anksiyete tanısı almış ve almamış çocukların anne babalarının bağlanma stillerine göre evlilik uyumları ve problem çözme becerilerinin incelenmesi amaçlanmaktadır.

Bu çalışmanın sonuçları bize bağlanma stillerine göre çiftlerin evlilik uyumlarının nasıl olduğu ve çocuğun tanısıyla anne babanın bağlanma stillerinin ve evlilik uyumlarının ilişkili olup olmadığı konusunda bilgi verecektir.

Bu çalışma kapsamında sizden sadece çeşitli soruları içeren psikolojik testleri yanıtlamanız istenecektir. Bu araştırma kapsamına giren testlerin uygulanması için sizden hiçbir ücret talep edilmeyecektir.

Çalışmaya katıldığımız, hekiminiz ve psikologunuz dışında hiç kimse tarafından bilinmeyecektir.

Çalışmaya katılmak sadece sizin gönüllülüğünüz esasına dayanır. İstedığınız herhangi bir anda çalışmayı bırakma hakkına sahipsiniz. Çalışmayı bırakmanız durumunda, size gösterilen olağan tıbbi bakım ve özende hiçbir değişiklik olmayacaktır.

Yukarıdaki metni okudum ve bu metin hakkında bana gerekli açıklama yapıldı. Bu koşullarla söz konusu klinik araştırmaya kendi rızamla ve hiçbir baskı ve zorlama olmaksızın katılmayı kabul ediyorum ve bu durumu beyan ediyorum.

Gönüllünün	Araştırmacının	Tanığın
Adı- soyadı	Adı- soyadı	Adı- soyadı
İmza	İmza	İmza
Tarih	Tarih	Tarih

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ
ÇOCUK RUH SAĞLIĞI VE HASTALIKLARI ABD

SOSYAL ANKET FORMU

Anket No:.....

Doğum tarihiniz: .....

Cinsiyetiniz: Erkek Kadın

Doğum Yeriniz: İl İlçe Köy Neresi olduğunu belirtiniz: .....

18 yaşına kadar en uzun süre yaşadığınız yer: .....

Anneniz : Öz Üvey

Babanız : Öz Üvey

Hayatınızın ilk 10 yılını kiminle geçirdiniz?:

Öz anne babamla

Üvey anne veya babamla

Büyük anne ve/veya büyükbabamla

Çocuk esirgeme yurdunda

Öğrenci yurdunda

Tek başıma

Arkadaşımla

Yakın akrabalarımle

Diğer .....

Bitirdiğiniz okulu yazınız: Okur-yazar değil Okur-yazar

İlkokul Ortaokul

Lise Üniversite

Mesleğiniz: Ev Hanımı İşçi Memur Serbest (Esnaf)

Emekli İşsiz Çiftçi Sanayici-işadamı

İşinizden ne kadar memnunsunuz: Hiç Biraz Orta Çok Çok fazla

Oturduğunuz yer: Şehir İlçe Köy

Aylık gelir düzeyiniz: .....

Kaç yıllar evlisiniz: .....

Kaç yaşında evlendiniz: .....

Nasıl evlendiniz: Flört Görücü usulü Diğer

Eşinizle aranızdaki yaş farkı nedir?: .....

İlk evliliğiniz mi: Evet Hayır Hayırsa; önceki eşinizden ayrılma nedeniniz:

.....

Ailenizdeki çocuk sayısı sırasıyla :

	Yaş	Cinsiyet	Eğitim durumu	Medeni durum	Öz/Üvey(Ö/Ü)
1.	.....	.....	.....	.....	.....
2.	.....	.....	.....	.....	.....
3.	.....	.....	.....	.....	.....
4.	.....	.....	.....	.....	.....
5.	.....	.....	.....	.....	.....

Evinizde siz, eşiniz ve çocuklarınızdan başka yaşayan kişi/ kişiler var mı?

Evet Hayır Evetse kim/kimler? .....

Tanışma ve evlenme arasında yaklaşık ne kadar zaman geçti:

- 6 ay ve daha az   7 ay – 12 ay arası   13 ay – 24 ay arası
 25 ay-36 ay arası   37 ay -48 ay arası   49 ay ve daha fazlası

Kendinizi eşinize duygusal olarak ne kadar yakın hissediyorsunuz?

- Hiç   Biraz   Orta   Çok   Çok fazla

Eşinizi fiziksel olarak ne kadar çekici buluyorsunuz?

- Hiç   Biraz   Orta   Çok   Çok fazla

Eşinizi ne kadar seviyorsunuz? Hiç   Biraz   Orta   Çok   Çok fazla

Eşinize yeterince destek olduğunuzu düşünüyor musunuz?

- Hiç   Biraz   Orta   Çok   Çok fazla

Eşinizle her şeye rahatlıkla konuşabiliyor musunuz? Hiç   Biraz   Orta   Çok   Çok fazla

İlişkinizde kim daha verici: Ben   Eşim

Evliliğinize ne kadar bağlısınız: Hiç   Biraz   Orta   Çok   Çok fazla

Eşinizle ciddi anlamda ayrılmayı düşündüğünüz oldu mu? Evet   Hayır

Evetse; Neden Düşündünüz? Niçin vazgeçtiniz?.....
.....

Ayrıldığınız dönemler oldu mu? Evet   Hayır

Evetse; Ne kadar sürdü? .....

Eşinizle ne sıklıkla çatışsınız? Hiç   Yılda 1-2 kez   Ayda 1-2 kez   Günde 1-2 kez

Tartışmaların ne sıklıkla sizden kaynaklanıyor?

- Hiçbir zaman   Nadiren   arada sırada   Sık sık   Her zaman

Başka insanların evliliğiyle karşılaştığımızda evliliğiniz ne kadar doyum sağlayıcı

- Hiç   Biraz   Orta   Çok   Çok fazla

Eşiniz ideallerinizdeki kadın veya erkeğe ne kadar uygun?

- Hiç   Biraz   Orta   Çok   Çok fazla

Sizce bir eş nasıl olmalı? (En az üç özellik yazınız.)

.....
.....
.....

Eşinize karşı herhangi bir sözel, fiziksel, cinsel istismarınız (şiddetiniz) oldu mu?

	Hiç	Nadiren	Arada sırada	Sık sık	Her zaman
Sözel:	.....	.....	.....	.....	.....
Fiziksel:	.....	.....	.....	.....	.....
Cinsel :	.....	.....	.....	.....	.....

Anne-Babanızın evliliğini nasıl değerlendiriyorsunuz?

Çok kötü-----Çok iyi
1   2   3   4   5   6   7

EŞ DEĞERLENDİRME FORMU

Aşağıda eşinizi değerlendirmenize yardımcı olmak için bazı sorular sorulmuştur. Her bir ifadeyi dikkatlice okuyup eşinize en uygun olduğunu düşündüğünüz seçeneği işaretleyiniz.

1. Eşiniz size duygusal olarak ne kadar yakın?

Hiç Biraz Orta Çok Çok fazla

2. Sizce eşiniz sizi fiziksel olarak çekici buluyor mu?

Hiç Biraz Orta Çok Çok fazla

3. Sizce eşiniz sizi ne kadar seviyor?

Hiç Biraz Orta Çok Çok fazla

4. Eşiniz size yeterince destek oluyor mu?

Hiç Biraz Orta Çok Çok fazla

5. Eşinizin sizinle her şeyi rahatlıkla konuşabildiğini düşünüyor musunuz?

Hiç Biraz Orta Çok Çok fazla

6. Eşinizin evliliğinize ne kadar bağlı olduğunu düşünüyorsunuz?

Hiç Biraz Orta Çok Çok fazla

7. Eşinizin evlendikten sonra değiştiğini düşünüyor musunuz?

Hiç Biraz Orta Çok Çok fazla

8. Eşinizin sizi terk edeceği yönünde kaygılarınız var mı?

Hiç Biraz Orta Çok Çok fazla

9. Tartışmalarınız ne sıklıkla eşinizden kaynaklanıyor?

Hiçbir zaman Nadiren arada sırada Sık sık Her zaman

10. Eşinizin size karşı herhangi bir sözel, fiziksel, cinsel istismarı (şiddeti) oldu mu?

	Hiç	Nadiren	Arada sırada	Sık sık	Her zaman
Sözel :	.....	.....	.....	.....	.....
Fiziksel :	.....	.....	.....	.....	.....
Cinsel :	.....	.....	.....	.....	.....

ÇOCUK DEĞERLENDİRME FORMU

Aşağıda çocuğunuza ilişkin bir takım sorular sorulmaktadır. Her bir soruyu okuyup çocuğunuza uygun olarak doldurmanız gerekmektedir.

Çocuğunuzun;

Doğum Tarihi:

Cinsiyeti: Erkek Kız

Kaçıncı çocuk :

İstenen bir gebelik miydi? Evet Hayır Hayırsa neden?.....

Gebelikte anormal gelişmeler oldu mu? Evet Hayır

Evetse;Nedir?.....

Doğumu nasıl oldu? Normal Erken doğum Sezeryan Diğer.....

Evde Hastanede Diğer

Doğum sonrası durumu nasıldı? .....

Ruhsal ve/veya fiziksel bir rahatsızlığı var mı?

Evetse; Nedir?.....

Aileden ayrı yaşadığı dönemler oldu mu?

Olduysa neden?.....

Bu dönemde nerede ve kim/kimlerle beraber yaşadı.....

İlk okula başladığında gitmek istemediği oldu mu? Evet Hayır

Evetse; Neden?.....

Okul başarısı nasıl? Çok kötü Kötü Orta İyi Çok iyi

Arkadaş ilişkileri nasıl? Çok kötü Kötü Orta İyi Çok iyi

Kardeşleriyle ilişkileri nasıl? Çok kötü Kötü Orta İyi Çok iyi

Çocuğunuzun üç özelliğini yazar mısınız.

.....

.....

.....

YAKIN İLİŞKİLERDE YAŞANTILAR ENVANTERİ

Aşağıda, maddeler romantik ilişkileriniz dahil olmak üzere yakın ilişkilerinizde (arkadaşlık, dostluk) hissettiğiniz duygulara ilişkindir. Sizden, genel olarak, yakın ilişkilerde yaşadıklarınızı dikkate alarak bu ifadeleri değerlendirmeniz istenmektedir.

Hiç katılmıyorum1.....2.....3.....4.....5.....6.....7 Kesinlikle katılıyorum

1.Gerçekte ne hissettiğimi birlikte olduğum kişiye göstermemeyi tercih ederim.	1	2	3	4	5	6	7
2.Terk edilmekten korkarım	1	2	3	4	5	6	7
3.arkadaş olduğum kişilere yakın olmak konusunda çok rahatımdır.	1	2	3	4	5	6	7
4.İlişkilerim konusunda çok kaygılıyım.	1	2	3	4	5	6	
5.Birlikte olduğum kişi bana yakınlaşmaya başlar başlamaz kendimi geri çekiyorum.	1	2	3	4	5	6	7
6. Birlikte olduğum kişilerin beni, benim onları umursadığım kadar umursamayacaklarından endişelenirim	1	2	3	4	5	6	7
7.Birlikte olduğum kişi çok yakınlaşmak istediğinde rahatsızlık duyarım.	1	2	3	4	5	6	7
8. Birlikte olduğum kişiyi kaybedeceğim diye çok kaygılanırım	1	2	3	4	5	6	7
9. Birlikte olduğum kişilere açılmak konusunda kendimi rahat hissetmem	1	2	3	4	5	6	7
10..Genellikle , birlikte olduğum kişinin benim için hissettiklerinin, benim onun için hissettiklerim kadar güçlü olmasını isterim.	1	2	3	4	5	6	7
11.Birlikte olduğum kişilere yakın olmak isterim, ama sürekli kendimi geri çekerim.	1	2	3	4	5	6	7
12. Genellikle , birlikte olduğum kişiyle tamamen bütünleşmek isterim ve bu bazen onları korkutup benden uzaklaştırır.	1	2	3	4	5	6	7
13. Birlikte olduğum kişilerin benimle çok yakınlaşması beni gerginleştirir.	1	2	3	4	5	6	7
14.Yalnız kalmaktan endişelenirim.	1	2	3	4	5	6	7
15.Özel duygu ve düşüncelerimi birlikte olduğum kişiyle paylaşmak konusunda oldukça rahatımdır.	1	2	3	4	5	6	7
16.Çok yakın olma arzumu bazen insanları korkutup uzaklaştırır.	1	2	3	4	5	6	7
17. Birlikte olduğum kişiyle çok yakınlaşmaktan kaçınmaya çalışırım.	1	2	3	4	5	6	7
18. Birlikte olduğum kişi tarafından sevildiğimin sürekli olarak ifade edilmesine gereksinim duyarım.	1	2	3	4	5	6	7
19. Birlikte olduğum kişiyle kolaylıkla yakınlaşırım	1	2	3	4	5	6	7
20. Birlikte olduğum kişileri bazen daha fazla duygu ve bağlılık göstermeleri için zorladığımı hissederim	1	2	3	4	5	6	7

21. Birlikte olduğum kişilere güvenip dayanma konusunda kendimi rahat bırakmakta zorlanırım.	1	2	3	4	5	6	7
22. Terk edilmekten pek korkmam	1	2	3	4	5	6	7
23. Birlikte olduğum kişilere fazla yakın olmamayı tercih ederim.	1	2	3	4	5	6	7
24. Birlikte olduğum kişinin bana ilgi göstermesini sağlayamazsam üzülür veya kızarım.	1	2	3	4	5	6	7
25. Birlikte olduğum kişiye hemen hemen her şeyi anlatırım	1	2	3	4	5	6	7
26. Birlikte olduğum kişinin bana istediğim kadar yakın olmadığını düşünüyorum.	1	2	3	4	5	6	7
27. Sorunlarımı ve kaygılarımı genellikle birlikte olduğum kişiyle tartışırım.	1	2	3	4	5	6	7
28. Bir ilişkide olmadığım zaman kendimi biraz kaygılı ve güvensiz hissederim.	1	2	3	4	5	6	7
29. Birlikte olduğum kişilere güvenip dayanmakta rahatım.	1	2	3	4	5	6	7
30. Birlikte olduğum kişi istediğim kadar yakınımında olmadığında kendimi engellenmiş hissederim.	1	2	3	4	5	6	7
31. Birlikte olduğum kişilerden teselli, öğüt ve yardım istemekten rahatsız olmam.	1	2	3	4	5	6	7
32. İhtiyaç duyduğumda birlikte olduğum kişiye ulaşamazsam kendimi engellenmiş hissederim.	1	2	3	4	5	6	7
33. İhtiyaç duyduğumda birlikte olduğum kişiden yardım istemek işe yarar	1	2	3	4	5	6	7
34. Birlikte olduğum kişiler beni onaylamadıkları zaman kendimi gerçekten kötü hissederim.	1	2	3	4	5	6	7
35. Rahatlama ve güvencenin yanı sıra birçok şey için birlikte olduğum kişiyi ararım.	1	2	3	4	5	6	7
36. Birlikte olduğum kişi benden ayrı zaman geçirdiğinde üzülürüm.	1	2	3	4	5	6	7

Evlilik Uyum Ölçeği(EUÖ)

1. Aşağıdaki ölçek çizgisi üzerinde her şeyi ile şimdiki evliliğinizin mutluluk derecesini en iyi temsil ettiğine inandığınız noktayı daire içine alınız. Ortadaki 'mutlu' sözcüğü üzerindeki nokta, çoğu kişinin evlilikten duyduğu mutluluk derecesini temsil eder ve ölçek kademeli olarak sol ucunda evliliği çok mutsuz olan küçük bir azınlığı, sağ ucunda ise evliliği çok mutlu küçük bir azınlığı temsil etmektedir.

*	*	*	*	*	*	*
Çok Mutsuz			Mutlu			Çok Mutlu

Aşağıdaki maddelerde verilen konular hakkında, siz ve eşiniz arasındaki anlaşma ya da anlaşmazlık derecesini yaklaşık olarak belirtiniz. Lütfen her maddeyi dikkate alınız.

	Her zaman Anlaşırız	hemen her zaman anlaşırız	Ara sıra anlaşama- dığımız olur	Sıklıkla anlaşama yız	Hemen her zaman anlaşamayız	Her zaman anlaşamayız
2.Aile bütçesini idare etme	()	()	()	()	()	()
3.Boş zaman etkinlikleri	()	()	()	()	()	()
4. Duyguların ifadesi	()	()	()	()	()	()
5. Arkadaşlar	()	()	()	()	()	()
6.Cinsel ilişkiler	()	()	()	()	()	()
7. Toplumsal kurallara uyma (doğru, iyi veya yerde davranma)	()	()	()	()	()	()
8. Yaşam felsefesi	()	()	()	()	()	()
9. Eşin akraba- larıyla ilişki biçimi	()	()	()	()	()	()

Lütfen evliliğinizi en iyi ifade ettiğine inandığınız bir cevabın altını çiziniz.

10. Ortaya çıkan uyumsuzluklar genellikle: erkeğin susması ile
 kadının susması ile
 karşılıklı tavizlerle anlaşmaya varılarak sonuçlanır.
11. Ev dışı etkinliklerinizin ne kadarını eşinizle birlikte yaparsınız? Hepsini
 Bazılarını
 Çok azını
 Hiçbirini
- 12.Boş zamanlarınızda genellikle hangisini tercih edersiniz? Bir şeyler yapmayı
 Evde oturmayı
- Eşiniz genellikle aşağıdakilerden hangisini tercih eder? Bir şeyler yapmayı
 Evde oturmayı
13. Hiç evlenmemiş olmayı istediğiniz olur mu? Sık sık
 Arada sırada
 Çok seyrek
 Hiçbir zaman
14. hayatınızı yeniden yaşayabilseydiniz; Aynı kişiyle evlenirdiniz
 Farklı bir kişiyle evlenirdiniz
 Hiç evlenmezsiniz.
15. Eşinize güvenir, sırlarınızı ona rahatlıkla açar mısınız?
 Hemen hemen hiçbir zaman
 Nadiren
 Çoğu konularda
 Her konuda

İLİŞKİ YÜKLEME ÖLÇEĞİ (İYÖ)

Bu anket eşinizin çeşitli davranışlar hakkında bilgi toplamak için geliştirilmiştir. Anket eşinizin yapması muhtemel olan bazı davranışları içermektedir. Lütfen, önce eşinizin belirtilen her bir davranışı yapıyor olduğunu farzediniz ve sonra bu davranış tanımlamasını izleyen ifadeleri okuyunuz. Her bir ifadenin sizin için ne kadar doğru veya yanlış olduğunu ifadenin altında yer alan ölçek üzerinde işaretleyiniz.

EŞİNİZ SÖYLEDİĞİNİZ BİRŞEYİ ELEŞTİRİYOR:

-Eşimin bu davranışı kendi ile ilgili bir nedene bağlıydı(örn., kendi kişilik yapısı, içinde bulunduğu ruh hali).

1	2	3	4	5	6
Tamamen Yanlış	Yanlış	Kısmen yanlış	Kısmen doğru	Doğru	Tamamen doğru

-Eşimin beni eleştirme nedeni muhtemelen değişmez.

1	2	3	4	5	6
Tamamen Yanlış	Yanlış	Kısmen yanlış	Kısmen doğru	Doğru	Tamamen doğru

- Eşimin beni eleştirme nedeni evliliğimizin diğer yönleri içinde geçerlidir.

1	2	3	4	5	6
Tamamen Yanlış	Yanlış	Kısmen yanlış	Kısmen doğru	Doğru	Tamamen doğru

- Eşim beni istemeden değil kasıtlı olarak eleştirdi.

1	2	3	4	5	6
Tamamen Yanlış	Yanlış	Kısmen yanlış	Kısmen doğru	Doğru	Tamamen doğru

- Eşimin bu davranışı bencilce nedenlerden kaynaklanmaktadır.

1	2	3	4	5	6
Tamamen Yanlış	Yanlış	Kısmen yanlış	Kısmen doğru	Doğru	Tamamen doğru

- Eşim beni eleştirdiği için suçlanmayı hak etmiştir.

1	2	3	4	5	6
Tamamen Yanlış	Yanlış	Kısmen yanlış	Kısmen doğru	Doğru	Tamamen doğru

EŞİNİZ SİZİNLE DAHA ZAMAN GEÇİRMEYE BAŞLIYOR:

- Eşimin daha az zaman geçirme nedeni evliliğimizin diğer yönleri içinde geçerlidir.

1	2	3	4	5	6
Tamamen Yanlış	Yanlış	Kısmen yanlış	Kısmen doğru	Doğru	Tamamen doğru

- Eşim benimle daha az zaman geçirdiği için suçlanmayı hak etmiştir.

1	2	3	4	5	6
Tamamen Yanlış	Yanlış	Kısmen yanlış	Kısmen doğru	Doğru	Tamamen doğru

-Eşimin bu davranışı kendi ile ilgili bir nedene bağlıydı(örn., kendi kişilik yapısı, içinde bulunduğu ruh hali).

1	2	3	4	5	6
Tamamen Yanlış	Yanlış	Kısmen yanlış	Kısmen doğru	Doğru	Tamamen doğru

- Eşimin daha az zaman geçirme nedeni muhtemelen değişmez.

1	2	3	4	5	6
Tamamen Yanlış	Yanlış	Kısmen yanlış	Kısmen doğru	Doğru	Tamamen doğru

- Eşimin bu davranışı bencilce nedenlerden kaynaklanmaktadır.

1	2	3	4	5	6
Tamamen Yanlış	Yanlış	Kısmen yanlış	Kısmen doğru	Doğru	Tamamen doğru

-Eşim benimle istemeden değil kasıtlı olarak daha az zaman geçirdi.

1	2	3	4	5	6
Tamamen Yanlış	Yanlış	Kısmen yanlış	Kısmen doğru	Doğru	Tamamen doğru

EŞİNİZ SÖYLEDİĞİNİZ ŞEYE DİKKAT ETMİYOR

- Eşimin bu davranışı bencilce nedenlerden kaynaklanmaktadır.

1	2	3	4	5	6
Tamamen Yanlış	Yanlış	Kısmen yanlış	Kısmen doğru	Doğru	Tamamen doğru

- Eşimin söylediğim şeye dikkat etmeme nedeni evliliğimizin diğer yönleri içinde geçerlidir.

1	2	3	4	5	6
Tamamen Yanlış	Yanlış	Kısmen yanlış	Kısmen doğru	Doğru	Tamamen doğru

-Eşimin bu davranışı kendi ile ilgili bir nedene bağlıydı(örn., kendi kişilik yapısı, içinde bulunduğu ruh hali).

1	2	3	4	5	6
Tamamen Yanlış	Yanlış	Kısmen yanlış	Kısmen doğru	Doğru	Tamamen doğru

- Eşim istemeden değil, kasıtlı olarak söylediğim şeye dikkat etmedi..

1	2	3	4	5	6
Tamamen Yanlış	Yanlış	Kısmen yanlış	Kısmen doğru	Doğru	Tamamen doğru

-Eşimin söylediğim şeye dikkat etmediği için suçlanmayı hak etmiştir					
1	2	3	4	5	6
Tamamen Yanlış	Yanlış	Kısmen yanlış	Kısmen doğru	Doğru	Tamamen doğru

- Eşimin söylediğim şeye dikkat etmeme nedeni muhtemelen değişmez.					
1	2	3	4	5	6
Tamamen Yanlış	Yanlış	Kısmen yanlış	Kısmen doğru	Doğru	Tamamen doğru

EŞİNİZ SOĞUK VE MESAFELİ DAVRANIYOR:

- Eşim bana istemeden değil, kasıtlı olarak soğuk ve uzak davrandı.					
1	2	3	4	5	6
Tamamen Yanlış	Yanlış	Kısmen yanlış	Kısmen doğru	Doğru	Tamamen doğru

-Eşimin soğuk ve uzak davranma nedeni evliliğimizin diğer yönleri içinde geçerlidir.					
1	2	3	4	5	6
Tamamen Yanlış	Yanlış	Kısmen yanlış	Kısmen doğru	Doğru	Tamamen doğru

- Eşimin soğuk ve uzak davrandığı için suçlanmayı hak etmiştir.					
1	2	3	4	5	6
Tamamen Yanlış	Yanlış	Kısmen yanlış	Kısmen doğru	Doğru	Tamamen doğru

- Eşimin bu davranışı bencilce nedenlerden kaynaklanmaktadır.					
1	2	3	4	5	6
Tamamen Yanlış	Yanlış	Kısmen yanlış	Kısmen doğru	Doğru	Tamamen doğru

-Eşimin bu davranışı kendi ile ilgili bir nedene bağlıydı(örn., kendi kişilik yapısı, içinde bulunduğu ruh hali).					
1	2	3	4	5	6
Tamamen Yanlış	Yanlış	Kısmen yanlış	Kısmen doğru	Doğru	Tamamen doğru

-Eşimin soğuk ve uzak davranma nedeni muhtemelen değişmez.					
1	2	3	4	5	6
Tamamen Yanlış	Yanlış	Kısmen yanlış	Kısmen doğru	Doğru	Tamamen doğru

Şu ana kadar evlilikte en çok rastlanan olumsuz davranışlar üzerinde duruldu. Bu bölümde ise sizden, evliliğinizdeki uyumu bozan eşinizin olumsuz, beğenmediğiniz bir veya birkaç davranışını aşağıdaki boşluğa yazmanız istenmektedir.

- 1.
- 2.
- 3.

PROBLEM ÇÖZME ENVANTERİ

Bu envanterin amacı, günlük yaşantınızdaki problemlerinize(sorunlarınıza) genel olarak nasıl tepki gösterdiğinizi belirlemeye çalışmaktır. Sözü ettiğimiz bu problemler , matematik ya da fen derslerindeki alışmış olduğunuz problemlerden farklıdır. Bunlar, kendini karamsar hissetme, arkadaşlarla geçinememe, bir mesleğe yönelme konusunda yaşanan belirsizlikler ya da boşanıp boşanmama gibi karar verilmesi zor konularda ve hepimizin başına gelebilecek türden sorunlardır. Lütfen aşağıdaki maddeleri elinizden geldiğince samimiyetle ve bu tür sorunlarla karşılaştığınızda tipik olarak nasıl davrandığınızı göz önünde bulundurarak cevaplandırın. Cevaplarınızı, bu tür problemlerin nasıl çözülmesi gerektiğini düşünerek değil, böyle sorunlarla karşılaştığınızda *gerçekten* ne yaptığınızı düşünerek vermeniz gerekmektedir. Bunu yapabilmek için kolay bir yol olarak her soru için kendinize şu soruyu sorun: “Burada sözü edilen davranışı ben ne sıklıkla yaparım?”

Yanıtlarınızı aşağıdaki ölçeğe göre değerlendirin:

1. Her zaman böyle davranırım	4.Arada sırada böyle davranırım
2. Çoğunlukla böyle davranırım	5.Ender olarak böyle davranırım
3. Sık sık böyle davranırım	6.Hiçbir zaman böyle davranmam
- Ne kadar sıklıkla böyle davranırsınız?

1.Bir sorunumu çözmek için kullandığım çözüm yollar başarısız ise bunların neden başarısız olduğunu araştırmam	1	2	3	4	5	6
2.Zor bir sorunla karşılaştığımda ne olduğunu tam olarak belirleyebilmek için nasıl bilgi toplayacağımı uzun boylu düşünmem	1	2	3	4	5	6
3.Bir sorunumu çözmek için gösterdiğim ilk çabalar başarısız olursa o sorunla başa çıkabileceğimden şüpheye düşerim.	1	2	3	4	5	6
4.Bir sorunumu çözdükten sonra bu sorunu çözerken neyin işe yaradığını, neyin yaramadığını ayrıntılı olarak düşünmem	1	2	3	4	5	6
5.Sorunlarımı çözmeye konusunda genellikle yaratıcı ve etkili çözümler üretebilirim	1	2	3	4	5	6
6.Bir sorunumu çözmek için belli bir yolu denedikten sonra durur ve ortaya çıkan sonuç ile olması gerektiğini düşündüğüm sonucu karşılaştırırım	1	2	3	4	5	6
7.Bir sorunum olduğunda onu çözebilmek için başvurabileceğim yolların hepsini düşünmeye çalışırım.	1	2	3	4	5	6
8.Bir sorunla karşılaştığımda neler hissettiğimi anlamak için duygularımı incelerim.	1	2	3	4	5	6
9.Bir sorun kafamı karıştırdığında duygu ve düşüncelerimi somut ve açık-seçik terimlerle ifade etmeye uğraşmam	1	2	3	4	5	6
10.Başlangıçta çözümünü fark etmesem de sorunlarımın çoğunu çözmeye yeteneğim vardır.	1	2	3	4	5	6
11.Karşılaştığım sorunların çoğu, çözebileceğimden daha zor ve karmaşıktır.	1	2	3	4	5	6
12.Genellikle kendimle ilgili kararları verebilirim ve bu kararlardan hoşnut olurum	1	2	3	4	5	6
13.Bir sorunla karşılaştığımda onu çözmek için genellikle aklıma gelen ilk yolu izlerim	1	2	3	4	5	6
14.Bazen durup sorunlarım üzerinde düşünmek yerine gelişigüzel sürüklenip giderim	1	2	3	4	5	6
15.Bir sorunla ilgili olası bir çözüm yolu üzerinde karar vermeye çalışırken seçeneklerimin başarı olasılığını tek tek değerlendirmem	1	2	3	4	5	6

16. Bir sorunla karşılaştığımda, başka konuya geçmeden önce durur ve o sorun üzerinde düşünürüm.	1	2	3	4	5	6
17. Genellikle aklıma ilk gelen fikir doğrultusunda hareket ederim	1	2	3	4	5	6
18. Bir karar vermeye çalışırken her seçeneğin sonuçlarını ölçer, tartar, birbiriyle karşılaştırır, sonra karar veririm	1	2	3	4	5	6
19. Bir sorunumu çözmek üzere plan yaparken o planı yürütebileceğime güvenirim.	1	2	3	4	5	6
20. Belli bir çözüm planını uygulamaya koymadan önce, nasıl bir sonuç vereceğini tahmin etmeye çalışırım	1	2	3	4	5	6
21. Bir soruna yönelik olası çözüm yollarını düşünürken çok fazla seçenek üretmem	1	2	3	4	5	6
22. Bir sorunumu çözmeye çalışırken sıklıkla kullandığım bir yöntem; daha önce başıma gelmiş benzer sorunları düşünmektir	1	2	3	4	5	6
23. Yeterince zamanım olur ve çaba gösterirsem karşılaştığım sorunların çoğunu çözebileceğimi inanıyorum	1	2	3	4	5	6
24. Yeni bir durumla karşılaştığımda ortaya çıkabilecek sorunları çözebileceğime inancım vardır.	1	2	3	4	5	6
25. Bazen bir sorunu çözmek için çabaladığım halde, bir türlü esas konuya giremediğim ve gereksiz ayrıntılarla uğraştığım duygusunu yaşıyorum.	1	2	3	4	5	6
26. Ani kararlar verir ve sonra pişmanlık duyarım	1	2	3	4	5	6
27. Yeni ve zor sorunları çözebilme yeteneğime güveniyorum	1	2	3	4	5	6
28. Elimdeki seçenekleri karşılaştırırken ve karar verirken kullandığım sistematik bir yöntem vardır.	1	2	3	4	5	6
29. Bir sorunla başa çıkma yollarını düşünürken çeşitli fikirleri birleştirmeye çalışmam.	1	2	3	4	5	6
30. Bir sorunla karşılaştığımda bu sorunun çıkmasında katkısı olabilecek benim dışındaki etmenleri genellikle dikkate almam.	1	2	3	4	5	6
31. Bir konuyla karşılaştığımda, ilk yaptığım şeylerden biri, durumu gözden geçirmek ve konuyla ilgili olabilecek her türlü bilgiyi dikkate almaktır	1	2	3	4	5	6
32. Bazen duygusal olarak öylesine etkilenirim ki, sorunumla başa çıkma yollarından pek çoğunu dikkate bile almam	1	2	3	4	5	6
33. Bir karar verdikten sonra, ortaya çıkan sonuç genellikle benim beklediğim sonuca uyar.	1	2	3	4	5	6
34. Bir sorunla karşılaştığımda, o durumla başa çıkabileceğimden genellikle pek emin değilimdir.	1	2	3	4	5	6
35. Bir sorunun farkına vardığımda, ilk yaptığım şeylerden biri sorunun tan olarak ne olduğunu anlamaya çalışmaktır.	1	2	3	4	5	6

BDÖ

Aşağıda kişilerin ruh durumlarını ifade ederken kullandıkları bazı cümleler verilmiştir. Her madde, bir çeşit ruh durumunu anlatmaktadır. Her maddede o ruh derecesini belirleyen 4 seçenek vardır. Lütfen bu seçenekleri dikkatlice okuyunuz. **Son bir hafta içindeki (şu an da dahil)** kendi ruh durumunuzu göz önünde bulundurarak, size en uygun olan ifadeyi bulunuz. Daha sonra lütfen, o maddenin yanında bulunan harfin üzerine (x) işareti koyunuz.

1.	a.	Kendimi üzgün hissetmiyorum.
	b.	Kendimi üzgün hissediyorum
	c.	Her zaman için üzgünüm ve kendimi bu duygudan kurtaramıyorum.
	d.	Öylesine üzgün ve mutsuzum ki dayanamıyorum.
2.	a.	Gelecekte umutsuz değilim.
	b.	Geleceğe biraz umutsuz bakıyorum.
	c.	Gelecekte beklediğim hiçbir şey yok.
	d.	Benim için bir gelecek yok ve bu durum düzelmeyecek.
3.	a.	Kendimi başarısız görmüyorum.
	b.	Çevremdeki birçok kişiden daha çok başarısızlıklarım oldu sayılır.
	c.	Geriye dönüp baktığımda, çok fazla başarısızlığımın olduğunu görüyorum.
	d.	Kendimi tümüyle başarısız bir insan olarak görüyorum.
4.	a.	Her şeyden eskisi kadar zevk alabiliyorum.
	b.	Her şeyden eskisi kadar zevk alamıyorum.
	c.	Artık hiçbir şeyden gerçek bir zevk alamıyorum.
	d.	Bana zevk veren hiçbir şey yok.
5.	a.	Kendimi suçlu hissetmiyorum.
	b.	Arada bir kendimi suçlu hissettiğim oluyor.
	c.	Kendimi çoğunlukla suçlu hissediyorum.
	d.	Kendimi her an için suçlu hissediyorum.
6.	a.	Cezalandırıldığımı düşünmüyorum.
	b.	Bazı şeyler için cezalandırılabilceğimi düşünüyorum.
	c.	Cezalandırılmayı bekliyorum.
	d.	Cezalandırıldığımı hissediyorum.
7.	a.	Kendimden hoşnudum.
	b.	Kendimden pek hoşnut değilim.
	c.	Kendimden hiç hoşlanmıyorum.
	d.	Kendimden nefret ediyorum.
8.	a.	Kendimi diğer insanlardan daha güçlü görmüyorum.
	b.	Kendimi zayıflıklarım ve hastalıklarım için eleştiriyorum.
	c.	Kendimi hatalarım için çoğu zaman suçluyorum.
	d.	Kendimi her an suçlu hissediyorum.
9.	a.	Kendimi öldürmek gibi düşüncelerim yok.
	b.	Bazen kendimi öldürmeyi düşünüyorum, fakat bunu yapmam.
	c.	Kendimi öldürebilmeyi isterdim.
	d.	Bir fırsatını bulsam kendimi öldürürdüm.
10.	a.	Her zamankinden daha fazla ağladığımı sanmıyorum.
	b.	Eskisine göre şu sıralarda daha fazla ağlıyorum.
	c.	Şu sıralarda her an ağlıyorum.
	d.	Eskiden ağlayabilirdim, ama şu sıralarda istesem de ağlayamıyorum.

11.	a.	Her zamankinden daha sinirli değilim.
	b.	Her zamankinden daha kolayca sinirleniyor ve ağlıyorum.
	c.	Çoğu zaman sinirliyim.
	d.	Eskiden sinirlendiğim şeylere bile artık sinirlenemiyorum.
12.	a.	Diğer insanlara karşı ilgimi kaybetmedim.
	b.	Eskisine göre insanlarla daha az ilgiliyim.
	c.	Diğer insanlara karşı ilgimin çoğunu kaybettim.
	d.	Diğer insanlara karşı hiç ilgim kalmadı.
13.	a.	Kararlarımı eskisi kadar kolay ve rahat verebiliyorum.
	b.	Şu sıralarda kararlarımı vermeyi erteliyorum.
	c.	Kararlarımı vermekte oldukça güçlük çekiyorum.
	d.	Artık hiç karar veremiyorum.
14.	a.	Dış görünüşümün eskisinden daha kötü olduğunu sanmıyorum.
	b.	Yaşlandığımı ve çekiciliğimi kaybettiğimi düşünüyorum ve üzülüyorum.
	c.	Dış görünüşümde artık değiştirilmesi mümkün olmayan olumsuz değişiklikler olduğunu hissediyorum.
	d.	Çok çirkin olduğumu düşünüyorum.
15.	a.	Eskisi kadar iyi çalışabiliyorum.
	b.	Bir işe başlayabilmek için eskisine göre, kendimi daha fazla zorlamam gerekiyor.
	c.	Hangi iş olursa olsun, yapabilmek için kendimi çok zorluyorum.
	d.	Hiçbir iş yapamıyorum.
16.	a.	Eskisi kadar rahat uyuyabiliyorum.
	b.	Şu sıralarda eskisi kadar rahat uyuyamıyorum.
	c.	Eskisine göre 1 veya 2 saat erken uyanıyor ve tekrar uyumakta zorluk çekiyorum.
	d.	Eskisine göre çok erken uyanıyor ve tekrar uyuyamıyorum.
17.	a.	Eskisine kıyasla daha çok yorulduğumu sanmıyorum.
	b.	Eskisinden daha çabuk yoruluyorum.
	c.	Şu sıralarda neredeyse her şey beni yoruyor.
	d.	Öyle yorgunum ki hiçbir şey yapamıyorum.
18.	a.	İştahım eskisinde pek farklı değil.
	b.	İştahım eskisi kadar iyi değil.
	c.	Şu sıralarda iştahım epey kötü.
	d.	Artık hiç iştahım yok.
19.	a.	Son zamanlarda pek fazla kilo kaybettiğimi sanmıyorum.
	b.	Son zamanlarda istemediğim halde üç kilodan fazla kaybettim.
	c.	Son zamanlarda istemediğim halde beş kilodan fazla kaybettim.
	d.	Son zamanlarda istemediğim halde yedi kilodan fazla kaybettim.
20.	a.	Sağlığım beni pek endişelendirmiyor.
	b.	Son zamanlarda ağrı, sızı, mide bozukluğu kabızlık gibi sorunlarım var.
	c.	Ağrı, sızı gibi bu sıkıntılarım beni epey endişelendirdiği için başka şeyleri düşünmek zor geliyor.
	d.	Bu tür sıkıntılar beni öylesine endişelendiriyor ki
21.	a.	Son zamanlarda cinsel yaşamımda dikkatimi çeken bir şey yok.
	b.	Eskisine oranla cinsel konularla daha az ilgileniyorum.
	c.	Şu sıralarda cinsellikle pek ilgili değilim.
	d.	Artık, cinsellikle hiçbir ilgim kalmadı.

STAI FORM TX-1

Aşağıda kişilerin kendilerine ait duygularını anlatmada kullandıkları bir takım ifadeler verilmiştir. Bu ifadeyi okuyun, sonra da genel olarak nasıl hissettiğinizi, ifadelerin sağ tarafındaki parantezlerden uygun olanını karalamak suretiyle belirtin. Doğru ya da yanlış cevap yoktur. Herhangi bir ifadenin fazla zaman sarf etmeksizin, genel olarak nasıl hissettiğinizi gösteren cevabı işaretleyin.

<i>No</i>	<i>İfadeler:</i>	<i>Hemen Hiçbir Zaman</i>	Bazen	<i>Çok Zaman</i>	<i>Hemen Her Zaman</i>
1.	Şu anda sakinim.	( )	( )	( )	( )
2.	Kendimi emniyette hissediyorum.	( )	( )	( )	( )
3.	Şu anda sinirlerim gergin.	( )	( )	( )	( )
4.	Pişmanlık duygusu içindeyim.	( )	( )	( )	( )
5.	Şu anda huzur içindeyim.	( )	( )	( )	( )
6.	Şu anda hiç keyfim yok.	( )	( )	( )	( )
7.	Başıma geleceklerden endişe ediyorum.	( )	( )	( )	( )
8.	Kendimi dinlenmiş hissediyorum.	( )	( )	( )	( )
9.	Şu anda kaygılıyım.	( )	( )	( )	( )
10.	Kendimi rahat hissediyorum.	( )	( )	( )	( )
11.	Kendime güvenim var.	( )	( )	( )	( )
12.	Şu anda asabım bozuk.	( )	( )	( )	( )
13.	Çok sinirliyim.	( )	( )	( )	( )
14.	Sinirlerimin çok gergin olduğunu hissediyorum.	( )	( )	( )	( )
15.	Kendimi rahatlamış hissediyorum.	( )	( )	( )	( )
16.	Şu anda halimden memnunum.	( )	( )	( )	( )
17.	Şu anda endişeliyim.	( )	( )	( )	( )
18.	Heyecandan kendimi şaşkına dönmüş hissediyorum.	( )	( )	( )	( )
19.	Şu anda sevinçliyim.	( )	( )	( )	( )
20.	Şu anda keyfim yerinde.	( )	( )	( )	( )

STAI FORM TX-2

Aşağıda kişilerin kendilerine ait duygularını anlatmada kullandıkları bir takım ifadeler verilmiştir. Bu ifadeyi okuyun, sonra da genel olarak nasıl hissettiğinizi, ifadelerin sağ tarafındaki parantezlerden uygun olanını karalamak suretiyle belirtin. Doğru ya da yanlış cevap yoktur. Herhangi bir ifadenin fazla zaman sarf etmeksizin, genel olarak nasıl hissettiğinizi gösteren cevabı işaretleyin.

No:	İfadeler:	Hemen Hiçbir Zaman	Bazen	Çoğu Zaman	Hemen Her Zaman
1.	Genellikle keyfim yerindedir	( )	( )	( )	( )
2.	Genellikle çabuk yorulurum	( )	( )	( )	( )
3.	Genellikle kolay ağlarım	( )	( )	( )	( )
4.	Başkaları kadar mutlu olmak isterim.	( )	( )	( )	( )
5.	Çabuk karar veremediğim için fırsatları kaçıırım	( )	( )	( )	( )
6.	Kendimi dinlenmiş hissederim.	( )	( )	( )	( )
7.	Genellikle sakin, kendime hakim ve soğukkanlıyım.	( )	( )	( )	( )
8.	Güçlüklerin yenemeyeceğim kadar biriktiğini hissederim.	( )	( )	( )	( )
9.	Önemsiz şeyler hakkında endişelenirim.	( )	( )	( )	( )
10.	Genellikle mutluyum	( )	( )	( )	( )
11.	Her şeyi ciddiye alır ve etkilenirim.	( )	( )	( )	( )
12.	Genellikle kendime güvenim yoktur.	( )	( )	( )	( )
13.	Genellikle kendimi emniyette hissederim.	( )	( )	( )	( )
14.	Sıkıntı ve güç durumlarla karşılaşmaktan kaçınırım.	( )	( )	( )	( )
15.	Genellikle kendimi hüzünlü hissederim.	( )	( )	( )	( )
16.	Genellikle hayatımdan memnunum.	( )	( )	( )	( )
17.	Olur olmaz düşünceler beni rahatsız eder.	( )	( )	( )	( )
18.	Hayal kırıklıklarını öylesine ciddiye alırım ki, hiç unutmam.	( )	( )	( )	( )
19.	Aklı başında ve kararlı bir insanım.	( )	( )	( )	( )
20.	Son zamanlarda kafama takılan konular beni rahatsız eder.	( )	( )	( )	( )

SÖZLÜK

Etoloji (ethology) : Biyolojik mekanizmaların nasıl çalıştığını, adaptasyon ve davranış evrimi süreçlerini ortaya çıkarmak, hayvanın içgüdüsel repertuarını belirlemek gibi amaçlarla bir hayvanın doğal çevresindeki davranış yapılarının tamamını inceleyen bilim dalı.

Vekil Anne (surrogate mother) : Harry Harlow'un maymun yavrularındaki anneye bağlanma davranışını, yapılarını araştırmak amacıyla kullandığı metal telle veya yumuşak kumaşla kaplı bebekler.

Basımlama (imprinting) : Kuluçkadan sonra yumurtadan yeni çıkan bir kuşun, örneğin ördeğin, çevresinde ilk yürüyen nesneyi takip etmeye başlaması ve bu nesneye bağlanması (15, 121).

KAYNAKLAR

1. PARKER AR, SCANNELL ED. Attachment and marital adjustment. 6th Australia Institute of Family Studies Conference, Melbourne, 1998
2. SOLMUŞ T. Romantik bağlanma: Bebeklik dönemi bağlanma süreci, yetişkin bağlanma stilleri ve romantik ilişkiler. Türk Psikoloji Bülteni, 24-25: 105-113, 2002
3. CROWELL JA, TREBOUX D. A review of adult attachment measures: Implications for theory and research. Social Development, 4: 294- 327, 1995
4. DAVIES LC. The association between attachment style and uni- and bi-directional pursuer- distancer patterns in couples: A clinical sample of couples in counseling. Master of Science, Virginia, 2004
5. SIMPSON JA. Influence of attachment styles on romantic relationships. Journal of Personality and Social Psychology, 59(5): 971- 980, 1990
6. BOWLBY J. Attachment and loss: Vol.1. Attachment. Basic Books, New York, 1969/82
7. BOWLBY J. Attachment and loss: Vol.2. Separation. Basic Books, New York, 1973
8. BOWLBY J. Attachment and loss: Vol.3. Loss. Basic Books, New York, 1980
9. CASSIDY J. The nature of the child's ties. Editor: CASSIDY J, SHAVER PR, Handbook of Attachment: Theory, Research and Clinical Applications, Guilford Press, New York, page 3- 20, 1999
10. THOMPSON R. A. Early attachment and later development. Editor: J. Cassidy & P. R. Shaver, Handbook of attachment: Theory, research, and clinical applications, Guilford Press, New York, page 265- 286,1999
11. FRALEY RC, SHAVER PR. Adult romantic attachment: theoretical developments, emerging controversies, and unanswered questions. Review of General Psychology, 4(2): 132-154, 2000
12. WATERS E, MERRICK S, TREBOUX D, CROWELL J, ALBERSHEİM L. Attachment security in infant and early adulthood: A twenty- year longitudinal study. Child Development, 71: 684-689, 2000
13. ARCHER J, LLOYD B. Sex and gender. Cambridge University Press, New York, page 192-222, 1985
14. MACDONALD KB. Social and personality development : An evolutionary synthesis. Plenum Press, New York and London, page 117- 137, 1988.
15. CÜCELOĞLU D. İnsan ve Davranışı, 7. baskı, Remzi Kitabevi, İstanbul, Sayfa 355-357, 1997.

16. MAIN M, WESTON DR. Avoidance of the attachment figure in infancy: Descriptions and interpretations. Editor: PARKER CM, HINDE JS, The place of attachment in human behavior, Tavistock Publications Ltd, London and New York, page 31-59, 1982.
17. MORRIS CG. Understanding psychology (Psikolojiyi anlamak). Çeviren: AYVAŞIK HB, SAYIL M, 1.baskı, Türk Psikologlar Derneği Yayınları, Ankara, sayfa: 362-363, 2002..
18. TROWELL J. Effect of obstetric management on the mother-child relationship. Editor: PARKER CM, HINDE JS, The place of attachment in human behavior, Tavistock Publications Ltd, London and New York, page 79-94, 1982.
19. ASPELMEIER JE, KERNS KA. Love and school: Attachment/ Exploration dynamics in college. Journal of Personality and Social Psychology, 20(1): 5-30, 2003.
20. FARRUGIA CE, HOHAUS L. Conceptualising the pair-bond: Attachment, caregiving and sexuality as predictors of intimacy in adult romantic relationships. 6th Australian Institute of Family Studies Conference, Melbourne, 1998.
21. SÜMER N, GÜNGÖR D. Yetişkin bağlanma stili ölçeklerinin türk örneklemini üzerinde psikometrik değerlendirmesi ve kültürlerarası bir karşılaştırma. Türk Psikoloji Dergisi, 14(43): 71- 106, 1999.
22. WEISS RS. The attachment bond in childhood and adulthood. Editor: PARKES CM, HINDE JS; MORRIS P. Attachment across the lifecycle, Tavistock/ Routledge, London, page 66-76, 1991.
23. WILSON RJW, DAVENPORT BR. Distinguishing between conceptualizations of attachment: Clinical implications in marriage and family therapy. Contemporary Family Therapy 25(2): 179-193, 2003.
24. AINSWORTH MDS. Attachment: Retrospect and prospect. Editor: PARKER CM, HINDE JS, The place of attachment in human behavior, Tavistock Publications Ltd, London and New York, page 3-30, 1982.
25. SONKIN D, DUTTON D. Treating assaultive men from an attachment perspective . Intimate Violence: Contemporary Treatment Innovations. New York: Haworth Publishing.,2002.
26. ALEXANDER R, FEENEY J, NOLLER P, HOHAUS L. Attachment style and coping resources as predictors of coping strategies in the transition to parenthood. 6th Australian Institute of Family Studies Conference, Melbourne, 1998.
27. PEILAGE S, GERLSMA C, SCHAAP C. Insecure attachment as a risk factor for psychopathology: The role of stressful events. Clinical Psychology and Psychotherapy, 7: 296- 302, 2000.

28. DAVIS D, SHAVER PR, VERNON ML. Psysical, emotional and behavioral reactions to breaking up: The roles of gender, age, emotional involvement and attachment style. *Society for Personality and Social Psychology*, 29(7): 871-884, 2003.
29. BOWBLY J. *The making and breaking of affectional bonds*, Tavistock, London, 1979.
30. EDWARD ME. Attachment, mastery and interdependence: A model of parenting processes. *Family Process*, 41: 389-404, 2002.
31. DÖNMEZ A. Bağlanma: Yakın ilişkilerle ilgili araştırmalar için bir çerçeve. *Türk Psikoloji Bülteni*, 16-17: 29-50, 2000.
32. PIETROMONACO PR, BARRETT LF. The internal working models concept: what do we really know about the self in relation to others? *Review of General Psychology*, 4(2): 155-175, 2000.
33. ROTHBARD JC, SHAVER RP. Continuity of attachment across the life span. Editor: SPERLING MB, GERMAN WH, *Attachment in Adult Clinical And Developmental Perspectives*, Guilford Press, New York, Page 31- 71, 1994.
34. OVERBEEK G, VOLLEBERGH W. Parental attachment and romantic relationships: Associations with emotional disturbance during late adolescence. *Journal of Counseling Psychology*, 50(1): 28- 39, 2003.
35. DIEHL M, ELNICK AB, BOURBEAU LS. Adult attachment styles: Their relations to family context and personality. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74: 1656- 1669, 1998.
36. ANDERSSON P, PERRIS C, Attachment styles and dysfunctional assumptions in adults. *Clinical Psychology and Psychotherapy*, 7: 47- 53, 2000.
37. LOPEZ FG, MELENDEZ MC, SAUER EM, BERGER E, WYSSMANN J. Internal working models, self-reported problems and help- seeking attitudes among college students. *Journal of Counseling*, 45: 79-83, 1998.
38. ZHANG F, HAZAN C. Working models of attachment and person perception processes. *Personal Relationships*, 9: 225-235, 2002.
39. GOODEN WE, LEUNG C, HINDMAN D. Adult attachment and psychotherapy. *Journal of Psychology and Christianity*, 19(3): 275-282, 2000.
40. STANOJEVIC TS. Adult attachment and prediction of close relationships. *Philosophy, Sociology and Psychology*, 3(1): 67-81, 2004.
41. COLLINS NL, READ SL. Cognitive representations of attachment : The structure and functions of working models. Editor: K Bartholomew & D Perlman, *Advances in personel relationships: Vol 5 Attachment processes in adulthood*, Jessica Kingsley, London, page 53-90, 1994.

42. FEENEY J. Adult romantic attachment and couple relationships. . Editor: J. Cassidy & P. R. Shaver, Handbook of attachment: Theory, research, and clinical applications, Guilford Press, New York, page 355- 377, 1999.
43. MAIN M. Mary D. Salter Ainsworth: Tribute and Portrait. Psychoanalytic Inquiry, 19: 682-776, 1999.
44. WATERS E, HAMILTON CE, WEINFELD NS. The stability of attachment security from infant to adolescence and early adulthood: General introduction. Child Development, 71: 678-683, 2000.
45. ARBONA C, POWER TG. Parental attachment and self- esteem and antisocial behaviors among african american, european american and mexican american adolescents. Journal of Counseling Psychology, 50(1): 40- 51; 2003.
46. BEATSON J, TARYAN S. Predisposition to depression: The role of attachment. Australian and New Zealand Journal of Psychiatry, 37: 219-232, 2003.
47. POUND A. Attachment and maternal depression. Editor: PARKER CM, HINDE JS, The place of attachment in human behavior, Tavistock Publications Ltd, London and New York, page 118-131, 1982.
48. MAIN M, SOLOMAN J. Procedures for identifying infants as disorganized/ disoriented during the Ainsworth Strange Situation. Editor:Greenberg MT, Cicchetti D, Cummings EM, Attachment in the preschool years, University of Chicago Press, Chicago, page 121-160, 1990.
49. BRENNAN KA, SHAVER PR, Attachment styles and personality disorders: Their connections to each other and to parental divorce, parental death and perceptions of parental caregiving. Journal of Personality, 66(5): 836- 878, 1998.
50. MCCARTHY G, DAVIES S. Some implications of attachment theory for understanding psychological functioning in old age: An illustration from the long-term psychological effects of world war two. Clinical Psychology and psychotherapy, 10: 144-155, 2003.
51. PEHLİVANTÜRK B. Otistik bozukluğu olan çocuklarda bağlanma. Türk Psikiyatri Dergisi, 15(1): 56- 63, 2004.
52. SIMPSON JA, RHOLES WS. Attachment in adulthood. Editor: SİMPSON JA, RHOLES WS. Attachment Theory and Close Relationships, Guilford Press, New York, page 3- 21, 1998.
53. SOSYAL AŞ, ÖKTEM F, ERGENEKON E, ERDOĞAN E. Doğum türü değişkeninin bağlanma üzerindeki etkilerinin incelenmesi. Klinik Psikiyatri, 3: 75- 85, 2000.
54. FOSS LA, HIROSE T, BARNARD KE. Relationship of three types of parent-child interaction in depressed and non-depressed mother and their children's mental development at 13 months. Nursing and health Sciences, 1: 211-219, 1999.

55. AKISTER J. Attachment theory and systemic practice: Research update. *Journal of Family Therapy*, 20: 353- 366, 1998.
56. SOSYAL AŞ, ERGENEKON E, AKSOY E. Yenidoğan döneminde hastanede uzun süreli tedavi görenin bağlanma örüntüsü üzerindeki etkileri: Bir olgu sunumu. *Klinik Psikiyatri*, 2: 266- 270, 1999.
57. SROUFE LA, CARLSON EA, LEVY AK, EGELAND B. Implications of attachment theory for developmental psychopathology. *Development and Psychopathology*, 11: 1-13, 1999.
58. PEDERSON DR, GLEASON KE, MORAN G, BENTO S. Maternal attachment representations, maternal sensitivity and the infant- mother attachment relationship. *Developmental Psychology*, 34(5): 925-933, 1998.
59. MATAS L, AREND RA, SROUFE LA. Continuity of adaptation in the second year: the relationship between quality of attachment and later competence. *Child Development*. 49: 547-556, 1978.
60. SHIELDS LA, MOHAY H. John Bowbly and James Robertson: Theorists, scientists and crusaders for improvements in the care of children in hospital. *Journal of Advance Nursing*, 35(1): 50- 58, 2001.
61. WEISS RS. Attachment in adult life. Editor: PARKER CM, HINDE JS, *The place of attachment in human behavior*, Tavistock Publications Ltd, London and New York, page, 171- 184, 1982.
62. KONYALIOĞLU P. Üniversite öğrencilerinin duygusal ilişki bağlanma tarzları ile kişilik tipleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul, 2002.
63. KEENY ME, GALLAGHER LA, SALVAT RA, SILSBY J. Sources of support and psychological distress among academically successful inner-city youth. *Adolescence*, 2002.
64. AHERN K, LEBROCQUE R. Intergenerational transference of attachment style in children of depressed mothers. 8th Australian Institute of Family Studies Conference, Melbourne, 2003.
65. HAZAN C, SHAVER P. Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52(3): 511-524, 1987.
66. COLLINS NL, COOPER ML, ALBINO A, ALLARD L. Psychosocial vulnerability from adolescence to adulthood: A prospective study of attachment style differences in relationship functioning and partner choice. *Journal of Personality*, 70:965- 1008, 2002.

67. MARGON HJ, SHAVER PR. Attachment processes and commitment to romantic relationships. Editor: ADAMS JM, JONES WH. Handbook of Interpersonal Commitment and Relationships Stability, Kluwer Academic/Plenum Publishers, New York, page;109-124, 1999.
68. DAVILA J. Attachment processes in couples therapy: Informing behavioral models. Editor: JOHNSON SM, WHIFFEN V. Attachment: A perspective for couple and family intervention, Guilford Pres, NewYork, 2003
69. SCOTT RL, CORDOVA JV. The influence of adult attachment styles on the association between marital adjustment and depressive symptoms. Journal of Family Psychology, 16(2): 199-208, 2002.
70. FEENEY JA, NOLLER P. Attachment style as a predictor of adult romantic relationships. Journal of Personality and Social psychology, 58(2): 281-291, 1990.
71. HEAVEN PCL, SILVA TD, CAREY C, HOLEN J. Loving styles: Relationships with personality and attachment styles. European Journal of Personality, 18: 103-113, 2004.
72. MIKULINCER M, NACHSHON O. Attachment styles and pattern of self-disclosure. Journal of Personality and Social Psychology, 61: 321-331, 1991.
73. WYNDOL F, FLANAGAN AS. The influence of earlier relationships on marriage: An attachment perspective. Editor: HALFORD WK, MARKMAN HJ. Clinical Handbook of Marriage and Couples Interventions, Chichester: Wiley, page 1-36, 1995.
74. HOHAUS L, FEENEY J, NOLLER P. The transition to parenthood: A study in progress. 6th Australian Institute of Family Studies Conference, Melbourne, 1998.
75. BARTHOLOMEW K, HOROWITZ LM. Attachment styles among young adults: A test of four- category model. Journal of Personality and Social Psychology, 61: 226-244, 1991.
76. SÜMER N, GÜNGÖR D. Çocuk yetiştirme stillerinin bağlanma stilleri, benlik değerlendirmeleri ve yakın ilişkiler üzerindeki etkisi. Türk Psikoloji Dergisi, 14(44): 35-58, 1999.
77. COLLINS NL, FEENEY BC. Working models of attachment shape perceptions of social support: Evidence from experimental and observational studies. Journal of Personality And Social Psychology, 87(3): 363-383, 2004.
78. FEENEY JA, NOLLER P, HANRAHAN M. Assessing adult attachment: Developments in the conceptualization of security and insecurity. Editor: Sperling MB & Berman WB Attachment in adults: Theory, assessment and treatment. Guildford Publications, New York, page: 128-152, 1994

79. BRENNAN KA, CLARK CL, SHAVER PR. Self-report measurement of adult attachment *An integrative overview*. Editor : SIMPSON JA, RHOLES WS. Attachment Theory and Close Relationships, Guilford Press, New York, page 46- 76, 1998.
80. BERANT E , MIKULINCER M, SHAVER PR, SEGAL Y. Rorschach Correlates of self-reported attachment dimensions: Dynamic manifestations of hyperactivating ve deactivating strategies. *Journal of Personality Assessment*, 84(1): 70-81, 2005.
81. FEENEY JA. Attachment, marital interaction and relationship satisfaction: A diary study. *Personal Relationships*, 9: 39- 55, 2002.
82. HOWES C, HAMILTON CE. Children's relationships with child care teachers: stability and concordance with parental attachment. *Child Development*, 63: 867-878, 1992.
83. FRAZIER PA., BYER AL., FISCHER DM., WRIGHT DM., DEBORD KA. Adult attachment style and partner choice: Correlational and experimental findings. *Personal Relationships*, 3: 117-136, 1996.
84. COLLINS NL, READ SJ. Adult attachment, working models, and relationship quality in dating couples. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58 (4): 644-663, 1990.
85. YILMAZ A. Eşler arasındaki uyum, anne-baba tutumu ve benlik algısı arasındaki ilişkilerin gelişimsel olarak incelenmesi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 16 (47): 1-20, 2001.
86. YILMAZ A. Eşler arasındaki uyum: Kuramsal yaklaşımlar ve görgül çalışmalar. *Aile ve Toplum Eğitim- Kültür ve Araştırma Dergisi*, 4(1), 2001.
87. KASTRO RM. Evlilik içi uyum ve depresyon: Evlilik ilişkisinin niteliği ve eşlerde semptom oluşumu hakkında bir çalışma. Yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul, 1998.
88. MIKULINCER M, FLORIAN V, COWAN PA, COWAN CP. Attachment security in couple Relationships: A systemic model and its implications for family dynamics. *Family Process*, 41: 405- 434, 2002.
89. MIKULINCER M, FLORIAN V. The association between spouses' self-reports of attachment styles and representations of family dynamics. *Family Process*, 38: 69-83, 1999.
90. KIRKPATRICK LA, DAVIS KE. Attachment style, gender and relationship stability: A longitudinal analysis. *Journal of Personality and Social Psychology*, 66(3): 502-512, 1994.
91. NEYER FJ, VOIGT D. Personality and social network effects on romantic relationships: A dyadic approach. *European Journal of Personality*, 18: 279-299, 2004.

92. PFALLER J, KISELICA M, GERSTEIN L. Attachment style and family dynamics in young adults. *Journal of Counseling Psychology*, 45(3): 353-357, 1998.
93. DAVILA J, BRADBURY T. Attachment insecurity and the distinction between unhappy spouses who do and do not divorce. *Journal of Family Psychology*, 15(3): 371-393, 2001.
94. AKISTER J, REIBSTEIN J. Link between attachment theory and systemic practice: some proposals. *Journal of Family Therapy*, 26: 2-16, 2004.
95. HÜNLER OS, GENÇÖZ T. Boyun eğici davranışlar ve evlilik doyumu ilişkisi: Algılanan evlilik problemleri çözümünün rolü. *Türk Psikoloji Dergisi*, 18(51): 99-108, 2003.
96. KOBAK RR, HAZAN C. Attachment in marriage: Effect of security and accuracy of working models. *Journal of Personality and Social Psychology*, 60(6): 861- 869, 1991.
97. LIN SHI. The association between adult attachment styles and conflict resolution in romantic relationships. *The American Journal of Family Therapy*, 31: 143-157, 2003.
98. BOUCHARD G, SABOURIN S, LUSSIER Y, WRIGHT J, RICHER C. Predictive validity of coping strategies on marital satisfaction: cross-sectional and longitudinal evidence. *Journal of Family Psychology*, 12(1) : 112-131, 1998.
99. CREASEY G. Associations between working models of attachment and conflict management behavior in romantic couples. *Journal of Counseling Psychology*, 49(3): 365-375, 2002.
100. SIMPSON JA, RHOLES WS, PHILLIPS D. Conflict in close relationship: An attachment perspective. *Journal of Personality and Social Psychology*, 71 (5) : 899-914, 1996.
101. PSYCHOSOCIAL PAEDIATRICS COMMITTEE. Maternal depression and child development. *Paediatr Child Health*, 9(8): 575-583, 2004.
102. PESONEN AK, RAIKKÖNEN K, STRANDBERG T, JARVINEN LK, JARVENPAA AL. Insecure adult attachment style and depressive symptoms: Implications for parental perceptions of infant temperament. *Infant Mental Health Journal*, 25(2): 99-116, 2004.
103. FEENEY J, ALEXANDER R, NOLLER P, HOHAUS L. Attachment insecurity, depression and the transition to parenthood. *personal relationships*, 10: 475- 493, 2003.
104. HUGHES FM, TOMCIK ND, GORDON KC. Adult attachment style: Implications for individual and marital functioning. 34th Annual AABT Conference, New Orleans, 2000.

105. MIKULINCER M, HORESH N, EILATI, KOTLER M. The association between adult attachment style and mental health in extreme life-endangering conditions. *Personality and Individual Differences*, 27: 831-842, 1999.
106. MURPHY B, BATES GW. Adult attachment style and vulnerability to depression. *Personality and Individual Differences*, 22(6): 835- 844, 1997.
107. STRODL E, NOLLER P. The relationship of adult attachment dimensions to depression and agoraphobia. *Personel Relationships*, 10: 171- 185, 2003.
108. GÜNGÖR D. Bağlanma stillerinin ve zihinsel modellerin kuşaklararası aktarımında anababalık stillerinin rolü. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara, 2000.
109. BÜYÜKŞAHİN A. Psikolojik araştırma ve uygulamalarında ölçek/ teknik/ vaka/ yayın/kavram tanıtımı I: Türkiye’de uygulama çalışmalarını yapılmış ya da Türk kültürüne geliştirilmiş ikili ilişkiler kapsamındaki ölçeklerin kısa tanıtımı. *Türk Psikoloji Dergisi*, 19(53) : 129-143, 2004.
110. KIŞLAK ŞT. Cinsiyet, evlilik uyumu, depresyon ile nedensel ve sorumluluk yüklemeleri arası ilişkiler üzerine bir araştırma. Doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara, 1995.
111. SAVAŞIR I, ŞAHİN NH. Bilişsel davranışçı terapilerde sık kullanılan ölçekler, 1.basım, Türk Psikologlar Derneği Yayınları, Ankara, sayfa 23-28, 79-82, 1997.
112. HİSLİ N. Beck depresyon envanterinin üniversite öğrencileri için geçerliği, güvenilirliği. *Psikoloji Dergisi*, 7: 3-13, 1989.
113. ÖNER N. Türkiye’de kullanılan psikolojik testler- bir başvuru kaynağı, II. Basım, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, sayfa 365-373, 1996.
114. KASTRO R, KOZACIOĞLU G. Evlilik uyumu ve depresyon. 9. Anadolu Psikiyatri Günleri Tam Metin Kitabı, Edirne, sayfa: 663-668, 2000.
115. TOROS F. Zihinsel ve/veya bedensel engelli çocukların anne ve babalarında anksiyete, depresyon ve evlilik uyumunun değerlendirilmesi. *3P Dergisi*, 10 (3): 267-276, 2002.
116. ERTAN Ö. The role of attachment style in partner pairing and satisfaction within marriage in critical and non- critical stages. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara, 2002.
117. VETERE A, MYERS LB. Repressive coping style and adult romantik attachment style: is there a relationship?. *Personality and Individual Differences*, 32: 799-807, 2002.
118. STACKERT RA, BURSİK K. Why am I unsatisfied? Adult attachment style, gendered irrational relationship beliefs and young adult romantic relationship satisfaction. *Personality and Individual Differences*, 34: 1419- 1429, 2003.

119. ROBERTS JE, GOTLIB IH, KASSEL JD. Adult attachment security and symptoms of depression: The mediating roles of dysfunctional attitudes and low self- esteem. *Personality Processes and Individual Differences, Journal of Personality and Social Psychology*, 70(2): 310-320, 1996.
120. KAFETSIOS K, NEZLEK JB. Attachment styles in everyday social interaction. *European Journal of Social Psychology*, 32: 719-735, 2002.
121. TEZER E. Evli eşler arasındaki çatışmalar ile çeşitli demografik değişkenlerin evlilik doyumuna etkisi: kadın eşin bir işte çalıştığı ve çalışmadığı eşler üzerinde bir araştırma. *Psikiyatri, Psikoloji ve Psikofarmakoloji Dergisi*, 2(3): 209-217, 1994.
122. BUDAK S. *Psikoloji Sözlüğü*. Bilim ve Sanat Yayınları, sayfa: 278, 806,2002

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitimim boyunca beni destekleyen, bilgi ve deneyimlerini benimle paylaşan tez danışmanım Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ABD Başkanı Sayın Prof. Dr. Suna TANELİ' ye, Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri ABD Başkanı Sayın Prof. Dr. Selçuk KIRLI' ya en içten teşekkür ve saygılarımı sunarım.

Bu çalışmanın gerçekleşmedeki yardımlarından dolayı Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları ABD Başkanı Sayın Prof. Dr. Mehmet OKAN'a, Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ABD öğretim üyesi Yrd. Doç. Dr. Yeşim TANELİ'ye, istatistiksel analizlerde yardımcı olan Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Biyoistatistik ABD araştırma görevlisi Arş. Göv. Güven ÖZKAYA' ya, uygulama kısımlarındaki yardım ve desteklerinden dolayı Dr. Emel SARI GÖKTEN'e, Sağlık Bilimleri Enstitüsü çalışanlarına ve emeği geçen herkese çok teşekkür ederim.

Bu süreçte yakın ilgi, destek ve yardımlarını gördüğüm değerli dostlarım Emrah KARASAKAL'a, Psk. Birgül AYDIN, Psk. Necla AFYONKALE'ye, abim Özkan Başak YILDIZ'a ve maddi ve manevi desteğini esirgemeyen sevgili ANNE-BABAMA sonsuz teşekkürler...

Sibel YILDIZ

2005, Bursa

ÖZGEÇMİŞ

1980 İstanbul doğumluyum. İlk, orta ve lise öğrenimimi Tokat'ta tamamladım. Alparslan İlköğretim Okulu'nu bitirdikten sonra Plevne Ortaokulu'nda orta öğrenimimi tamamladım. 1994–1997 yılları arasında Tokat Gazi Osman Paşa Lisesinde öğrenimime devam ettim. 1997–2001 yılları arasında Ondokuz Mayıs Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümünde lisans eğitimimi tamamladım. Daha sonra Uludağ Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü'nde “Klinik Psikoloji” yüksek lisans programına başladım. Bu dönemde bir süre Bursa Diyaliz Merkezi'nde psikolog olarak çalıştım. Şuanda T.C. Sağlık Bakanlığı Tirebolu Devlet Hastanesinde çalışmaktayım.